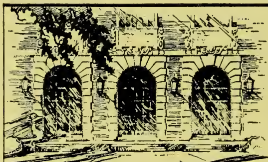

KORSBANERET.
1895

A Sandberg
Ishpeming
Michigan

Gustaf II Adolf.

KORSBANERET

In hoc signo vinces.

KRISTLIG KALENDER

FÖR

1895.

REDIGERAD

AF

E. NORELIUS.

SEXTONDE ÅRGÅNGEN.

Med 14 porträtt och illustrationer.

ROCK ISLAND, ILL.
LUTHERAN AUGUSTANA BOOK CONCERN.

Det skall ske på den tiden, att hednafolken skola söka Israels rot, som skall stå till ett *baner* för folken, och dess rum skall varda äradt.

Jos. 11: 10.

Hans *baner* öfver mig är kärlek.

Höga Visan 2: 4.

I vår Guds namn uppresa vi *baneret.*

Ps. 20: 6.

Och Moses bygde ett altare och kallade dess namn *Jehova Nissi* (Herren mitt baner).

2 Mos. 17: 15.

INNEHÅLL.

I.

Vår Gud är oss en väldig borg.

(Noggrann öfversättning af M. Luthers "Ein feste Burg ist unser Gott".)

Vår Gud är oss vår fasta borg.
En sköld, ett svärd bepröfvadt;
han frälsar ur den nöd och sorg,
oss drabbat och bedröfvat.
Afgrundsfursten ifrigt trår
efter ofärd vår;
stor makt och mycken list
hans rustning är för visst:
på jord är ej hans like.

Med egen kraft ej segras kan,
vi nederlag snart lida:
men för oss skall den rätte man,
af Gud utkorad, strida.
Frågar du, hvad namn han bär?
Jesus Krist det är:
han, Sebaot, blott han
är Gud och ingen ann';
han fältet skall behålla.

Om djäflar fylde verlden all
och ville oss uppsvälja,
vi bäfva ej, vår här dock skall
om vunnen seger tälja.

Verldens furste, hur' han må
grym emot oss stå,
oss skada ej förmår,
ty redan dömd han går:
ett ord kan honom fälla.

Guds ord de skola låta stå
och tack derför ej bida.
Gud med sin And', sin nåd ses gå
på fältet vid vår sida.
Taga de vårt gods som bäst,
maka, barn dernäst
samt ära lif — låt gå!
Ej någon vinst de få,
ty riket står oss åter.

Något om antikrist.

Ordet antikrist betyder en, som är emot Kristus, ja, som rent af sätter sig i stället för Kristus. Johannes säger: "Och såsom I hafven hört, att antikrist kommer, så hafva ock nu många antikrister uppstått, hvaraf vi förstå, att nu är den yttersta tiden" (1 Joh. 2: 18).

Nya testamentets tid kallas i allmänhet den yttersta tiden, emedan den utgör den sista nådeshushållningen Gud upprättat på jorden; men ju längre denna tid framskrider, desto större betydelse får den såsom "den yttersta tiden", då det godas så väl som det ondas utveckling skall uppnå sin fulländning. Vi märka, att Johannes på detta ställe talar om *antikrist* och om *många antikrister.* Deri ligger ingen motsägelse. Ty likasom Kristus hade många företrädare, som i mer och mindre mån voro begåfvade med hans ande och på ett förberedande sätt verkade frälsning, så för-

håller det sig ock med antikrist. I 1 Joh. 4 kallar aposteln sådana företrädare och deras verk för "antikrists ande". De utmärkte sig derigenom, att de förnekade Jesus Kristus vara kommen i köttet. Det goda så väl som det onda går fram i historien i på hvarandra följande pulsslag eller vågor, till dess att den sista stora vågen inträffar och bringar allt till ett slutligt afgörande.

Aposteln Paulus har i 2 Tess. 2 så väl som Johannes i Uppenbarelseboken och Daniel i sin profetia särdeles tydligt framstält läran om antikrist. Enligt dessa ställen är antikrist en bestämd person, som ändtligen efter många sina föregångare skall uppenbarligen framträda i verlden.

Att våra reformatoriska lärofäder uti påfven sågo antikrist och uti påfvedömet det antikristiska riket, var imellertid icke så oriktigt. Deras åskådning kan uppfattas såsom varande i harmoni med bibelns lära om antikrist, då man betraktar saken från allmän synpunkt. Ty att påfven, som sätter sig i Kristi ställe, är *en* antikrist, en företrädare till den egentlige antikrist, derom är intet tvifvel. Och att den egentlige antikrist, den siste, store antikrist ändtli-

gen i någon viss påfve *kan* framträda, det är alls icke någon omöjlighet. Om man anser, att detta blir omöjligt på grund deraf att antikrist skall utgöra sjelfva djuret, det är denna verldens rike och det i dess afgrundsgestalt, som skall ödelägga den fallna och förderfvade kyrkan, så må man komma ihåg, att djuret förut ingått i underbara förbindelser med denna kyrka eller egentligen påfvedömet, såsom t. ex. då ett af dess hufvuden var såradt till döds, nämligen hufvudet i sin romerska gestalt, så fick det lif och makt igen just derigenom, att påfvedömet uppstod och djuret i det samma fortsatte sitt varande och verkande. Det gamla Rom gick under i folkvandringens tid; men uppstod i påfvedömet i en ny och kraftigare gestalt. Det var detta Babelsvälde (verldens rike i förening med eller i gestalt af en andlig makt) som Luther riktigt igenkände och utpekade, när han utgaf sin skrift om den "Babyloniska fångenskapen". Såsom djuret kunde kläda sig i en andlig och kyrklig skepnad för att vinna sina ändamål, så kan det äfven afkläda sig denna skepnad, när det icke längre har bruk för den samma.

Vilkoren för Kristi tillkommelse.

Aposteln Paulus nämner två vilkor i 2 Tess. 2 för Kristi tillkommelse, nämligen *affallet* och *uppenbarelsen af syndens människa, förderfvets son*. Dessa två tilldragelser stå i förbindelse med hvarandra och betinga hvarandra. Genom att akta på dem närmare skola vi erhålla en djupare inblick i läran om antikrist.

I vår gamla öfversättning står det: "Han (nämligen Kristi dag) kommer icke, utan tillförne sker *affall*"; i den nya står det mera riktigt: "Ty dessförinnan måste *affallet* ske". Här talas således om ett bestämdt affall. Med detta affall kan icke menas något annat än de kristna folkens affall från Kristus och den sanna kristendomen. Derpå syftar Herren Kristus i Matt. 24: 24, då han säger: "Ty falske Kristi och falska profeter skola uppkomma och skola göra stora tecken och under, så att, om möjligt vore, skola ock de utvalde förförde varda." Af sådana ord och af ett sådant bestämdt betecknadt affall, måste vi draga den slutsatsen, att affallet från Kristus och kristendomen blir mycket *allmänt*. Icke några hopar här och der; icke några enskilda blott, såsom alltid har skett

inom kristenheten, utan ett stort, allmänt affall sker, så att endast några få der och hvar blifva qvar. På denna tid syfta Jesu ord i Uppb. 3: 10: "Emedan du har bevarat mitt tålamods ord, så skall ock jag bevara dig från den *frestelsestund*, som skall komma i hela verlden för att fresta dem, som bo på jorden." Och Paulus har låtit oss förstå, på hvad väg vi skola kunna uthärda i den frestelsen, då han säger: "Tagen derför hela Guds vapenrustning, att I mån kunna motstå i den *onda dagen*, allting väl uträtta och blifva beståndande" (Efes. 6: 13).

Ett sådant allmänt affall, som ofvan blifvit påpekadt, måste hafva någon märklig orsak. Vårt hufvudställe, 2 Tess. 2, angifver denna orsak, då det heter: "Ty laglöshetens hemlighet är redan verksam; allenast den som nu hindrar, han måste undanrödjas." Redan i den apostoliska tiden således var den orsak, som i sinom tid skulle leda de kristnade folken till ett allmänt affall, i verksamhet. Denna orsak kallar han *laglöshetens hemlighet.* Om vi nu fråga: hvad var det för en laglöshetens hemlighet, som var verksam redan i den apostoliska tiden, så svarar Johannes: "Hvar och en

ande, som icke bekänner, att Jesus har kommit i köttet, han är icke af Gud, och detta är antikrists ande, om hvilken I hafven hört, att han skulle komma, och som *redan nu är i verlden*" (1 Joh. 4: 3). På ett annat ställe säger han: "Hvem är lögnaren om icke den, som förnekar, att Jesus är Kristus? Den är antikrist, som förnekar Fadern och Sonen. Hvar och en som förnekar Sonen, han har icke heller Fadern; den som bekänner Sonen, han har ock Fadern (1 Joh. 2: 22, 23). Således redan i den apostoliska tiden började man så småningom inom de kristna kretsarne att förneka, att den historiske Jesus af Nasaret var den utlofvade Messias och att han icke var sann Gud af samma eviga gudom som Fadern. Derigenom förnekade man i grund och botten Kristi försoningsverk med hans lidande och död i vårt ställe utom oss inför Gud; förnekade dess nödvändighet och betydelse. Började man åter, såsom somliga gjorde och som är så vanligt i vår tid, med att förneka Kristi försoning i syndares ställe inför Gud, så slutade denna förnekelse, såsom den ock nu gör konseqvent, med att förneka Jesu sanna gudom. Uti laglöshetens hemlighet igenkänna vi den gamle

lögnarens af begynnelsen lära att göra människorna lyckliga och saliga genom *laglöshet*. Gud hade gifvit lag åt människan och genom att blifva vid denna lag var människans salighet betingad; men den gamle ormen, djäfvulen, sade: "Skulle Gud hafva sagt" etc., och förespeglade våra stamföräldrar, att de icke kunde blifva saliga på ett lagligt sätt, utan genom laglöshet. Då Gud, som är fullkomligt rättfärdig, icke kunde upphäfva dödsdomar öfver vårt slägte, utan att straffet först hade blifvit lidet, med andra ord, då Gud icke på ett laglöst sätt kunde benåda och rättfärdiggöra syndaren, utan af förbarmande kärlek sände sin Son i syndelig kötts liknelse för att lida och dö i syndares ställe, så sökte djäfvulen att på alla möjliga sätt förhindra Jesu försoningsverk, och då han icke kunde detta, så har han allt sedan sökt att genom den falska läran, som är laglöshetens hemlighet, förhindra frukten och verkan deraf för de fallna människobarnen. Detta sker derigenom, att man förnekar Jesu gudom och dermed betydelsen af hans försoningsverk inför Gud; eller att man förnekar det senare och dermed hans gudom. Denna fråga är af sådan vigt, att

hela verlden vänder sig omkring den samma.

Gud är rättfärdig och handlar fullkomligt rättfärdigt, d. ä., efter lag och rätt, med sina skapade varelser. Han kan ju icke annorlunda, ty han är Gud och skulle upphöra att vara Gud, om han gjorde annorlunda. Han behandlar synden såsom brott och missgerning och straffar den efter förtjenst. Då han benådar syndaren, så sker det på fullkomligt rättslig grund, d. ä., på ett lagligt sätt. "Om vi bekänna våra synder, så är han trofast och *rättfärdig*, så att han förlåter oss synderna" (1 Joh. 1: 9). Gud vore icke rättfärdig, om han utan rättslig grund förläte oss våra synder, men grunden till att Gud förlåter synder är icke vår syndaånger, vår bättring, vår bekännelse, icke ens vår tro, utan Jesu Kristi lidande och död i vårt ställe. Gud har en gång för alla mottagit Jesu offer såsom lösepenning, och derför när han förlåter synden, så gör han det efter lag och rätt.

Laglöshetens hemlighet deremot framställer Gud såsom *orättfärdig* derigenom, att den lärer, att Gud utan Kristi försoning förlåter synder; att goda gerningar, ånger,

bättring, bekännelse, andligt lif etc. är försoning för synderna. Den går förbi Kristus helt och hållet såsom försonare och dermed förnekar honom. När man nu har fått Gud till att handla laglöst med syndaren, så följer sedan, att synden icke är en lagöfverträdelse, ett brott, en missgerning, utan en svaghet och sjukdom uti vår natur, för hvilken vi egentligen icke äro ansvarige; vidare, att denna svaghet och sjukdom genom våra egna gerningar, genom bildning och fostran kunna så småningom arbetas bort. Vidare följer, att, eftersom Gud är så god och nådig (sic), att han icke handlar efter lag och rätt med syndaren, så är det ju alls icke farligt med synden och syndaren, och när Gud icke handlar efter lag och rätt, så är det ju lätt att draga den slutsatsen, att människobarnen icke behöfva vara så noga heller med att handla efter lag och rätt. Är det att undra på, att brott och laglöshet allt mer och mer taga öfverhand med en sådan lära om synden, om rättfärdigheten, om Gud och syndares frälsning? Mera att undra är det, att denna laglöshet icke för länge sedan har nått sin fulla mognad. Den har dock nu hunnit långt. I hemmen, som allt mera hålla på

att förlora sin gamla karaktär, finner man icke mycken lydnad hos barn för föräldrar; ingen vill nu bära namnet tjenare. I skolan vilja eleverna vara den regerande makten. I staten tager socialism allt mer och mer öfverhand, och dess yttersta förposter uppträda mångenstädes såsom anarkister — laglöshetens fullfjädrade foster. Icke lag och rätt är mera af stor betydelse, utan folkopinionen för dagen är den vind, för hvilken man bör segla. I kyrkan vill man hafva någonting nytt; den gamla bekännelsen duger icke för vår tid; den gamla predikan af lag och evangelium, om synd, rättfärdighet och dom, om Jesus, hans lidande, död och uppståndelse, om bättring, tro och helgelse — ack nej, sådant är alldeles för galet i vår upplysta tid. Dessa mossiga, obskuranta, ortodoxa predikanter, som representera en öfverlefvad ståndpunkt, vill man icke höra; nej, glada, munterhetsväckande predikanter, som lefva och låta lefva, som följa med sin tid och bekänna, att Gud är allas vår fader och vi alle bröder: sådana vill man hafva. I en kristlig församling skulle ju råda en helig ordning och lydnad för en sådan ordning; men de församlingar äro snart räknade, som icke

kunna göra bruk af nästan hvad medel som helst, blott det drar penningar.

Ett tidens tecken äro ock de hemliga sällskapen och deras hastiga förökande. Att de höra till den antikristiska anden och verkandet är uppenbart, ty de få icke ens nämna Jesu namn i sina ritualer; utan att hafva någon laglig rätt, binda de sina medlemmar med eder, som måste betunga samvetena, och de fordra på förhand löften om blind lydnad äfven i sådana saker, som strida mot Guds ord och samvetet. Egoistiska i sina syften, tjena de blott att underminera både stat och kyrka.

Mammon är den Gud, som vår tids människor mest dyrka, och i öfverensstämmelse dermed är materialismen den mest gängse vishetsläran. Det politiska och det sociala lifvet har blifvit mycket tillkrångladt, och man rörer sig deri såsom i tjära. Missnöje och oro yppa sig öfver allt så inom stat som kyrka, och på det sociala området ser det ut, som om könen vilja byta om roller. Äktenskapet och andra Guds ordningar trampas under fötterna, och midt under vår tids beprisade bildning träder människonaturens vilddjursnatur fram på ett hemskt sätt.

Se vi således icke öfver allt en laglöshetens hemlighet, som är i stigande med hvarje dag? Detta är antikrists ande; på denna väg är det, som syndens människa, förderfvets son skall komma och varda uppenbar. Detta skall ock ske, så snart som *det* och *den*, som hindra, komma ur vägen. Man har haft många meningar om *det* och *den*, som hindra, och föreslagit än den ena och än den andra meningen. Om vi veta, hvad som menas med "antikrists ande" och den antikristliga verksamheten, så synes det icke vara så svårt att fatta hvad som menas med *det*, som hindrar, och *den*, som hindrar. "Antikrists ande" verkar laglösheten i den mening såsom vi sett. För den är Guds ord och tron på detta ord samt ett rättsväsende, både kyrkligt och borgerligt, som är grundadt på Guds ord och vidmakthålles fortfarande, *det*, som hindrar dess fulla seger. Så snart som antikrists ande hinner med att undergräfva tron på Guds ord i människornas hjärtan så allmänt, att man icke mer är bunden vid bibelns guds- och verlds-åskådning, så ramlar grunden till den närvarande rättsliga samhällsbyggnaden både inom stat och kyrka, och då är det borta, "som nu

hindrar". Då kan ett nytt välde upprättas på ruinerna af det gamla, som blifvit grusadt genom den antikristliga frihetssträfvan, eller, hvilket är det samma, genom den *laglöshetens* hemlighet, som tager öfverhand. Ett förespel härtill kan man se uti den franska revolutionen. Sedan frihetsifrarne i ursinnigt raseri nedbrutit tron och altare och allt, som tillhörde den gamla ordningen, böjde de sig i blind entusiasm under den störste despot, som regerat i Europa, och helsade honom såsom en frälsare!

I öfverensstämmelse härmed torde det icke vara orätt att uti de två vittnena i Uppb. 11 se lagen och evangelium, det är Guds ord. Allt hvad som säges om dem kan ju ganska väl tydas på Guds ord. Deras vittnesbörds tid är 1260 dagar eller 42 månader, ett profetiskt tal, som betecknar tiden mellan Kristi himmelsfärd och hans återkomst. Betydelsefullt heter det: "Och när de hafva slutat sitt vittnesbörd, skall vilddjuret, som stiger ur afgrunden, föra krig med dem och öfvervinna dem och döda dem. Och deras lik skola ligga på gatan i den stora staden, som i andlig mening kallas Sodom och Egypten, hvarest ock deras

Herre vardt korsfäst. Och de af folken och stammarne och tungomålen och folkslagen skola se deras lik i 3½ dagar, och de skola icke tillstädja, att deras lik läggas i grafvar" etc. Detta kan ju utläggas sålunda: Så länge som Guds ord, lag och evangelium, predikas, folken höra ordet och äro bundna i samvetena deraf, så kan icke antikrist uppträda och upprätta en ny verldsordning; men när ordet slutar sitt vittnesbörd, d. v. s., när människorna icke längre vilja höra det och låta binda sig deraf, då skall vilddjuret, som uppstiger ur afgrunden, komma; då är det ur vägen, som hittills har hindrat dess ankomst. Detta vilddjur är den store, personlige antikrist. Han skall föra krig emot ordet och döda det, det är: förbjuda, fördöma och afskaffa det samma och all ordning och alla författningar, som äro grundade på det samma, ty han skall införa en alldeles ny verldsordning grundad på en ny guds- och verldsåskådning (jämf. Dan. 11). Den stora staden, "som i andlig mening kallas Sodom och Egypten", är de affallna kristna folken med den nya verldsåskådningen och som beherskas af samma ande, som korsfäste Kristus — de äro Kristus-förnekare. Der,

ibland dem, ligger bibeln såsom ett lik. De känna ju alla den gamla enfaldiga boken, som så länge hållit folken fångna i sina dumma fördomar. Nu är den död, nu kan den ingenting uträtta mera; man rent af fröjdas deröfver och sänder hvarandra skänker med anledning deraf. Men besynnerligt nog, man kan icke begrafva den heller, man kan icke låta den komma till ro, man kan icke undangömma och förgäta den samma. Den ligger der såsom ett lik på gatan, och huru mycket man hvisslar för att bortdrifva fruktan för spöken, så vill det icke lyckas. I detta tillstånd, overksamt, förblifver Guds ord i 3½ dagar, eller för hela den tid, som profetian gifver åt antikrists regemente på jorden. Detta är ett profetiskt tal och kan derför icke med vanliga tidsmått bestämmas. Imellertid, under den tid antikrist regerar, har Guds ords vittnesbörd blifvit tystadt på jorden; men efter de 3½ dagarne skall det begabbade gamla ordet få lif och kraft igen genom ett stort Guds under; men då skall Gud sjelf taga det bort ifrån människorna omedelbarligen. Det måste gå med ordet såsom med Jesus Kristus, dess Herre. Han är följaktligen också *den*, som hindrar.

Vill man tyda dessa vittnen på två särskilda personligheter, så blir hufvudsaken den samma, ty de kunna icke vittna med något annat vittnesbörd än med lagen och evangelium. Men då tiden för dessa vittnens verksamhet äro de 1260 dagarne, som beteckna tiden från Kristi himmelsfärd till hans återkomst, så kan man icke tänka på vissa personligheter.

Huru antikrist beskrifves.

I 2 Tess. 2 kallas han "syndens människa, förderfvets son"; i Uppb. 11 kallas han "vilddjuret, som uppstiger ur afgrunden". Af dessa benämningar finna vi, att han skall vara en människa; men icke en blott vanlig syndig människa, utan en *syndens människa.* Syndigheten i verlden skall uti hans person vara sammanförd till den yttersta mognad och fulländning. Han skall vara en son af det fulländade syndaförderfvet, och han skall förderfva andra och på det hemskaste sätt gå i förderfvet. Han skall vara ett afgrundsfoster, och när det säges, att han skall uppstiga ur afgrunden, så torde dermed betecknas icke blott, att hans rike är ett mera omedelbart organ för den sataniska makten på jorden,

utan ock, att antikrist sjelf är i sin person ett slags djäfvulens människoblifvande. Djäfvulen vill ju efterhärma Gud i allt.

Under namnet "vilddjur" betecknas i profetian verldsmakten, för så vidt som den står i satans tjenst. I sin syn ser Daniel, kap. 7, fyra djur, som äro sinnebilder af det babyloniska, det medisk-persiska, det macedoniska och det romerska riket. Det fjerde djuret hade tio horn; ett annat litet horn stiger upp imellan dessa, bortstöter 3 af de andra. Detta horn hade likasom människoögon och en mun, som talade stora ord. Daniel begärde och fick en särskild förklaring öfver det fjerde djuret med dess horn, nämligen denna: "Det fjerde djuret är ett fjerde rike på jorden, som är olikt alla andra riken; och det skall uppsluka hela jorden, nedtrampa och förkrossa henne; och de tio hornen äro tio konungar, som skola uppstå af det riket, och efter dem skall uppstå en annan, som skall vara de förre olik och skall nedslå tre konungar; och han skall tala ord emot den Högste, och han skall plåga den Högstes heliga och taga sig före att förändra högtider och lag, och de skola varda gifne i hans hand för en tid och två tider och en half tid." Här

hafva vi antikrist igen. Af detta ställe se vi, att han skall vara en konung, oansenlig till att börja med, uppkomma imellan de tio konungar, som mot slutet enligt Daniels syn representera det romerska riket, öfvervinna tre af dem och upphäfva sig till verldsmonark, sedan de öfriga frivilligt gifvit sig under honom enligt Uppb. 17, der det heter: "De tio horn, hvilka du såg, äro tio konungar, som ännu (då Johannes hade synen) icke hafva fått rike, men som för en stund få makt såsom konungar tillika med vilddjuret. Dessa hafva ett och samma sinne och gifva sin kraft och makt åt vilddjuret." Tiden för antikrists regemente angifves ock hos Daniel till 3½. Han kallar det tider; Johannes kallar det dagar.

Alla de ställen i bibeln, som handla om antikrist, beskrifva honom såsom utrustad med stora egenskaper. Genom satanisk kraft, som är en lögnens kraft, skall han kunna göra tecken och under. Han skall hata Kristus och de kristna och utrota dem, hvar helst han kan, och öfver massorna skall han hafva stor makt med all orättfärdighetens bedrägeri. Han skall göra anspråk på att vara Gud, icke en gud, utan sjelfva Gud, och han skall utgifva förord-

ning och lag om huru han bör dyrkas och tillbedjas. I honom kommer således synden till sin fullaste mognad i människonatur. Hans straff blir också derefter. I 19 kap. af Johannes Uppb. läsa vi, huru Jesus kommer i synlig måtto och "dräper honom med sin muns anda och tillintetgör honom genom uppenbarelsen af sin tillkommelse" och gör slut på det antikristiska riket.

* * *

Ofvanstående utgör blott några korta antydningar öfver det vigtiga ämnet; men jag vågar hoppas, att man icke tager dem såsom vilda gissningar, ty hvad som blifvit sagdt är fast grundadt på den heliga skrift. Det antikristiska strömdraget är redan mycket starkt; men största faran är, att vi icke känna det och icke äro rädda derför. Gud hjälpe och hålle oss vakne!

E. N.

Ett skoltal.*

"Der den heliga skrift icke regerar, dit råder jag för visso ingen att sätta sitt barn. Allt måste förderfva och förderfvas, som icke Guds ord utan återvändo får drifva. Högskolorna skulle uppostra idel högförståndiga personer i den heliga skrift, hvilka kunde blifva biskopar och kyrkoherdar, de der stode i spetsen emot kättare och djäfvul och all verld. Men hvar finner man detta? Jag befarar högeligen, att högskolorna äro stora helvetesportar, om de icke ifrigt öfva och inplanta den heliga skrift hos ungdomen." Dr. M. Luthers utläggning af Ps. 119.

Hvilket resultat vänta vi med rätta af den kristliga högskolan?

Har man sitt mål bestämdt och använder man de rätta medlen för att uppnå målet, så kan man redan på förhand vanligen

* Detta tal var ämnadt att hållas för ett par år sedan; men blef ej hållet. Dess innehåll torde vara lika lämpligt nu som då, hvarför jag här meddelar det samma.

nämna resultatet af hvarje redligt arbete. Visserligen finnas alltid undantag från regeln; men undantagen upphäfva ju icke regeln. Under ofvannämda regel kommer också *den kristliga högskolan.*

Salomo säger i sin Predikare: "Låtom oss höra hufvudsumman till all lärdom: Frukta Gud och håll hans bud, ty det hörer alla människor till." I dessa ord uttryckes hvad som är den kristliga högskolans mål, nämligen *gudsfruktan.*

Gudsfruktan är också det resultat, som vi vänta af våra kristliga högskolors verksamhet.

Våra församlingar, som hafva uppbygt och underhålla dem, våra kristne, som arbeta och bedja för dem, de föräldrar, som sända sina söner och döttrar till dem, vänta bestämdt att se gudsfruktan såsom resultat af deras verksamhet, och de skola mycket sörja och med afsky vända sig ifrån dem, om man sade dem, att våra högskolor hade något annat mål än gudsfruktan. Är detta en fåvitsk tanke? Är det en enfaldig, om än from förväntan? Är det nu för simpelt att begära, att vår tids skolverksamhet och bildning skall hafva gudsfruktan till mål? Man kan ju vara gudfruktig

utan skolbildning och det vida bättre i mångas mening? Om man nu kan vara till och med mera gudfruktig utan en högre skolbildning, så bör man måhända sätta skolans mål uti någonting annat än gudsfruktan, eller huru?

Somliga taga den utvägen, då de tala om vigten af skolbildning, att de säga den vara af stor betydelse för den tillkommande verlden, eller för evigheten. Man skall nämligen der såsom en skolbildad människa kunna njuta mycket mer af himmelens glädje än de, som här nere ej hafva varit lyckliga nog att komma i besittning af en god skolbildning. Denna föreställning skall nämligen hvila på det antagandet, att sinnet och förmågan att njuta måste och kan skapas genom bildning; alltså genom mycken skolbildning blir människan så mycket mera iståndsatt att njuta af det tillkommande lifvet. Denna föreställning är icke blott falsk och oriktig redan för detta lifvet, hvarom hvarje barndomseden vittnar, utan den är rent af grym och sjelfvisk, och man kan ej undra på att den väcker bitterhet, der den uttalas. Huru billig, huru rättmätig är icke den klagan, som man härvid kan få höra? "Det är icke nog med

att vi fattige, okunnige stackare skola slita ondt för vår okunnighets skull här i tiden; det är ej nog med att vi skola hålla till godo med att uppoffra allt hvad vi förmå för att skaffa andra lärdom, utan vi skola äfven i evigheten nödgas för vår brist på lärdom att intaga baksätena.” Medgifvom, att det är ytterst nedslående att höra på sådana föreläsningar och sedan uppmanas att gifva allt man kan för att uppehålla våra lärda skolor. Skollärdomen är mycket god och behöflig; men det är för denna tid och för detta lif, som den behöfves. Den skall nämligen hjälpa en människa att frukta Gud på ett mera fruktbärande sätt, ty dess egentliga ändamål är att göra en person skickligare att tjena Gud och nästan. Har skolan icke gjort presten, skolmannen, juristen, läkaren, jordbrukaren, affärsmannen och handtverkaren skickligare att tjena Gud och nästan, så har den helt visst förfelat sitt ändamål. Den lärdaste borde vara den bäste tjenaren; han är det också i regeln, så vida det är rätt beställdt med lärdomen och så vida han icke gjort sig sjelf oduglig och opraktisk genom att våldföra naturens och andens lagar.

Nej! Gudsfruktan är visst icke för sim-

pel för högskolan; tvärtom är den hufvudsumman så väl som sjelfva målet för all sann lärdom. Men hvad är då gudsfruktan? Predikaren säger, att gudsfruktan ådagalägges derigenom, att man "håller Guds bud". Detta är den praktiska sidan och innefattar ofantligt mycket. Men till en sådan praktik måste finnas en inre drifjäder. Denna driffjäder är intet annat än Guds sanna kännedom, som inbegriper hjärtats innerliga förtröstan till Gud, kärlek till Gud och den djupaste vördnad för Gud. Ju mera vi känna Gud uti hans allmakt, vishet, godhet, helighet och barmhertighet, desto större drifkraft få vi att hålla hans bud, icke blott såsom en utifrån kommande pligt utan ock såsom inre maning, ett inre behof och såsom den allra största förmån.

Predikaren säger, att det hörer alla människor till att hålla Guds bud och följaktligen att frukta Gud. Nu hafva alla kristna i någon mån tillfälle att känna Gud dels af naturen, dels och i synnerhet af Guds ord och af den dagliga erfarenheten i Guds Andes skola; men denna kännedom kan i betydlig mån förökas genom studium, d. ä., en noggrann uppmärksamhet på Guds up-

penbarelse i naturen, i ordet och verldshistorien. Här är det som den kristliga högskolan kommer in med sin verksamhet och hjälper oss att bättre akta på Herrens verk. Den kristliga högskolan ser och känner igen Gud i *naturen* och i *historien* och icke minst i den *heliga historien*. Här komma vi till en skiljoväg, här gå den kristliga och den icke kristliga högskolan hvar sin väg. Den förra går åstad till sina forskningar och sina studier med den förutsättningen, att Gud är; att Gud är personlig; att han är både i och utom verlden; att han är himlarnas och jordens skapare och Herre. Hon låter ej förbrylla sig af det inkast, att forskningen måste vara fri och förutsättningslös för att framdraga sanningen. Hon har sett för mycket af den gudlösa, "vetenskapliga sanningens" grushögar för att sätta något förtroende till de stora anspråken och de stora löftena. Hon har sett, huru som det 17 århundradets tvärsäkra "vetenskapliga sanningar" obarmhertigt nedsablades af det 18 århundradets påståenden, hvilka åter igen lika obarmhertigt kastades öfver bord af det 19 århundradets "ofelbara vetenskaplighet". Det är alls icke underligt, att man strandat

ibland åsnor och apor, då man begifvit sig åstad med den falska grundsatsen, att forskningen måste vara förutsättningslös. Om man icke förutsätter bibelns Gud, bibelns guds- och verlds-åskådning, så förutsätter man ateism, deism, panteism eller någon annan guds- och verlds-åskådning. Det kan ju icke vara annorlunda, då människan är skapad med ett naturligt medvetande af Gud. Antingen fasthåller hon detta medvetande eller hon förnekar det, i hvilketdera fallet som helst kan hennes tänkande och forskning icke blifva förutsättningslösa.

Ren gudsförnekelse är ett mindre farligt kätteri än det, som ligger den kristna åskådningen närmare och närmast. Det förra har ingen lifskraft alls och dör af sig sjelft; men det senare hemtar sitt falska lif från den kristna sanningen, hvilken den endast missbrukar. Mycket, som nu går och gäller som kristlig bildning, är en missbenämning, som endast tjenar till att förleda mångas sinnen. Få äro de lärosäten, äfven om de äro grundade och kontrolleras af kristna samfund, som på ett rätt sätt enligt Luthers mening drifva den heliga skrift. Det är ett sorgligt faktum, att i

samma mån som skolbildningen — och man kan gerna säga den högre skolbildningen — stiger inom landet, tillväxa brottens antal. I fängelserna finner man en stor procent af brottslingar, som hafva erhållit hvad man kallar en god skolbildning. Detta är icke alldeles så oförklarligt; ty kunskaper utan kristendom göra oftast människor till större skälmar, än de skulle hafva blifvit utan kunskaper.

Med sådana fakta för ögonen borde de kristna samfunden frimodigt hissa bildningens fana med den bestämdt afgjorda bekännelsen: Detta är en kristlig högskola. Här herskar endast den bibliska guds- och verlds-åskådningen. Här tolereras ingen vetenskap, inga läroböcker, inga föreläsningar, som i minsta mån afvika från den bibliska uppfattningen af Gud och verlden. Vi skämmas icke för att i slutet af det 19 århundradet offentligen fordra, att vetenskapen måste korrigeras efter bibeln och icke tvärtom. Vi tvifla icke på, att den heliga skrift och den sanna vetenskapen komma godt öfverens; men uppstår någon skenbar strid imellan dem, så måste den heliga skrift hafva rätt och vetenskapen orätt.

Men hvar är det i våra dagar, som man så drifver den heliga skrift i våra högskolor, att man icke blott finner entusiastiska anhängare af bibelns vishet och sanning utan äfven verkliga lärjungar, som sitta vid *Mästarens* fötter och fylla sina hjärtan med hans nådeskatter?

Vi glädja oss öfver att våra högskolor hafva blifvit bygda på den bibliska åskådningens grundval. Måtte man göra allt större allvar med att i de samma drifva den heliga skrift, och vi skola få ännu mera skäl att glädja oss öfver det resultat vi vänta. Men hvad vänta vi af våra skolor?

Väl vänta vi ej, att alla, som bevista våra skolor, skola blifva i sanning omvända till Gud, men vi vänta, att en stor procent af dem skall komma från våra skolor, åtminstone i teoretiskt afseende, varma vänner af kristendomen och försvarare af den heliga skrifts sanning och icke såsom halfva eller hela fritänkare. Och vi vänta bestämdt, att de, som utgå från våra skolor med afsigt att sköta Herrens tjenst i församlingarna, taga med sig gudsfruktan såsom hufvudresultat af sin skolberedelse. Ingen mänsklig varelse är sämre, ingen spelar en ömkligare roll, ingen är mindre

behöflig på jorden än en prest, som icke fruktar Gud och icke tror hvad han predikar.

Men hvilkas äro dessa röster, som vi höra? Vi hafva hört dem redan i några år. De låta betänkliga. Månne de icke utgöra den onda tidens, affallets tecken? Man hänvisar oss till den alltjämt stigande vetenskapliga bildningen, dess utvidgade anstalter, dess kraf på de allra bästa personliga krafter, på förbättrade lärometoder etc. Man frågar oss, om vi ämna följa med eller om vi ämna blifva bakefter.

I ett afseende är vinken både behöflig och god. Äfven vi ifrån vår ståndpunkt förstå ganska väl, att den vetenskapliga verksamheten måste vara progressiv. Ett icke framåtgående härvidlag är det samma som ett tillbakagående. Vore det intet annat än detta man ville säga oss, så betydde det intet ondt. Men här är något annat, som ligger under. Här är ett anbud sådant, som frestaren gjorde Kristus på berget, då han visade honom alla riken i verlden och deras härlighet och sade: "Allt detta vill jag gifva dig, om du faller ned och tillbeder mig." Så vill man också skaffa oss fram och sätta oss på sjelfva kammen

af den gudlösa bildningens våg, om vi blott vilja bortkasta vår ståndpunkt med afseende på Guds ord och vår luterska trosbekännelse, hvilka man kallar fördomar och trångbröstenhet. I annat fall måste vi blifva bakefter. Hvad skola vi här göra? Vi skola bekänna Kristus och blifva stadigt vid Guds ord, hålla alla högskolor, som icke rätt drifva den heliga skrift, såsom stora helvetesportar och i synnerhet vakta oss för den lärdom, som icke har sin utgångs- och slut-punkt i Gud och den han sändt, Jesus Kristus.

Julberättelse.

I. Barnslig glädje.

"Det är snart jul!" utbrast Carl till Johan, då denne en kall decembereftermiddag kom hem från skogen, der han varit för att hemta ved för den förestående högtiden. Som Johan var trött och hans kinder hårdt piskade af vinterkylan, nickade han blott ett likgiltigt bifall, stickande sina iskalla fingerspetsar mot läpparna. Carl var ovanligt gladlynt och började genast omtala för Johan, huru mycket godt mamma hade bakat till julen. "Ah, jag önskar det vore jul just nu, fortfor Carl med riktig hänförelse."

"Fann du någon julgran i skogen, Johan?"

"Ja visst. Den ligger ute på vedbacken."

Köksdörren öppnades, och syster Anna träder in. Hon var redan på fjortonde året och kunde derför vara sin mamma till ganska stor hjälp. På samma gång som gläd-

jen strålade ur hennes stora mörkblå ögon, tycktes ett egendomligt drag af sjelfbelåtenhet teckna hennes något stela och ovanliga sätt att föra sig. Hon hade naturligtvis under dagen hulpit mamma flitigare än vanligt och derunder skickat sig så väl, att mamma nästan för mycket slösat med loford. Anna var ett ovanligt snält och läraktigt barn, men det var med henne som med alla andra människor: man tycker sig något vara, då man lyckas väl och får beröm.

Johan, som blifvit något gladlyntare, sedan hans af köld stelnade lemmar uppmjukats och blodsprängningarna i fingerspetsarna upphört, frågade något ironiskt, hvilka hjältebragder Anna kunde hafva uträttat, eftersom hon påtog sig sådana förnäma later. En obehaglig ordvexling skulle utan tvifvel hafva uppstått mellan Johan och Anna, hade icke Carls sprittande glädje och många frågor rörande julen, presenter, julhögar o. s. v. ledt samtalet ur det obehagliga spåret. Dessa yttre ting utgjorde barnens största glädjeämnen, och häromkring rörde sig nu Carls sinne.

Ehuru Johan och Anna voro bra mycket äldre än Carl, bodde likväl barnet qvar i

deras hjärtan, och äfven de läto sig hänföra af de yttre och barnsliga glädjeämnen, hvilka så fröjdade den lille Carls hjärta.

Det fordras blott små ting för att glädja ett barn.

Annas stela hållning hade försvunnit under samtalets gång, och hon var åter sig sjelf.

Mamma hade slutat sitt arbete i köket för dagen och inträdde nu till barnen, satte sig på stolen vid bordet. Hon såg på sina barn och märkte deras glädje, men ur hennes bröst smög sig en tung suck, hvars betydelse blott kännes af en bedröfvad enka och af honom, som är enkors tröst och faderlösas hjälp.

Solen har just gömt sig bakom vesterns horisont, och den gamla väggklockan slår fyra. Mamma manar mildt, men allvarligt till tystnad, ty barnen voro ifrigt sysselsatta med samtal om allt det, som vid den förestående julen skulle fröjda dem. Det var som om alla förstått, att det var en helig stund. Allt blef på ögonblicket stilla; alla lyssnade, då malmtungans röst från kyrktornet der borta trängde in genom rutan och manade till bön. Det var lördagen före den fjerde söndagen i adventet, och det var

alltid sed på denna trakt i Sverge att bönringa kl. fyra på lördagseftermiddagarne. Då knäptes alla händer, och med blicken riktad mot himmelen sänder den bedjande själen sina suckar till himmelens och jordens Herre samt drager sig jämväl till minnes det tredje budets uppmaning att tänka på den kommande hvilodagens rätta helgande.

Natten utbredde snart sin slöja öfver nejden, och medan mamma gifver sina kor nattfoder, tänder Johan aftonbrasan, under hvars nedbrinnande familjen är samlad omkring hemmets bönealtare. Sedan efter vanlig ordning ett kapitel i bibeln, några aftonpsalmer, Herrens bön och välsignelsen blifvit lästa, gick familjen till hvila. Nästföljande dag — Herrens dag — begifva de sig till Guds tempelgårdar för att fira Herrens sköna gudstjenst. Från Herrens hus blef mor Lena med sina barn icke borta utan högst skäliga orsaker.

De återstående tre dagarne syntes långa för den lille Carl, men icke desto mindre rullade de förbi, och den mycket efterlängtade julaftonen var ändtligen inne. Den nätt omklädda ljuskronan svingade sakta från sitt guldgula snöre i taket öfver bor-

det, den vackra julgranen står prydd på golfvet, barnen hafva uppstaplat sina julhögar, Carl och Anna hade blifvit ihågkomna af granngummorna med kakor och limpor, pepparkak-hästar, hjortar och tuppar, fruar och mamseller. Johan nästan skämdes för att sätta upp sin julhög. Men ehuru han blifvit konfirmerad och för ett par månader sedan fylt 16 år, ville han likväl under en jul till dela den barnsliga glädjen med sina syskon. Carl stod der på golfvet för första gången klädd till karl med händerna i byxfickorna, stolt öfver, att han hade den största julhögen och de flesta hästarne. Denna glädje missunnade hans äldre syskon honom icke, ty se, han var — "den lille".

Ljusen tindra i krona och gran, de tre renskurade ljusstakarne af brons blänka som guld i solsken, der de stå på det nätta julbordet, hvardera hållande ett tändt trearmadt julljus. I spisen hade Johan lagt upp en vacker korsstapel — så lade man alltid julbrasan — med torr björkved, hvilken nu börjat brinna med fart. Mor Lena har aftonmåltiden — den betydelsefullaste under hela julhögtiden — färdig, och den lilla familjen ställer sig omkring bordet.

Ett ögonblicks tystnad, och innan de sätta sig ned för att njuta de väl lagade rätterna, ljuder i korus:

"Dig, Herre, må vi prisa:
du oss beredt vårt bord.
Ack, värdes ock bespisa
vår själ med lifvets ord.
Din Ande när oss blifve
och oss omsider gifve
en evig fröjd och frid."

Stora tårar rullade utför mor Lenas nu mera något fårade kinder. Detta var första gången familjen firade jul, sedan fader Johannes i detta lifvet sade farväl till de sina. Blott några månader hade gått förbi: årets gröda hade blifvit sådd och bergad, sedan han gömdes under torfvan der borta på kyrkogården, och derför bör det icke förvåna oss, att den efterlemnade gråter, fast hon i kretsen af sina kära barn firar den mest glada högtid. Det var en dag, då mor Lena var lika gladlynt som nu hennes barn, då hon fröjdade sig som de. Men ack, den närvarande tidens glädje är en ros, som gömmer uti sig en smärtande tagg, som ofta sårar och dödar den glädje man så gerna söker. Men då jordens glädjeblommor vissna och dö, mognar evighetens frukt i de själar, som hafva Gud kär. Om

derför den yttre julfröjden icke var af ljufvaste slag för mor Lena, så slog säkerligen den glädje, som aldrig dör, så mycket djupare rötter under tårregnets bittra skurar.

Anna såg på mamma, och tårarne började riktigt jaga hvarandra på hennes blommiga kinder. Hon förstod, hvarför mamma grät. Johans tårar sutto vanligen hårdt, men hans hjärta sörjde icke dess mindre djupt. Bittrare än Carl och Anna hade han också fått erfara, hvad förlusten af en älskad fader innebär.

En allvarlig tystnad rådde för en stund, men Carl, som var för ung att fatta betydelsen af dessa bittra tåreflöden, bröt den pinsamma stillheten, frågande: "Mamma, är det derför, att vi skola få så mycken god mat och så många vackra saker, som vi hafva jul?"

"Nej, min vän", svarade mamma, "julen är en födelsedagsfest. På den dagen föddes han, som profetian kallar *Immanuel.* Sjelfva detta namn, som betyder "Gud med oss", säger oss, att han var en betydelsefull person, och under flera årtusenden väntade mänskligheten på, att han skulle födas."

II. *Tusenårig bidan.*

Låt mig nu läsa för eder, barn, en treflig julbetraktelse ur den här boken. Hon läste: "Att vänta på någon medför en pinsam oro. Är det ovisst, om den, hvarpå man väntar, kommer, så brister snart tålamodet, och man uppgifver hoppet på att han skall komma. Har man åter ett visst och osvikligt löfte på, att den väntade skall komma, och det ovissa är blott tiden för ankomsten, så gifver man ej upp att vänta. Väntanstiden före Immanuels ankomst var lång; men han, som gifvit löftet, att han skulle komma, var trofast, derför bidade man uti den fulla vissheten, att han skulle komma, då löftesgifvarens tid var inne. Och då mänsklighetens eviga väl berodde på hans kommande, så kunde Gud omöjligen svika sitt löfte att sända honom.

På bibelns första blad läsa vi, att Gud i begynnelsen skapade himmel och jord; der kunna vi också läsa, att han skapade människan till sin afbild. Bland lustgårdens dignande frukträd vandrade hon i oskuldens frid, egande frihet att njuta af frukterna af alla paradisets träd, endast af "kunskapens träd på godt och ondt" fick

hon icke äta. Men en dag, då allas vår stammoder Eva gick under det förbjudna trädets grenar, hörde hon en tjusande röst: "Skulle Gud hafva sagt: I skolen icke äta af allahanda träd i lustgården?" Hon stannade, hon lyssnade än mer till de hala orden, hvilka trängde som giftiga pilar till hennes hjärta, och hon föll andligen död i tjusarens armar vid det förbjudna trädets rot, der hon förespeglades att bli lik Gud. Genom list hade människan blifvit lössliten från Gud, och herraväldet öfver skapelsens krona ligger i en fallen ängels händer. Människan är död för Gud; men striden för eganderätten till mänskligheten skulle ännu en gång upptagas, då den Segerhjälte, som Herren Gud kallar "Qvinnans Säd", skulle "söndertrampa ormens hufvud". Men innan den drabbningen kommer att ega rum, har vårt slägte att göra tusenåriga erfarenheter af ljuft och ledt.

Guds nådefulla löften följde människorna, men ormasädens art utvecklade sig och tog öfverhanden, och ondskan på jorden blef stor. Gud hotar att förgöra människorna af jorden. En Guds nådiga bidan på bättring i ett hundra och tjugu år, hvarunder "rättfärdighetens predikare",

den gudfruktige Noah, manade folket till bättring och omvändelse, hade ej åsyftad verkan, hvarför Gud verkstälde sin hotelse och bortsopade allt lefvande från jorden med undantag af Noah och hans närmaste samt de djur, som voro med honom i arken. Men hvad hjälper det att straffa människorna. "De vilja icke låta min Ande straffa sig, ty de äro kött", säger Herren. Snart har ett slägte uppväxt, som hör straffdomen berättas som en saga blott, och så följa människorna lika fritt sina onda böjelser. Men lika visst, som människorna följa sin från Gud vända vilja, lika visst följer ock Herren med sina nådelöften det bortgående slägtet. Han binder sitt löfte om "Qvinnans Säd" vid en viss man och hans barn, Abraham, en af Sems efterkommande. Åt honom gaf Gud löftet: "I dig skola alla slägter på jorden varda välsignade." Hans son Isak erhöll löftet efter sin fader, och från Isak öfvergick det till dennes son Jakob. Af Jakobs tolf söner blef den fjerde i ordningen — Juda — arfvingen till löftet, och han skulle enligt Jakobs profetia hålla spiran, tills Hjälten kommer. Detta hopp syntes nog blekna flera gånger under tidernas lopp. Än suc-

kar Israel under träldomens ok i faraonernas land och måste der kasta sina nyfödde gossebarn i Nilflodens vågor, än synes det, som skulle de gå en oundviklig död till mötes under en 40-årig vandring i öknen, än hotas de att uppslukas af en och än en annan fiende. De hotas af midianiter, de besegras af filisteer, och Herrens ark föres till Dagons tempel i Asdod. Allt detta var dock en tillfällig tuktan; men allvarligare såg det ut, då Nebukadneser bortförde Juda rikes folk såsom fångar till det mäktiga Babylon.

Jerusalem med sina sköna tempel var en grushög, och profeten Jeremias går bland spillrorna och begråter de slagna i sitt folk och qväder sina klagovisor öfver Davids fallna hydda. Men äfven detta hafver en ända.

Herren, som "leder konungars hjärtan såsom vattubäckar", ledde efter 70 års fångenskap i Babylon sakerna så, att Kores, som var konung i Persien och nu äfven öfver det babyloniska riket, tillät Juda att återvända till sitt land igen. Ännu en gång reser sig ett Herrens hus på ruinerna af det salomonska templet. Väl gråta de gamle, när de se det nya templets ringa början,

men ehuru dess yttre glans icke var att jämföra med det gamla, skulle det likväl vara härligare än detta, af orsaker, som hvar och en känner, som vet, att vår store öfversteprest, Jesus Kristus, tillbad i det nya templet.

Herrens fångna folk har alltså kommit till Sion igen, och Juda håller ännu herskarspiran i sin hand och höll den också, tills Antigonus dukade under och den blodtörstige Herodes svingade sig upp och blef erkänd af den romerske kejsaren såsom innehafvare af Juda rikes tron. En idumé har alltså "borttagit spiran från Juda" och en Esaus ättling stigit upp såsom det romerska rikets representant på Davids stol. Men så var ock den gamla tidsålderns timglas utrunnet och "tidens fullbordan" stod för dörren.

Kejsaren i Rom, Augustus, låter sin makt bli spord. Det romerska riket var på den tiden verldsriket, och dess kejsare var verldens herskare. Att så var förhållandet märka vi ock af orden i Luk. 2: 1: "Från kejsar Augustus utgick ett påbud, att all verlden skulle skattskrifvas." Judarna, som mer än ett halft århundrade varit ett slags lydrike under Rom, måste också böja

sig för verldsherskarens vilja. Det blef nu en riktig folkvandring genom landet, ty hvar och en skulle tåga till sin fäderneort för att låta skattskrifva sig. Bland judarne fördes noggranna slägtregister öfver de olika stammarna, och folket tågade nu i skaror dit, hvarest dessa stamtaflor fördes. I Betlehem i judiska landet hölls namnförteckning öfver Davids efterkommande, och det var från hans slägt, som den utlofvade Immanuel skulle födas. Bland folksamlingen i Betlehem var en timmerman, Josef, son till en viss Jakob, samt hans trolofvade, en jungfru vid namn Maria, dotter till Eli, båda af Davids hus och slägt, hvilka numera bodde i Nasaret. Af jungfru Maria föddes under dessa skattskrifningsdagar i Betlehem den af Gud åt Abraham utlofvade säden, Immanuel, i hvilken alla slägter på jorden skulle varda välsignade.

"Då tiden var fullbordad, sände Gud sin Son, född af qvinna, född under lagen, på det han skulle friköpa dem, som voro under lagen, att vi skulle få barnaskapet."

III. Betlehemsstjärnan och soluppgången af höjden.

De i astronomien bevandrade vetenskapsmännen säga oss, att det under verlds-

loppets gång har funnits åtskilliga underbara stjärnor, som efter att hafva varit synliga en tid spårlöst försvunnit från fästet. Om dessa förhållanden hafva vi intet att säga, men vid tal om stjärnor ville vi nämna en, *Betlehemsstjärnan* eller den nyfödde judakonungens stjärna, hvilken några högt uppsatte konungar och stjärnkunnige i Österlandet hade uppmärksammat, med anledning hvaraf de begåfvo sig ut för att uppsöka och hylla den genom stjärnan bebådade nye verldskonungen. Denne konung var den förut omnämde Immanuel, och ängeln Gabriel hade närmare beskrifvit hans egenskaper, då han, utskickad af Gud, besökte jungfrun i Nasaret och för henne bådade hans födelse, och att just hon var den af Gud benådade bland qvinnor, som skulle bli den utlofvades moder. Ängeln sade till Maria: "Du har funnit nåd för Gud och se, du skall afla i ditt lif och föda en son, och du skall gifva honom namnet Jesus. Han skall vara stor och kallas den högstes Son, och Herren Gud skall gifva honom hans fader Davids tron. Och han skall vara en konung öfver Jakobs hus till evig tid, och på hans rike skall ingen ände vara. Den helige Ande skall komma

öfver dig och den högstes kraft skall öfverskygga dig, hvarför ock det heliga, som varder födt, skall kallas Guds Son."

Konungarne från Österlandet vände sig helt naturligt till Jerusalem för att i denna judarnes hufvudstad efterfråga, hvar den väntade store konungen skulle födas. Ingen trogen jude kunde vara okunnig derom, ännu mindre de skriftlärde, som säkerligen här uppsöktes och tillfrågades. Betlehem i judiska landet, som ock kallas Davids stad, var den plats, från hvilken enligt profeternas utsagor den fursten skulle komma, som skulle varda en herde öfver Guds Israel. Riktigt blefvo de långväga besökande underrättade om platsen, och dessutom hade de Guds stjärna att följa, och hon ledde dem osvikligt till målet och sänkte sig stilla ned öfver det låga stallet der borta vid bergkanten i Betlehem. Det hviskades derutanför om ett underbart barn, som för några dagar sedan blifvit födt der inne i stallet. Det var Immanuel, den utlofvade Messias. Icke blott löftenas dunkla stjärnor kasta nu sitt milda skimmer öfver tidens mörker, utan "soluppgången af höjden" utbreder sitt klara ljus öfver det folk, som i mörkret vandrar. Rättfärdighetens

sol med salighet under sina vingar" har uppgått öfver jorden, och den nya nådeshushållningens länge motsedda dag har med sin välsignelse för slägterna kommit, och med psalmdiktaren utbrista vi:

"Den signade dag, den signade tid
hvar morgon jag månde betänka,
då nådenes sol, så härlig och blid,
rann upp för all verlden att blänka,
och herdarne hörde Guds änglar i skyn,
som sjöngo, att dagen var kommen."

Några herdar, som utanför staden vaktade sina hjordar, hade nämligen plötsligt fått höra en röst från himmelen, som sade: "I dag är eder född Frälsaren, som är Kristus, Herren i Davids stad." Och sedan herdarne blifvit underrättade om, att de skulle finna barnet lindadt och nedlagdt uti en krubba, uppstämmer den himmelska sångarskaran sitt sköna: "Ära vare Gud i höjden och frid på jorden, till människorna ett godt behag." De häpne herdarne, halft förskräckte, men ock hänförde af glädjefull beundran, hade skyndat sig fram till staden för att se, om det förhöll sig så, som ängeln hade sagt. De blefvo ej besvikna. Den nyfödde låg der i krubban uti det låga stallet, och de berykta strax ut hvad de hört från ängeln om detta barn.

Hvart man vänder sig i Betlehem hör man nu talas om det underbara barnet, som födts der borta i stallet, och de, som vänta efter Israels tröst, glädja sig utöfver all beskrifning. De tre konungsliga gästerna från Österlandet hade stannat bland folkstockning utanför stallet. De höra intet annat samtalsämne än om barnet der inne. Kan det vara möjligt, att vår så länge väntade konung nu är född, hörde man frågas? Men kan det vara möjligt, att han, som heter *Underlig*, *Råd*, *Gud*, *Hjälte*, *Evig Fader*, *Fridsfurste*, skulle födas i ett stall och dertill af en ringa och fattig jungfru? Detta kunde blott den tvifvelsjuke och otrogne sätta i fråga; men underrättelsen om, att han var den utlofvade Messias, den Högstes Son, Konungen öfver Jakobs hus till evig tid, hade kommit från himmelen genom änglaröst, och derför var intet rum för tvifvel hos dem, som ville tro Gud.

De österländske konungarna hafva inträdt och stå vid krubban, beskådande och beundrande det barn, till hvilket Guds underbara stjärna hade ledt dem, och de kände utan tvifvel i sin själ, att hela "gudomens fullhet" bodde uti detta barn, hvarför de

ock ofrivilligt föllo ned och tillbådo det. Och ännu mera öfvertygade blefvo de, att detta barn var i en alldeles enstaka bemärkelse ett barn från himmelen, då de af himmelens Gud fingo uppenbarelse om att resa en annan väg än om Jerusalem till sitt land igen. De tackade Gud, derför att han i nåd aktat dem värdiga att få kännedom om det, hvari det t. o. m. lyster himmelens änglar skåda in."

"Se, mina barn", sade mor Lena, sedan hon slutat att läsa, "huru nådefull och trofast Gud är. Gud sände sin Son i verlden, på det att han skulle strida mot vår arge fiende, som i paradiset vunnit seger öfver vårt slägte. Men Guds Son kom i verlden för att nedslå djäfvulens gerningar, att tillintetgöra denne vår fiendes makt, så att vi icke behöfva till evig tid vara hans trälar."

Hon var hänförd af salig fröjd och utbrast: "Ära vare Gud i höjden!" Och glädjens tårar glänste som daggdroppar i morgonsolens sken, då hon till sist anförde de sköna orden: "Så älskade Gud verlden, att han utgaf sin ende Son," o. s. v.

IV. Julottan.

På julmorgonen, då natten ännu utbreder sin mörka slöja öfver nejden, uppstiger man i vårt gamla Sverge för att i den tidiga morgonstunden begifva sig till Guds gårdar att fira Herrens sköna gudstjenst. Tempelringningen skallar genom luften och kallar ortens befolkning till högtidsfirande. Blossen tagas ned från torkugnen och tändas för att belysa tempelvandrarens väg. Den lille Carl hade en längre tid fröjdat sig öfver att nu för första gången få vandra i skenet af broder Johans bloss till sin första ottesång, och härutinnan blef han icke besviken.

Vi äro framme påkyrkovallen. Viskåda ut öfver nejden och se skenet af ett bloss skymta fram här och ett annat der mellan träden. De hafva utseendet af små blänkande ljus, men som de komma närmare, se de mera ut som små vandrande eldar, hvilka såsmåningom nedbrinna, ju närmare de komma den hvitmenade med hundratals ljus upplysta väldiga stenkyrkan, som står der borta på höjden lik en fyrbåk i nattens mörker.

Snart hafva de tillströmmande tempelbesökarne samlats i hundratal uti den

rymliga kyrkan. Den silfverhårige organisten, hvilkens lediga fingrar Anna så ofta med beundran betraktat, spelar upp sitt preludium med konstnärlig skicklighet, oaktadt termometern visar, att temperaturen är allt annat än behaglig. Det ståtliga orgelverkets toner brusa nu genom tempelhvalfven, den församlade menniskoskaran upphäfver sin röst, och psalmsångarens ord: "Var helsad, sköna morgonstund!" skalla såsom röster af många vatten och tränga såsom ett tveeggadt svärd igenom "själ och ande, leder och märg."

Mor Lena satt tillsammans med Anna i en bänk nära midtelgången. Johan och Carl sutto tvärt emot på andra sidan gången i männens bänkqvarter. Mor Lena hade god röst till att sjunga, och Anna hade ärft denna gåfva, och hon sjöng af hjärtans lust, men hon hörde, att mammas stämma qväfdes. Anna kastar en blick i mammas ögon, ur hvilka tårar som stora regndroppar föllo ned i hennes sköte. Hvad var det som öppnade hennes tårekälla så ymnigt? Hon tänkte nog på Immanuel, till minne af hvars glädjefulla födelse i Betlehem denna stund var helgad, och ingen gladde sig gerna mer öfver hans födelse än

mor Lena; men hon tänkte ock — förlåt henne det — på honom, som låg derutanför under den stelfrusna vallen, och hennes heta tårar kunde hafva bortsmält den snö, som för första gången betäckte torfvan, sedan hennes Johannes lades till hvila. Men ehuru saknadens tårar fördunklade hennes blick och dränkte hennes röst, uppfångade dock hennes öron och hjärta de af församlingen sjungna orden, och då hon hörde den sista versen i psalmen, liksom omfamnade hennes hjärta den trofaste Frälsaren, om hvilken det ljuder i den gripande församlingssången:

"Han sjelf vår herde vara vill,
att vi må honom höra till
och honom efterfölja.
Nöjda,
höjda
öfver tiden
och i friden
af hans rike
en gång varda honom like."

En kraftig och uppbygglig predikan öfver Esaias sköna profetia: "Ett barn är oss födt, en Son är oss gifven" o. s. v., följde på den hänförande psalmsången, och den sörjande enkan kände, att han, som heter "Underlig, Råd, Gud, Hjälte, Evig Fader,

Fridsfurste", kunde borttorka tårarne, lindra sorgen och ingjuta glädje uti det qvidande hjärtat. Hon tänkte nu, som ock Herrens ord gaf henne löfte till: "Herren är din man, Herren Sebaot är hans namn; din förlossare, den helige i Israel, den all verldens Gud kallad varder."

Johan och Anna voro vana att gå till kyrkan, de hade äfven vant sig att höra på och taga vara på predikan. Att de yttre omständigheterna nu hade sitt inflytande på dem, så att de nu behöllo mindre af det predikade ordet än under vanliga förhållanden är helt naturligt. De voro ännu barn, och dock voro de icke lika barn i allmänhet, hvilka vanligen icke taga vara på något af det, som säges från predikstolen. Carl tyckte, att allting var så vackert i kyrkan, men skönast tyckte han regnbågens färgskiftningar i de ståtliga glaskronorna vara. Han frågade mamma efteråt, om det kunde vara så vackert i himmelen, som det var i kyrkan vid julottan. Och då han fick till svar, att det vore ännu vackrare der, kände han en barnslig och innerlig längtan att få komma dit. "Guds barn få ju komma dit, mamma," sade Carl.

"Ja, mitt barn," svarade mor Lena med en glädjens tår i ögat.

Carl var glad, ty han var också ett Guds barn. Så hade mamma sagt, och det trodde han barnsligt.

Utan att I omvänden eder och varden såsom barnen, skolen I alls icke inkomma i himmelriket.

G. R.

JUL.

Stilla, heliga frid,
stjärna, som vänligt brinner,
sommar i vintertid,
intet dig öfvervinner!
Solhvarf två gånger tusen
ilat som flingor snart,
ännu dock brinna ljusen,
Betlehemsljusen klart.

Allt blir i honom lugnt,
intet vår tro kan rubba,
häfdernas medelpunkt
är och förblir hans krubba.
Skuggor och dimmor vike!
Natten var mörk och kall,
älsklige Sonens rike
stiger ur tidens svall.

Åldriga svenska bygd,
frusen och vintermulen,
värm dig i himmelskt skygd,
fira ånyo julen!
Kojor och slott, er fröjden!
Vänner i spridda tjäll,
helgen med blick mot höjden
himmelska barnets qväll!

C. D. af Wirsen.

II.

Hösten.

På skogens hjässa rimfrost låg,
och på den blommande rabatt
jag samma glitter gnistra såg,
af nordan strödt i kylig natt.
Så var då blomstrens tid förbi
och trädens grönska vissnad bort,
den gamla klagan låg deri,
att sommarns fägring är så kort.

Ack, ros och grönska somnat af,
och höstens kalla dystra sång
nu hviner öfver sommarns graf
och bådar vinter, mörk och lång.
Det kännes i mitt inre så,
som låge rimfrost äfven der,
från hjärtat tyckes klagan gå,
att örtagården sköflad är.

Vi äro med naturen slägt,
som der det vexlar, vexlar det
hos oss, och död med iskall fläkt
till oss sig närmar fjät för fjät.
Och famna drifvor höjd och dal
och breda ut sin svepningsskrud,
då hör jag i ett dunkelt tal:
snart äfven du är dödens brud.

Men utan hopp är ej den död,
som uti boja jorden slår.
För Herrens hand är bojan spröd,
han krossar den, ger lif och vår.
Och utan hopp den död ej är,
som äfven jag att möta går,
när bojan brister, hän det bär,
der vår i evig fägring står.

LUDVIG.

Dr. W. A. Passavant.

Dr. W. A. Passavant.

Vid vårt synodalmöte i St. Peter förliden juni tillkännagafs helt oförmodadt: *Dr. Passavant är död!* Man behöfde icke fråga, hvem det var man talade om, ty alla visste, hvem dr. Passavant var. Inom den luterska kyrkan i Amerika var törhända intet namn mera bekant än hans. Ingen af dem, som icke tillhörde vår egen nationalitet, var så väl bekant bland de svenske luteranerna åtminstone som han, och detta derför, att han tidigt hade kommit och stod fortfarande i nära beröring med dem. En kort teckning af hans lefnadssaga torde derför anses såsom kärkommen.

William Alfred Passavant föddes i Zelienople, Butter co., Pa., den 9 oktober 1821. Hans föräldrar voro hugenotter; fadern hette Philip Passavant och modern Zelie Basse. Efter henne fick hans födelsestad sitt namn. Han var ett lifligt barn, full af glödande hänförelse för det, som gjorde in-

tryck på honom. Fostrad af en from, bedjande moder, blef han vid 16 års ålder konfirmerad af tyske luterske pastorn G. C. Schweizerbarth efter en grundlig undervisning. Denne Schweizerbarth var svåger till vår bekante dr. P. Fjellstedt och var vida känd för sina excentriciteter. Han kallade sig sjelf och andra kallade honom "biskop", så länge han lefde. Vid sin konfirmation synes Passavant hafva fått djupa allvarliga intryck, som blefvo bestämmande icke blott för hans andliga lif utan ock för hans kallelse för lifvet. Hans moder och äfven hans pastor inverkade på honom att studera. Han graduerade 1840 från Jefferson College, som då var i Canonsburg, Pa. Af 250 studerande var han den ende, som tillhörde den luterska kyrkan; men under sin studietid var han varmt tillgifven den kyrka, inom hvars sköte han var född och fostrad, och han visade denna kärlek under denna tid genom att börja missionera bland enstaka tyska familjer, som icke hade någon andlig vård. Detta gjorde han dels genom att sprida kristliga tidningar och traktater och dels genom söndagsskolarbete. På detta sätt kom han allt mer och mer till medvetande om

att han hade en inre kallelse till prediko-ämbetet.

Han studerade teologi i Gettysburg och utexaminerades 1842, hvarvid han fick license eller fullmakt att förestå prediko-ämbetet af Maryland-synoden och ordinerades 1844 af samma synod. Hans första församling var i Canton, en förstad till Baltimore. 1844 blef han kallad till den första luterska kyrkan i Pittsburgh, Pa., hvilken kallelse han antog och betjenade församlingen derstädes i elfva år. Såsom pastor var han mycket verksam och vinnande. Såsom predikant var han begåf vad, hjärtlig och uppbygglig och utöfvade ett mäktigt inflytande.

Hans begåfning, håg och Guds ledande hand förde honom så småningom vida utöfver den vanliga pastorala kallelsen. Man kan säga, att hans särskilda kallelse och uppgift i Guds rike och i den luterska kyrkan i Amerika var att vara en ledare för den inre missionen i dess vidsträcktaste bemärkelse. Vi hafva redan sett, att han verkade som pastor och predikant, och ehuru han icke verkade såsom permanent pastor, sedan han tog afsked af den 1:sta luterska kyrkan i Pittsburgh, fortfor han ända till

sin död att predika på olika platser, der han vistades för tillfället, och han predikade utan tvifvel lika mycket, som om han haft en särskild församling. På synodalmöten och konferenser inom olika delar af landet infann han sig ganska ofta, då han predikade och höll föredrag om den kristliga verksamhetens olika grenar, och utöfvade derigenom ett stort inflytande att väcka och stärka missionsintresset och intresset för barmhertighetsverksamheten och den kyrkliga verksamheten i allmänhet. Sålunda uppträdde han icke så sällan vid Augustana-synodens möten och satte våra hjärtan i brand med sina allvarliga och hänförande tal.

Men icke blott som talare och predikant utöfvade han ett stort inflytande, utan han gjorde ännu mer som publicist. Redan medan han var i teol. seminariet, utgaf han med mycken svett och möda den första luterska almanacka i Amerika. Den utkom från 1842—44. Det första året han var prest redigerade han "The Lutheran Observer" i Baltimore under dr. B. Kurtz' frånvaro.

Året efter sin ankomst till Pittsburgh, eller 1845, började han att utgifva en kyrk-

lig tidning under namn af "the Missionary". 1861 förenades denna tidning med "The Lutheran" och utgafs i Philadelphia under namn af "The Lutheran and Missionary". Passavant fortfor att vara medredaktör i denna tidning, hvilken under tiden för det konfessionella uppvaknandet inom den luterska kyrkan i Amerika uträttade stora ting. 1880 drog Passavant sig tillbaka från detta samarbete och grundade "The Workman", som sedan utgifvits från Pittsburgh, Pa. Sålunda verkade han som tidningsredaktör under nära 50 år, och hans arbete har vunnit ett vidsträckt och talrikt erkännande både inom och utom den luterska kyrkan.

Ännu i en annan egenskap hafva vi att minnas honom såsom en arbetare i den inre missionen, nämligen såsom banbrytare inom den luterska kyrkan i Amerika för diakoniss- och den ordnade barmhertighetsverksamheten. 1846 blef han sänd af Pittsburgh-synoden såsom ombud till det första mötet af Ev. Alliansen i London. Der lärde han tillfälligtvis känna ett judiskt barnhem, hvilket hos honom väckte tankar på och föresatsen att uppbygga ett barnhem i Amerika. Vid samma tillfälle besökte han

pastor Theodor Fliedner i Kaiserswerth och satte sig in i hans verksamhet samt kom öfverens med honom, att han skulle förbereda några diakonissor särskildt för Amerika, hvilka der kunde öfvertaga vården om ett hospital, som Passavant hade för afsigt att upprätta. Detta var begynnelsen till den storartade barmhertighetsverksamhet, som Passavant har utvecklat i Amerika.

Efter återkomsten från Europa började han genast att verka för ett hospital. Han mötte många svårigheter, men fick ändtligen sitt "Pittsburgh Infirmary", bättre bekant som "Passavants Hospital", i ordning, och 1848 kom pastor Fliedner hit med fyra diakonissor från Kaiserswerth.

Under rebellkriget fick Passavant med sina diakonissor ett synnerligt tillfälle att visa betydelsen af en kristligt vårdad sjukskötsel bland de sjuka och sårade krigarne. Sålunda infördes den protestantiska diakonissorden i Amerika, och Passavant var den förste, som fäste kyrkans uppmärksamhet på denna inrättning. Hans första barnhem upprättades i Pittsburgh. Detta växte snart till två hem, ett i Rochester, Pa., för flickor och ett i Zelienople för gos-

sar. I dessa hem hafva icke så få fader- och moderlösa barn af skandinaviska immigranter blifvit intagna och uppfostrade. Dessutom uppkom hufvudsakligen genom hans medverkan barnhemmen i Germantown, Pa., Boston, Mass., Mt. Vernon, N. Y., hvilka alla äro blomstrande inrättningar. Utom hospitalet i Pittsburgh upprättade han ett stort hospital i Milwaukee, hvilket öppnades 1864. I förening dermed är ett moderhus för uppfostran af kristliga sjuksköterskor. I Chicago medverkade han kraftigt till upprättande af "The Emergency Hospital" på Superiorgatan, alldeles på samma tomt, der den äldsta sv. luterska kyrkan stod före branden. Likaledes medverkade han till upprättandet af hospitalet i Jacksonville, Ill.

Dessa inrättningar uppbygdes och underhöllos genom frivilliga gåfvor. Man kan derför förstå, att han behöfde flitigt besöka och öfverinse dessa på skilda håll belägna inrättningar för att draga försorg om dem alla på alla vis. Men huru räckte hans tid och krafter till för allt detta?

Men dessa inrättningar voro visst icke de enda, som kräfde hans tid, arbete och omsorg, ehuru de tyckas vara nog för en

man. Ännu mer böra vi höra om hans rastlösa verksamhet.

Tidigt väcktes hans uppmärksamhet på det stora behofvet att utsträcka den luterska kyrkans verksamhet i detta land, och han satte sig icke blott i kraftig förbindelse med prester af olika nationaliteter rundt omkring i landet, utan företog sjelf långa och kostsamma resor inom de aflägsnare delarne af landet för att med egna ögon se ställningen och behofven och sedan göra hvad han kunde för att afhjälpa dem. I sammanhang härmed kan nämnas, att han tidigt kom i beröring med svenskar och norrmän i detta land och gjorde hvad han kunde för att befrämja deras andliga välfärd. Omkring 1849 eller 1850 besökte han Chicago och blef bekant med den norske pastorn Paul Anderson. 1851 skref han till pastor L. P. Esbjörn och sände honom en liten summa penningar för att bekosta en svensk studerandes resa till Columbus, Ohio, för att der bereda sig för predikoämbetet. 1856 på hösten besökte han undertecknad i hans "claim shanty" i Vasa. Det blef regn den natten, och såsom taket var endast af tunn väf, regnade det något på honom i sängen, hvadan han fick anled-

ning att drömma, att han låg under botten af en sjö och våndades för att komma derifrån.

Han var full af förslag för att främja vår kyrkliga verksamhet, och bland annat såg han sig omkring för att få en skola grundad vid den så kallade Hvita stenen. Vid samma tid började han göra anstalter för att få den från Indien återvändande missionären fader Heyer att upptaga det kyrkliga arbetet bland tyskarne i St. Paul och Minnesota i allmänhet, hvari han också lyckades. Detta må tjena blott som ett exempel på huru han hade sina ögon öfver allt för att främja den inre missionen bland de olika luterska folken i landet. För samma ändamål var det, som han så enträget verkade för skolors och teologiska seminariers upprättande. Hufvudsakligen genom hans bemödanden hafva Thiel College i Greenville, Greensburgs Academy, och Conoquenessing Academy kommit till stånd, men framför allt det teologiska seminariet i Chicago. Ej heller må man glömma, att han tog en ledande del uti att upprätta "Das Emigranten-Haus" i New York.

Han hade en besynnerlig förmåga att skaffa medel till de många inrättningarna

och till sin vidsträckta verksamhet. Han syntes få dem utan ansträngning, utan att behöfva mycket bedja människor om dem. Men deremot talade han så mycket mer med Gud om saken.

Att han hade många, som klandrade honom för det sätt, på hvilket han gick till väga med att styra sina inrättningar och bedrifva deras ekonomi, det var väl att antaga. Man tyckte, att han handlade för sjelfständigt och enväldigt i många stycken; men om hans klandrare hade kunnat göra det bättre, är knapt troligt. Men det måste medgifvas, att sådana personer, som hafva en säregen kallelse och begåfning samt besitta en rik och genomgående erfarenhet på sina särskilda verkningsfält, äro utsatta för frestelsen att handla mera sjelfständigt, än som helsosamt är, och det kan ju vara möjligt, att dr. Passavant också kände den frestelsen. Han var ingen vanlig människa. Gud begagnade honom att uträtta stora ting för den luterska kyrkan i Amerika, och derför hafva vi stor orsak att tacka Gud, som gaf oss denne man och lät honom lefva och verka så länge ibland oss.

Hans yttre människa var skön, manlig

och vördnadsbjudande, och man kände i hans närvaro, såsom om man stode vid sidan af ett energiskt batteri, om jag så får uttrycka mig.

Till bekännelsen var han en konfessionell luteran och blef det allt mera, ju äldre han blef.

Man kan säga, att han arbetade sig till döds. Illa tilltygad af la grippe för ett par år sedan, hade han icke mer de motståndskrafter, som man var van att se hos honom.

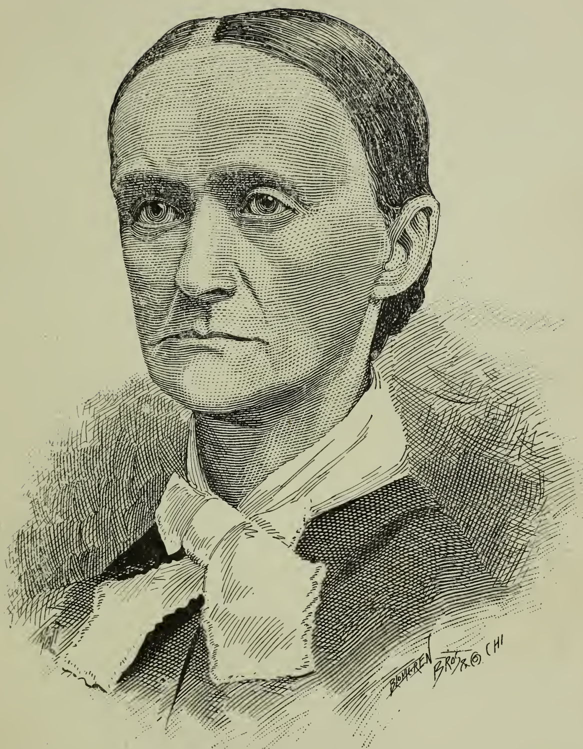
Den 25 maj blef han förkyld vid en begrafning, och söndagen den 3 juni inslumrade han i den sista sömnen ljuft och stilla. Hans minne skall lefva i välsignelse!

Lefnadsteckning af fru Eva Helena Hasselquist.

Framstäld genom pastor P. A. Cederstam.

Då jag blifvit nödgad att skrifva något till minne af doktorinnan fru Eva Helena Hasselquist, så må det först tillåtas mig förutskicka en anmärkning. Den ärade läsaren ombedes att icke betrakta föreliggande teckning såsom en fullständig biografi af fru Hasselquist, utan mera som ett bidrag dertill. Ehuru jag hade förmånen och glädjen af att vara personligen bekant med henne under 35 års tid, saknar jag likväl en sådan kännedom, som vore behöflig och nödvändig för ett sådant arbete, om det skulle blifva någorlunda fullständigt. Dessutom besitter jag icke de gåfvor, som behöfdes för att värdigt kunna teckna lifvet af en sådan trogen, dygdig och i alla afseenden ädel qvinna, som hon var. Och jag betviflar, att någon, äfven med det största geni, skulle kunna på papper rätt och klart måla hennes ädla karaktärsdrag. Jag har dock icke kunnat förneka mig glädjen att på detta sätt bidraga till bevarandet af hennes odödliga minne i sv. ev. lut. kyrkans i Amerika historia: och om jag sålunda kan meddela något litet till att belysa hennes under den djupaste ringhet framstående storhet, så skall jag känna mig i allo väl belönad. Jag är visserligen i besittning af bref, skrifna af henne under en tid af 25 år; dels till mig, dels till

FRU EVA HELENA HASSELQUIST.

min saliga, nu för 5 år sedan hemförlofvade hustru, som ibland många vänner, både i Sverge och Amerika, var hennes förtrogna och älskade syster i nåden. Fru H. skref till henne 1857: "Du är min enda närmare fruntimmersvän i Amerika." Dessutom har jag varit i tillfälle att genomläsa många af hennes bref till hennes närmaste. Alla dessa bref äro så öfverflödande af ett i allo kristligt, kärleksfullt sinne, att man liksom erfar en ljuf fridens fläkt deraf, då man läser dem. När man nu äfven besinnar, att hvad hon skref bestod icke blott i ord, utan var i sannaste och fullaste mening hjärteutgjutelser, så äro och böra dessa bref vara af högt värde. De äro privata bref och icke skrifna för offentligheten, och derför kan icke mycket af dem här begagnas; men vi skola likväl i denna teckning genom några brefutdrag låta henne sjelf tala till den benägne läsaren. Ty vi tro, att hennes sanna storhet bäst derigenom kan skådas af den kristligt sinnade läsaren; och det är ju företrädesvis för sådana dessa rader äro tecknade. Den otrogna verldsmänniskan har aldrig hvarken velat eller kunnat fatta Guds barns erfarenheter af synd och nåd. Och om nu vid genomläsandet af denna enkla och enfaldiga teckning i något qvinnohjärta uppstode den önskan och bön till Gud: mitt lif och min död vare såsom hennes, så vore ju redan mycket vunnet. Jag har immellertid försökt dels ur hvad som förut varit synligt i *Augustana*, i *Minnesord* af dr. O. O. och i *Sv. Lut. Församlingarnas i Amerika Historia* af dr. E. N., dels ur mitt eget minne samt ur bref att samla och ordna det hela, efter den nåd och gåfva Gud gifvit.

* * *

Doktorinnan fru Eva Helena Hasselquist föddes i Kristianstad, Sverge, den 7 aug. 1820. Hon var den

äldsta af 4 syskon. Hennes föräldrar voro handlanden Frans W. Cervin och hans hustru Lovisa Lorentia Åkerman. Fadern, som i yngre år var löjtnant vid landtvärnet, sedermera köpman i Kristianstad, dog, när lilla Eva var 8 år gammal, och modern hade sedan ensam omsorgen om sina barns uppfostran. Enkefru Cervin var af alla i Kristianstad känd och aktad såsom en allvarlig kristen af sann gudsfruktan och exemplarisk kristlig vandel, som ingaf stor respect hos alla, hvilka kommo i beröring med henne. Hon var angelägen om att visa sin tro med sina gerningar; och dessa voro af den beskaffenhet, att äfven verldsbarnen brukade säga: finnes det någon sann kristen, så är visst fru Cervin en sådan. Hon höll sjelf i sitt hus i många år en barnskola för sådana fattiga barn, som eljes på den tiden icke kunde bevista någon skola. Hon gaf s. k. kostdagar nästan hvarje dag i veckan åt fattiga studerande vid dåvarande elementar- och lärdomsskolan i Kristianstad och förskaffade sådana hos andra förnäma familjer. Gamla, fattiga och sjukliga personer, synnerligen med kristligt sinne, kunde alltid påräkna ett djupt och hjärtligt deltagande af henne icke blott med tröstens ord, utan äfven i handling. För hednamissionen hade hon stort intresse, verkade och samlade medel derför, långt innan sådan verksamhet var mera allmänt känd i Sverge, åtminstone på den orten. Bidragen sändes till Baselska missionssällskapet i Tyskland. Och som hon både förstod och ledigt talade tyska språket, var hon i tillfälle att genom läsande af tyska missionstidningar följa med utvecklingen af evangelii utbredande i hednaverlden. Hon brukade i sitt hus hålla månadtliga missionsböner, ofta dervid biträdd af kristligt sinnade lärare. Sedan dr. Fjellstedt återkommit till

Sverge, blef hon en varmhjärtad vän till honom och hans verksamhet för hednamissionen. Då dr. F. reste igenom Kristianstad, var han alltid en välkommen gäst i hennes hus, såsom han ock med glädje hvilade i detta fridens sälla hem.

Enkefru Cervin var i besittning af mer än vanligt goda kunskaper och sörjde icke blott för inplantandet af en lefvande kristendom hos sina barn, utan ville äfven förse dem med sann och nyttig bildning och uppfostran, som kunde göra dem till dugliga människor äfven för detta lifvet.

Jag har af egen kännedom framhållit dessa drag af den ädla modern till fru H. för att visa, att det djupa allvar och den bestämda kristliga karaktär, som uppenbarades i sinnesriktningen och lefvernet, voro grundlagda hos fru H. i hennes barndom och likasom indruckna med modersmjölken.

Fru H. erhöll en sorgfällig uppfostran; hon genomgick i sin ungdom en flickpension och förvärfvade sig mycket goda kunskaper i flera ämnen, bland annat i lefvande språk och målarekonsten. Hon undervisade äfven någon tid i denna pensionsskola. Hon förstod och talade tyska språket väl, äfven franska och italienska språken kände hon. Hon var i flera år i sin ungdom guvernant först hos enkefru friherrinnan Rappe, sedan hos flere af Rappe-slägten. Den aktning och kärlek dessa förnäma herrskap hade för fru H. visar den korrespondens hon förde med dem, i synnerhet sina forna elever, ända till de sista åren af sin lefnad. Under vistelsen hos Rappeska familjen blef hon bekant med fröken Maria Cederschöld, grundläggarinnan till diakonissanstalten i Stockholm. Fru H. tog stort intresse äfven i denna välgörenhetsinrättning, följde noga med dess utveckling och talade ofta derom med

värme. 1855 skref hon derom till mig: "Diakonissinrättningen har god framgång och synes blomstra under Herrens välsignelse."

Vi se nu häraf, att fru H. tillbringade det mesta af sin ungdomstid tillsammans med de fina och förnäma i denna verlden; men ehuru hon väl förstod att uppföra sig värdigt sitt stånd och kallelse, finna vi henne likväl aldrig deltaga i syndiga tillställningar. Som ibland det herrskap, hos hvilket hon vistades, funnos flera med kristligt sinne, så var väl icke heller frestelsen så svår. Dessutom var det under denna tid Guds Ande kraftigt påverkade henne och väckte angelägenhet om själens frälsning. Denna omsorg blef mera stadfäst genom bekantskapen med dr. Fjellstedt, som vid denna tid, 1843, gjorde sitt besök i Sverge på uppdrag af missionssällskapet i Basel. Fru H. gjorde då flera anteckningar öfver dr. Fjellstedts föredrag samt äfven sedermera införde en del deraf i *Augustana*, ett bevis derpå, att hon tog vara på hvad hon hörde.

Hon åtnjöt stor aktning af alla, som kommo i bekantskap med henne, ehuru hennes qvinliga prydnad icke bestod i fina kläder eller andra dyrbarheter, utan uti den höga ande och ödmjuka själ, som så klart framlyste i både hennes ord och handlingar. Hon var alltid enkel, okonstlad och allvarlig; vänlig emot alla, tillvann hon sig allas högaktning och kärlek. De fattiga och ringa funno alltid i henne en sannskyldig och varmhjärtad vän, som ömmade för deras nöd; och med glädje kom hon dem till hjälp, då hon kunde. Jag hörde henne omtala, huru hon åtminstone en gång varit i tillfälle att komma ett fattigt Guds barn till hjälp i nödens stund. På en af sina resor i Småland, då hon var nära målet för resan, kom hon att tänka på, att hon ännu hade qvar mycket af sitt

matförråd för resan; och hon visste, att der, dit hon ämnade sig, icke var behof af sådant, och skulle derför blifva förspildt. Hon sade för sig sjelf: "om jag kunde träffa en fattig behöfvande, så skulle jag skänka bort denna min resekost." I det samma såg hon ett litet hus bredvid vägen och bad skjutsbonden stanna, medan hon gick in i detta hus. Inkommen, fann hon der en sjuk fattig qvinna, hungrig och utan bröd, som just hade kämpat med Gud, sin himmelske Fader, i bön om hjälp i sin nöd. Glad blef den fattiga qvinnan, men ännu gladare blef den resande, då hon framtog återstoden af sin resekost och gaf den till den nödstälda. Fru H. såg i denna enkla tilldragelse ett bevis på huru Gud sörjer för sina barns behof i nödens tid.

Jag minnes mycket väl den tid, då fröken Eva Cervin trädde i äktenskap med dåvarande vice pastor T. N. Hasselquist i Åkarp och Witsjö. Der voro åtskilliga omständigheter, som ådagalade den lugna, fasta och bestämda karaktär, som alltid kännetecknade fru H. Det gälde nämligen att på samma gång bestämma sig för att emigrera till N. Amerika, hvilket på den tiden och i dessa orter betraktades nästan som en galenskap, i synnerhet af den s. k. bättre klassens folk.

Så t. ex. hörde jag modern, fru Cervin, omtala följande i några förtroliga vänners närvaro. En dag, då moder och dotter sutto ensamma i sitt arbetsrum, ankom postbudet med ett bref till fröken Eva ifrån pastor H. Fröken Eva tog brefvet, öppnade och läste det, utan någon synbar rörelse, icke ens en rodnad eller muskels rörelse förmärktes i hennes lugna anletsdrag. Då hon läst brefvet, lemnade hon det till modern och återtog med samma lugn sitt arbete. Se-

dan modern läst brefvet, lemnade hon det tillbaka. Och efter en stunds tystnad frågade modern: "Hvad tänker du om saken?" Hon svarade: "Hvad säger mamma derom?" Modern svarade: "Det lemnar jag åt Gud och dig sjelf att afgöra." Efter en stunds tystnad sade fröken Eva: "Jag tror det är af Gud, och med mammas medgifvande svarar jag *ja*." Och dermed var det vigtiga steget för lifvet taget och afgjordt. Intet ord talades vidare derom denna gång; arbetet fortsattes af båda med samma lugn.

Bröllopet, som var mycket enkelt, egde rum den 24 maj 1852 i Åkarp, der Hasselquist var vicepastor. Våra vänner önskade icke att blifva vigda af kyrkoherden i församlingen, som hade varit suspenderad för fylleri. De hade derför vidtalat en annan prest att förrätta vigseln, men af några orsaker hade han blifvit förhindrad att komma i tid. Som de nu sutto der i sin förlägenhet och väntade, kom vännen, pastor Gustafson, och han fick således viga dem. Äfven deri sågo de en Herrens nåderika skickelse och ett synligt tecken till att han ville vara med dem under deras sammanvandring genom lifvet.

Vistelsen i Åkarp såsom prestfru blef icke långvarig, ty redan samma år i slutet af augusti företogs resan till Amerika; men dock hade hon förvärfvat sig flera vänner, hvaraf några reste med till Amerika och voro hennes förtrogna intill deras och hennes död. Några få lefva ännu och tala gerna om "den älskliga fru H." Resan skedde via Hamburg med segelfartyg, och de, som på den tiden reste den vägen, veta, att det icke var någon lustresa, hvilket hvar och en kan se af dr. E. N:s historia. Den 28 sept. anlände detta sällskap lyckligt till New York, hvarefter man färdades den vanliga immigrantvägen till Chicago och se-

nare till den blifvande boningsplatsen i Galesburg, Illinois.

Vi finna nu vår unga fru H. i Amerika. Vi påminna oss hennes uppfostran och hennes umgängeskrets i Sverge ibland fint bildadt folk och kära kristliga vänner; och vi kunna derför lätteligen förstå hennes känslor, då hon nu helt hastigt förflyttades i helt andra omständigheter och yttre förhållanden i lifvet, utan lekamliga medel (dr. H. hade *lånat* penningar till öfverresan af en medföljande bonde J. T.) och sjelf fattig ibland några få fattiga immigranter, som intet hade att meddela. Och den, som ännu lefver ifrån denna tid, vet, hurudan de fattige svenske immigranternas ställning då var i detta främmande land. Icke en enda af dessa senare årens invandrare kan göra sig det ringaste begrepp om den nöd och de svårigheter de svenske immigranterna hade att utstå på den tiden. Fru H. fick nog sin del af det allmänna eländet; dock skulle man aldrig höra henne klaga eller knota. Hon tog allt ifrån den gode Gudens fadershand och underkastade sig villigt denna försakelse för Herrens skull; ty hon var medveten om, att det icke var för bättre utkomst i det lekamliga hon och hennes älskade man hade företagit denna flyttning till Amerika.

Men nu vilja vi låta dr. E. N. i sin historia säga oss något om den första bosättningen i Galesburg, Ill., på senhösten 1852. "Till att börja med bebodde pastor H. ett par små rum, som utgjorde hälften af ett hus, och i den andra hälften bodde en f. d. Erik Jansare, som sjelf var beskedlig nog, trots sitt superi, men hustrun trätte från morgon till qväll. Det större rummet tjente som hvardagsrum, studerrum, kök, "parlor" etc., och beqvämligheterna så väl som möblerin-

gen voro derefter. Ingen säng fans i huset till att börja med, utan golfvet fick tjena som säng, och bordet utgjordes af den kista, i hvilken pastorn öfverförde sitt bibliotek. Och huset. som bebøddes, var imellertid ej tätare, än att golfvet blef fullt med vatten, då det regnade: men hvad betydde det, då det gälde att verka Herrens verk?" Inga gångbanor på "Seminarygatan" funnos på den tiden i Galesburg. Och den, som varit i Galesburg under regntiden, vet hvad det betyder. Så hände det fru H. en söndagsmorgon, då hon skulle gå tvärs öfver gatan till kyrdan, att hon fastnade i gytjan midt på gatan och kom hvarken fram eller tillbaka, men så kom en man henne till hjälp och bar henne öfver gatan, sedan hade mannen att göra, innan han kunde återfinna fruns galoscher, som blefvo qvar i smutsen. Många små intressanta tilldragelser i hennes försakande lif hafva nog förekommit; men som hon aldrig talade om sådant, som rörde henne sjelf, så är i allmänhet icke mycket deraf kändt. Aldrig ville eller sökte hon framstå såsom någon märkvärdig personlighet, utan i all stillhet och undergifvenhet ville hon bära sin börda.

Såsom bevis på hennes barnsliga tro och tillit till Herren anföra vi följande brefutdrag. I febr. 1867 skref hon till sin väninna Johanna: "Det är så roligt att höra ifrån dig, och dubbelt roligt att höra, huru Herren leder människohjärtan till hjälpsamhet, så att undret med mjölet i skäppan och oljan i krukan ännu kan förnyas. Ja, sådant såg jag många gånger i Galesburg, särdeles den första tiden vi voro i Amerika. Och fastän vi nu få vårt dagliga bröd på ett synligare och vanligare sätt, så kommer det dock *ofvanifrån*. En kristen lefver af *daglig välgerning*, säger Krummacher, och det är nog sant. Hvad hafva vi, det vi icke

undlått hafva? Lif och välgerning hafver du, Herre, bevisat mig. Och Herrens godhet varar evinnerligen! Honom vare derför ära, lof och pris!" I maj 1865 skref hon: "Jag har just ingenting att berätta, utan om jag kunde prisa den käre Fadern i himlen, att vi alltid ha helsan och allt godt. Ja, visserligen har han alltid och intill nu låtit mig gå med mjuka tömmar. måtte jag dock ej vara ett oäkta barn, efter jag är så utan aga! — O, han vet allt, han vet, att jag vill vara hans och höra honom till i evighet. Jag sofver så godt och vaknar bittida, och då hör jag "prairie chickens" och andra fåglar, som äro så muntra och glada och prisa sin skapare. En liten fågel, som sjunger rätt vackert, börjar ungefär kl. 4 och tystnar litet innan solen går upp." I maj 1871 yttrar hon: "Jag borde hafva skrifvit länge sedan, och inte låtit dig vänta så länge, men alltid är det brådtom — brådtom. Herre, hjälp oss väl igenom till hvilan hos dig! Jag har ock varit betydligt skralare till helsan än förr, tyckes dock nu något bättre. — — Ack, hvad vi äro usla och arma; blott rika hos Herren! — Men när jag ser på och litet betänker, huru godt vi hafva på allt vis, mot så många andra, då både förundrar jag mig och gläds och ville gerna tacka! O Herre, fräls min själ! Det är min suck, då jag ser, huru Herren låter mig gå med lösa tömmar. Ja, Herre, hjälp, Herre, låt väl gå!"

Om vi nu betrakta fru H. såsom husfru och hushållerska, så finna vi alltid samma lugna och stilla väsende, som aldrig gjorde något buller af sig. Hon var i högsta grad hushållsaktig och sparsam, icke för att samla förmögenhet, utan fast mera för att hjälpa, der nöd och behof funnos. I afseende på kläder var hon alltid mycket enkel, men snygg, renlig och värdig.

Sitt ovanligt långa och sköna hår, som hon behöll intill senare åren, vanpryddes aldrig med onaturligt konstgjorda flätningar eller vanställande krusningar och mera sådant, utan bars vanligen i en lång fläta, hängande ned åt ryggen. Hon visste att på ett passande sätt använda alla småting till nytta och gagn, både för sig sjelf, barnen och andra; ingenting fick förfaras, utan allt användes till nytta på ett eller annat sätt.

I hushållsväg ådagalades samma sparsamma sätt. Allt var rent och putsadt; men i detta hus var den dagliga kosten mycket enkel, åtminstone de första åren i Amerika. Så kallade läckerheter voro mycket sällsynta rätter på hennes bord, äfven då det var fullsatt af främmande och förnäma gäster, som ofta var förhållandet. Vid hushållet och matlagning hade fru H. alltid en god hjälp och vän i den gamla trotjenarinnan Nilla Nilsdotter, vanligen kallad "Hasselquists Nilla", emedan hon alltid varit i tjenst hos dr. H., allt sedan han med sin moder först satte eget bo, på Minnet å Önestads backar i Sverge. Fru H. betraktade och behandlade Nilla icke som en tjenare, utan fast mera som en syster och öfverlemnade åt henne sitt fulla förtroende i hushållning. Om något skulle företagas, så rådgjordes alltid med Nilla derom, och hvad Nilla ville, det ville ock hon. Men så var ock Nilla en trogen och snäll tjenarinna, som aldrig ville annat än hvad hennes husfru önskade. Nilla hade i sin ungdom genom dr. H. blifvit förd till allvarlig omsorg om sin själs frälsning och till tron på Jesus Kristus, och det var väl i synnerhet derför hon alltid hade en förkärlek för dr. H. och hans familj. Hon fick äfven hafva den tillfredsställelsen att tjena dem båda till deras död. Ehuru Nilla på senare åren varit

och är mycket sjuklig och svag, så har hon likväl ansetts såsom en af dr. H:s familj. De första åren i Galesburg, under fattigdomen, arbetade Nilla morgon och afton hemma, men om dagarna tvättade hon hos amerikanska familjer i staden, och tjenade sålunda mången 50-centare och bidrog icke litet till det dagliga brödet i den käre lärofaderns hus under den knappa tiden. Det är derför tillbörligt, att dr. H:s barn försörja Nilla på gamla dagar, och de göra det också utan tvifvel icke blott af pligtkänsla, utan fast mera af kärlek till den gamla trogna tjenarinnan. Det är en glädje att finna, att den gamla sjukliga "Hasselquists Nilla" är i herr Josua Hasselquists hus afhållen, älskad och vårdad såsom en kär moster. Vi hafva framhållit detta om Nilla, dels för att visa hvad hon var för fru H., dels emedan vi hålla före, att Nilla i ordets vidsträckta mening varit en verkligt trogen "diakonissa" i detta Herrens tjenares hus.

Fru H. var ingen synnerlig vän af bjudningar eller kalas. Om sådant brukade hon säga: "Jag tycker, det är så besvärligt med hvad som här i verlden kallas roligt." Och då hon på senare åren, för sedens och ordningens skull, vid vissa tillfällen måste hafva bjudningar, så var allt enkelt; en kopp kaffe, smör och bröd, voro de vanliga rätterna, och ofta de enda. Dock erforo gästerna vid hennes bord ett behag, som ofta öfverträffade ett rikt, med många läckerheter dukadt bord. Den hjärtliga vänligheten och kärleken både hos husfader och matmoder smakade bättre än de finaste utsökta läckerheter.

Nu vore det väl tillbörligt att äfven säga något om fru H. såsom maka och moder. Hvad hon som maka varit för sin älskade och värderade man, vilja vi låta dr. H. sjelf säga oss vid slutet af denna teck-

ning. Och hvad hon var såsom moder, ja, det är svårt att på papper kunna troget framställa. De som voro föremål för hennes moderskärlek och ömhet, de kände detta bäst. De många brefven, som af dem förvaras, vittna om, huru de lågo ömt på modershjärtat, huru hon dagligen bad för dem och hade omtanke om deras timliga och andliga väl, samt de ömma, innerliga och kärleksfulla förmaningar, som aldrig saknades. Ja, i dessa modersbref hafva de ett kärt minne och uppmuntran till vinnande af den salighet att för evigt få åter förenas med sin här i tiden djupt saknade, men nu saliga moder. Till sin vän J. skref hon i febr. 1867: "Ända sedan jag var så sjuk på sommaren 1865, har jag varit långt klenare till krafter och helsa än förut. Måhända tager jag mig aldrig riktigt igen, Gud vet det. Honom vare tack för den helsa jag har, och han hjälpe mig till salighet för Jesu skull! Barnen växa och äro krya, men ogräset växer ock — emellanåt skymtar dock fram en liten smula god säd, måtte den ej alldeles förqväfvas! Evangeliet i söndags om såningsmannen, som sådde och sedan fick lemna växten i Herrens hand (Mark. 4: 26), det gifver någon tröst — fastän man alltid ändå kan frukta, att man ej *sått* som man bort. O Herre, hjälp, Herre, låt väl gå! *De* äro dock *dina*."

Fru H. följde noga och med uppmärksamhet underrättelserna om Guds rikes utveckling och framgång i verlden; hvad som tilldrog sig på hednamissionsfältet så väl som i missionsarbetet ibland våra egna landsmän här i landet var för henne intressanta nyheter. Vid Augustana College och Sem. hade hon blifvit bekant med de fleste af de unga pastorerna, i synnerhet då läroverket var i Paxton, och hon fröjdade sig mycket, då hon sedan fick höra, att det gick

väl för dem, och att deras arbete i vingården välsignades. Genom några brefutdrag, som härefter följa, skola vi visa, huru hon sökte uppmuntra dem, som voro nedslagna och modfälda i följd af svårigheter och lidande, som de hade att utstå. Men om hon någon gång märkte, att glädjen och fröjden öfver välsignelse och framgång i arbetet kunde medföra skada, och hon såg med sin skarpa blick den fara, som hotade, om hon då kunde direkt eller genom någon annan gifva ett varningsord, ett gif akt, så försummade hon det icke. En sådan händelse står ännu lifligt för mitt minne, ehuru det är öfver 30 år sedan dess. Vid ett konferensmöte, då en viss pastor lifligt och med synbar glädje och tillfredsställelse berättade om sina strider och segrar uti de svenska nybyggena i nordvestern och talade derom både enskildt och offentligen, så bad fru H. vid mötets slut om ett enskildt samtal med en annan pastor från samma landsända. Hon sade: "Vill ni i förtroende uträtta en sak för mig? Jag kunde väl sjelf göra det, men det torde vara bättre och göra mera verkan, om ni ville åtaga eder det." Då nu ett jakande svar gafs, sade fru H.: "När I pastorer nu resen hem tillsammans, så säg enskildt vid ett passande tillfälle, till pastor N. N. följande: "En sann vän, som vill vara okänd och som hörde dig vid konferensmötet, har ålagt mig att gifva dig följande tänkespråk: '*Glädjens dock icke deröfver, att andarne äro eder underdåniga, utan glädjens, att edra namn äro skrifna i himmelen*' (Luk. 10: 20). Och denna din vän önskar och beder, att du ville lägga dessa Herrens ord på ditt hjärta och behålla dem i ditt minne, för din egen skull." Jag kan försäkra, att det hade sin verkan både på den, som helsningen var städ till, och icke mindre på den, som frambar den; det var en

kraft med dessa väl bekanta orden, som tillkännagaf, att de kommo från en verklig vän, och voro åtföljda af Guds välsignelse.

Fru H. hörde gerna och ofta med synbarlig glädje enfaldiga tal och föredrag af äfven olärda talare och unga studenter, då de i hjärtans enfald vittnade *ur Guds ord* om Jesu kärlek till syndare. Men hände det någon gång, att talaren gaf sig ut på djupet i svåra frågor, som han icke kunde utreda, eller for upp i höjden och förlorade sig sjelf i de spekulativa regionerna, då suckade hon. Allra helst hörde hon sin älskade man (och hvem undrar derpå), och vid hemkomsten från kyrkan gjorde hon anteckningar af hvad hon hört. Nästan i hvarje bref, som hon skrifvit till sina barn och vänner, omtalar hon något af predikningar, som dr. H. hållit. En gång efter ett konferensmöte skref hon till en vän: "Vi hafva nu haft stor högtid och hört mycket Guds ord af flera begåfvade och lifliga talare, och det var mycket godt — men, vet du, Nilla och jag höra helst far." Vi tillåta oss omtala en liten händelse, som inträffade i Galesburg, då dr. H. var borta och två unga pastorer der en söndag skulle förrätta gudstjensten med nattvardsgång. Vi vilja benämna dessa pastorer med A. och B. Det blef öfverenskommet, att A. skulle hålla skriftetal med predikan på f. m. och B. skulle predika på qvällen. När de nu kommo i kyrkan och man begynte sjunga första psalmen, sade A. till B.: Du måste hålla skriftetalet, jag kan icke, och då B. svarade: Det är icke möjligt nu, så sade A.: Ja, då blir här ingen nattvardsgång i dag. B. måste således fram, och i sin förlägenhet kom han icke ens på någon text; men då rann honom i hågen Josefs historia, och tog han då Josefs uppenbarande för sina bröder, såsom en bild af Jesu beteende emot

syndare, särskildt i nattvarden. Fru H. satt midt emot den förlägne talaren på främsta bänken. Predikanten kände väl till hennes sätt att afhöra predikan och Guds ord. Hon brukade nämligen alltid sitta med tillslutna ögon i stilla begrundande, hvarför mången trodde, att hon sof. Mot slutet och vid tilllämpningen märkte predikanten något alldeles ovanligt i fru H:s beteende, hon drog på munnen i leende och höll näsduken för ansigtet. B. tänkte: nu har jag väl burit mig illa åt, och i sin förlägenhet måste han sluta så fort som möjligt. När fru H. kom hem och der träffade en af sina grannqvinnor, slöt hon henne i sin famn och sade: "O, hvad det var välsignadt i dag; jag blef så uppfyld af glädje under skriftetalet, att jag, ja, jag kunde icke hjälpa det, jag log, och sedan blef jag ledsen, då jag märkte, att B. såg det." B. var nu mycket bekymrad öfver saken och undrade, hvad som kunde föranledt henne till ett för henne så ovanligt uppförande, men han hade icke mod att fråga henne. Händelsevis träffade B. sedan på e. m. den der gumman och fick veta hemligheten.

Vi vilja nu göra några utdrag från hennes bref, men vi vilja först säga något om de intryck vi fått vid dessas genomläsande.

Guds rikes utveckling och framgång i verlden och dess upprättande i syndares hjärtan låg henne städse i sinnet. *Att Gud i Kristus försonade verlden med sig, att Jesus Kristus genom sitt lidande, död och uppståndelse är försoningen för hennes och verldens synder, och icke blott möjlighet utan ock nödvändighet för hvar enda syndare att låta försona sig med Gud* – detta var Guds fasta grund för syndares salighet, på hvilken fru H. hvilade i barnslig, men fast tro af hela sin själ; detta var den helsobrunn, ur hvilken hon öste lefvan-

de vatten för intet; det var för henne en fri och öppen brunn emot all synd och orenhet. Vi finna, att hon icke blott visste detta, utan äfven stundeligen gjorde bruk deraf för egen del, och derför var hon så angelägen, att barn, vänner, ja, alla måtte göra det samma. För egen del i tacksamt minne skämmes och blyges jag vid hågkomsten af den ömma och moderligt deltagande omtanke om både andlig och lekamlig välgång, som fru H. alltid ådagalade både emot mig och de mina. Gud välsigne och löne henne derför i evighet! Fru H. visade alltid ett ömt och hjärtligt deltagande med de lidande och nödstälda; hon icke allena varnade och förmanade, hvar så behöfdes, utan äfven uppmuntrade till tro och förtröstan på Guds stora barmhertighet. Hon försummade aldrig i sina bref att påminna om det enda nödvändiga, själens frälsning, framför allt annat. Hon förstod att af händelser och tilldragelser i verlden, hvilka hon omtalade, göra kristliga tillämpningar både till varning och tröst. Hon var nog af naturen böjd att se allting från den mörka sidan, hon skrifver ofta i sina bref: "O, jag ser allting så mörkt, o Gud, hjälp mig!" I synnerhet då hon såg på sig sjelf och hvad hon borde vara, blef der alltid hjärteutgjutelse och bekännelse af nöd och elände, hvarför nästan i alla bref förekomma sorgetoner och klagan både öfver eget och andras elände, under en hjärtlig och innerlig bön om förbarmande; men ock en så innerlig och troende tillit till nåden i Kristus, som endast kan erfaras af en förkrossad själ, med syndaförlåtelsens visshet i sitt hjärta, i och af Andens vittnesbörd genom ordet. Om på någon kunnat tillämpas brudens bekännelse i Höga Visan 1: 5, 6: "Jag är svart, men ganska täck — sen icke derefter att jag så svart är, ty solen hafver bränt mig", så sy-

nes det med all sanning kunna ske på fru H., ty hon lefde i sanning ett fördoldt nådelif i sanningens och nådens klara solljus. Hon var af de stilla i landen, ja, hennes själ var likt det stilla vatten, som klart återgifver solens glans. Nådesolens klara sken och Kristi kärleks värme hade uppfylt hennes själ och återgaf sina verkningar i hennes varelse, i ord och gerningar. Hon drack dagligen och ymnigt af det vatten Jesus gifver uti och genom ordet, och derför var hos henne detta vatten en källa med springande vatten till evinnerligt lif. Vid genomläsandet af hennes bref kan man icke undgå att tänka på Davids ord: "Jag tror, derför talar jag; men jag varder svårligen plågad". Den enfaldiga barnaförtröstan och kärleken hos en af syndaförlåtelsen förödmjukad själ framlysa så tydligt och klart i dessa bref. Hon hade af Kristi fullhet fått nåd för nåd, och derför ödmjukade hon sig sjelf under Guds mäktiga hand och blef äfven upphöjd, utan att sjelf söka det eller ens märka det; ty en mera genomfattig och ringa ande får man söka efter i våra dagar. Vi nedteckna dessa våra tankar om fru H. icke derför, att vi ansågo henne här ibland oss för ett helgon utan fel och synder, nej, ett sådant syndfritt helgon var hon icke, och allra minst ansåg hon sig sjelf vara ett sådant; men vi tro, att hon var en fattig syndare, frälst af nåd. Vi hafva föranledts till dessa betraktelser af hennes egenhändiga bref. Vid första påseende blir man nästan slagen med förvåning af dessa bref; ty man tänker på den väl uppfostrade, med goda kunskaper begåfvade och mycket omtalade fru Hasselquist; och då finner man hennes bref så *enkla, naturliga* och barnsliga, ja, helt vanliga, omtalande hvarjehanda småsaker i det dagliga lifvet, mycket t. o. m. af ringa värde. Läsaren torde nu säga: är det så, hvarför då

göra så stor affär af dem? Jo, min vän, vi finna dem märkvärdiga för deras naturliga enkelhet och okonstlade innehåll; men i synnerhet för den under ringheten framstående hjärtliga och kärleksfulla ande, som de så klart vittna om hos författarinnan. Men, som sagdt förut, icke mycket af dessa bref kan återgifvas på grund af den privata prägel, som de bära.

Den 24 juli 1855 skref fru H. till C. Först meddelas något ur bref ifrån Sverge om den vänkrets i Kristianstad fru Hasselquist tillhörde, hon säger: "Från den kära Anna Ekdahl (pastorska) hade jag ock bref, hvarur jag vill meddela några rader, som jag tänker intressera: 'I vinter ha vi haft många trefliga stunder tillsammans omkring Guds ord. Vi ha haft en sammankomst i veckan, som börjat kl. 4 e. m. (och gått omkring på 8 hushåll), kaffe har varit uteslutet, men gröt ha vi ätit tillsammans, för att slippa skiljas åt med ett bestämdt klockslag. Öfverenskommelsen har varit, att vi skulle söka det andliga i främsta rummet och låta den lekamliga födan vara blott vattengröt eller ölost. Detta har troget hållits, och vi ha alltid fått något godt för våra själar.' Sådant 'company' vore roligt att vara ibland, men jag hör inte af något sådant här. Jag tänker C. vore heller intet emot att vara med — — —. Nu har jag rafsat ihop en hel del; men C. får inte tro, att sådant bestås ofta; dock är C. visst icke glömd, och det gör oss alltid en glädje, då vi få bref från C., och det gör oss rätt ondt, att C. har så många svårigheter att strida med. En gång, då jag tänkte på det stora Minnesota, alla de spridda själarna (svenskarnes) och de många och svåra motståndarena, och så tänkte mig C. ditskickad såsom missionär, så tyckte jag det var en liten David mot en stor Goliat, men då jag sedan kom ihåg, huru det gick för

David och Goliat, så kunde jag ej annat än hjärtligen önska, att C. måtte få nåd att såsom David nedlägga sådana Goliat, som försmäda lefvande Gud och Guds folk. Kom ihåg, att det *ringa* är, det *intet* är, det har Gud utvalt, men det höga, det något är förkastar och förnedrar han."

I April 1856: "Herren vare vår, allas vår hjälp! Utom honom vi förderfvas. — — — Tack, mycken, mycken tack för det sista hjärtliga brefvet! Jag tror, jag förstod det temligen riktigt; ty så fort det är fråga om fattigdom, så vet jag knapt om något slags trasa eller uselhet kan framställas, som jag ej känner igen. Och jag kan heller icke komma till något annat resultat än: Hvad vill *jag* göra? Hvart vill jag gå? Finnes mer än en hjälp? — O, måtte vi blott få och *emottaga* nåd, att rätt fasthålla den Hjälparen, som är kommen. Jag vill för ro skull tala om en liten småsak för C. För ett par dagar sedan, då Nilla hade tvättat tallrikar, knifvar m. m. och skulle sätta dem i det lilla skåpet, så ville lille Tanny hjälpa henne. Hon lät honom få en sak efter en annan att bära, och han sprang så flitigt ut och in i dörren mellan båda rummen. Jag kunde ej annat än tänka, att så ungefär kunna vi hjälpa Gud, eller i allmänhet hjälpa till med hvad det är. Nilla hade kunnat både fortare och bättre hjälpt sig sjelf." Efter några ord om barnen slutar hon sedan sålunda: "Det är en svår sak att umgås med själar, och man kan alls icke undvika det, om man är prest eller ej. Herren hjälpe oss till sin himmel från nöden och jämmern inom och utom oss! Nu får jag sluta och ber C. hålla dessa ringa rader till godo i all deras torftighet. Herren Jesus, som *kan* hjälpa, han hjälpe oss för sitt namns skull!

En ringa vän E. H."

Den 26 maj 1856, efter extra synodalmötet i Geneva, Ill.: "Då vi fingo brefvet, som var skrifvet före synoden, så gjorde det oss så ondt om C., och jag önskade så hjärtligt, att C. skulle resa med till mötet och ej fråga efter penningebristen; ty jag tänkte som så: är det C. nyttigt att träffa de öfriga lärarne, så har Herren Gud penningar, och de måste fram. Men då vi fingo brefvet, att C. på resan blef sjuk i Stillwater, så tänkte jag: då ville väl Gud ej den gången låta den resan ha framgång. Han har ju reda på *våra hufvudhår*, skulle han då ej leda och styra allt annat. Jag minnes en gång, då Ahnfelt talade något om de orden, och kunde man alltid ha sådant i minne och tro det, så behöfde vi aldrig sörja eller åtminstone icke låta nedslå oss af någonting. Han talade om de der orden ungefär så: Ett hufvudhår, huru mycket är det? Och se, Gud har räknat dem, han märker, om du förlorar ett, du märker det icke, ty det är så litet, men *han* märker och vet det. O, att då våra ögon måtte öppnas, att vi en gång märkte, hurudan omsorg *han* har om oss.———Och då C. talar om kyrkobyggnaden i M. settlementet och huru få de äro, som vilja hålla sig till den gamla läran, den gamla *goda* läran, så föresväfvade mig en hel del tröstligt ur historien om Nehemia, när han skulle bygga templet och de voro så få och hade så många fiender. Nu minnes jag ej allt, men läs historien både ensam och med de få, som bekymra sig om Sions skada, der torde vara mycket att hemta, ja, *der är* mycket att hemta, om Guds helige Ande värdigas lägga sin förklaring och uttydning dertill. Jag har mer än en gång tyckt, att det är en rätt egen historia, det der, både om resan från Babel och byggandet och hindren och folkets synder och Nehemias frikostighet och förtroende till Gud och nfald.'' ———

Den 23 juli 1856.

— — — Jag kan knapt låta bli att skrifva litet äfven till C. Jag har läst sista brefvet (det gjorde ju ingenting?), och det är riktigt märkvärdigt, att det kan gå så lika till der uppe och här. Jag nämner detta, emedan deri ligger ett slags tröst för C., om det också är en sorglig. I vintras — jag minnes ej rätt när — tillstäldes här en bal, och några församlingsmedlemmar voro med, de vidtalades och erkände sig hafva gjort orätt och lofvade bättring. Sedan har det varit tyst med sådant tills för några veckor sedan, då H. var borta, då hade ett, tu, tre en bal egt rum. Ingen visste om det, förrän den skulle stå, och då gingo flera i öfverraskningen; de ha blifvit tilltalade, erkänt sig gjort illa och lofvat att ej göra så mera. Fjorton dagar efter den balen tillstäldes åter en, der infunno sig 'ett dussin pojkar, men ingen enda flicka'. Nu stannar väl det rumoret af för någon tid. Imellertid har mycket sagts och mycket pratats för och emot allt detta. Nu sista veckan uppkom en annan galenskap. Ett elakt rykte utkom om H. Sjelfva anledningen dertill hinner jag ej berätta; men det ville jag nämna, att några af diakonerna och H. O., som nu bor här, togo fatt på saken och gingo till dem, som skulle börjat utsprida ryktet, och der blef skarp strid på sitt sätt, ehuru de anklagade påstodo sig aldrig ha sagt så illa, utan det hade allt kommit sig af förvridning, ilska och dålig utläggning. Imellertid ser C., att här går lika sorgligt till. 'Tiden är ond' — det tyckes bli värre och värre — lyx och fåfänga stiga — — —. Hvad nu det angår, som C. nämner om, att han fruktar sig ej duglig till sin plats, så kan jag till en del väl förstå sådant. Jag är väl ej satt att 'akta en hjord', men jag har två små lam, och jag ser tydligt, huru oduglig

jag är att sköta dem, som de betarfva't. Dock hvad vill jag göra? Kan jag gå derifrån? Hvart vill jag gå? — Säger inte aposteln: 'Ho är nu här dogse till?' —Hvad skola då vi vara, hvar i sin stad? Dock ändå vill Gud hafva't så, att vi icke löpa ifrån den plats, der vi äro satta, utan göra efter vår usla förmåga, sedan får Gud draga deraf, hvad nytta han kan. Der det aldrig sås, der kan man ej vänta annat än ogräs, men der det sås säd, kommer väl någon säd upp bland ogräset. Farväl! Lef väl! Herren styrke och hjälpe oss, att vi måtte lyckligen komma fram till den eviga glädjen!

En ringa vän Eva."

"Den 3 mars 1857.

Min snälla, älskade Johanna!

— — Om du tycker, att du 'der uppe' behöfver ett godt ord, så kan jag säga det samma 'här nere', ty ibland är allting så svart och mörkt, att jag *ingenstädes*—ja, just precis *ingenstädes* — kan se en enda ljus punkt. Men jag vill inte gå längre in det kapitlet, ty det tjenar till ingen nytta, och är ett rätt hemskt kapitel, man kan bli mörkrädd. — — — Jag kan nog förstå, att en uppriktig människa kan komma i stora tvifvel, huru hon skall göra i den eller den vigtiga saken, ja, till och med i en, som ser ringa ut, ty *allt* kan hafva vigtiga följder. En apostel kunde ju säga: 'Ho är nu här dogse till?' Hvad skola då de arme säga, som lefva 1800 år efter det den första stora kraften dref och verkade? Det får väl derför bli dervid, att om något uträttas, så är det af Gud; ty hvart man ser omkring sig — jag vill icke säga på dig eller mig, ty då jag talar om den, som skall begagnas till något, så tänker jag icke på mig —, så ser man intet annat än afbrutna, slöa odugliga verktyg, och skall med sådana något uträttas, så måste det visst vara *en stor konstnär*,

som begagnar dem. Jag har mer än en gång undrat, hvarför Gud inte hvässer, skärper och förbättrar sina verktyg, men han gör det väl ej, just derför att hans kraft skall vara mäktig i de svaga, och derför att yxan icke skall berömma sig emot honom, som hugger med henne. Vet du, jag har läst ett bref från pastor Jonas Swensson, det visade, huru sorgligt och ledsamt han har haft det, sedan han kom till Amerika. Hans hustru blef sjuk, strax efter det han kom hem ifrån synoden och hade flyttat till prestbostället. De bodde långt från svenskar, och han och den 11-åriga svägerskan voro i 14 dagar ensamma i huset med den sjuka, och allt var i oordning, emedan de ej kunnat ordna sina saker. Efter 14 dagar fingo de en svensk piga till hjälp, och slutligen tillfrisknade fru Swensson igen. Han tycker äfven, att det ser svårt ut för honom, der han är; han tycker sig finna blott köld och död omkring sig, och har ingen 'broder' att meddela sig åt. Han säger, att han mer än en gång frågat: Herre, hvi hafver du sändt mig hit? men svaret är: 'Det jag nu gör vet du icke nu, härefter skall du det få veta'. Han säger, att Guds Ande tyckes verka kraftigt på ett par af nattvardsbarnen (på tre stationer har han 40), och han beder om förbön för sig, församlingen och särdeles nattvardsbarnen. Jag nämner detta, emedan jag tror, det både intresserar eder och och kan vara till tröst och nytta — när man ser, att det samma 'vederfares edra bröder, som äro i verlden'. H. är mycket hårdt uppe för penningar — — —, men jag har tiggt honom att få resa till eder med gossarne till sommaren; jag var blott ledsen för att jag ej visste, hvad vi skulle lefva af der uppe, ty jag tyckte, I kunden icke underhålla oss 3, 4, 5 veckor, ty vi kunde dåligt föda oss sjelfva. Nu är dock den sorgen slut,

efter du menar, att du har fläsk och 'cranberries' åt oss också. Snälla Johanna, Gud hjälpe dig i allting! — — — Hvad du säger, 'att vi äro dåliga lofsägare', och att 'Herren på de sämsta slösar sin största godhet', det håller jag allt sammans fullt med om och säger, så är det för mig; ty visserligen har nåd och barmhertighet omfattat mig i alla mina lifsdagar, men jag är 'kall och dålig'. Dock hvad vilja vi göra, hvad vilja vi göra? Herren låter barmhertighet vederfaras de förnämligaste bland syndare, och om vi ej kunnat tacka honom här — det jag ej kan —, så få vi väl lära det bättre der uppe, den han är. O Herre, låt mig, låt *mig* komma dit!!"

1865 skref hon: "— — — men hemma, Johanna, hemma hos vår förstfödde broder, som sjelf löst oss från all nöd, der, der skola vi vara trygga och hvila och vara saliga, såsom vi nu icke förstå. *Nåden* är det saliga ord vi prisa, af nåd äro vi frälsta." — — —

1868: "— — — Om de *ofantliga* jordbäfningarna, stormar och öfversvämningar, som härja än här och än der, har väl du liksom jag hört, men ännu varit förskonad ifrån att bevittna. O, huru många, som störtat hufvudstupa in i evigheten, somliga liksom i Korah, Dotans och Abirams tid. Visserligen bäfvar jorden och darrar på sin grund. Ja, vet du, att jag af tvänne lärare (Harms och Besser i deras skrifter) hört de orden, 'att yttersta dagens tid är nog redan för handen'. Der är nu, liksom i Sodoms tid, eld inuti jorden och eld ofvan i skyn, som hålles och styres af Herren den Allsmäktige, men då han bjuder, kan och skall elden bryta fram ur jorden och ljunga ned från himmelen och omsmälta elementen, rena och luttra dem, så att den nya jorden och den nya himmelen kunna framgå. O Johanna, den som då består, huru

saligt sedan! Men den som då förgås — Herre, fräls oss! Dina äro vi!"

1870 efter återkomsten från besöket i Sverge skrifver hon: — — — "Vår afsigt, då vi reste, var att komma hit igen, och nu äro vi här. Men det kan jag omtala, att vi knapt nådde landet i Göteborg, förr än H. blef tillfrågad, om han ej ville söka ett ledigt pastorat, och sådana frågor fortforo allt jämt; sista gången var väl ett tillbud ifrån kyrkoherden Stenhoff i Karlshamn, om de ej finge välja H. till fjerde man i Asarum, efter O. C. T. Andrén. Således ser du, att anbud fattades ej. Vi tyckte dock, att det var rätt att resa hit igen. Om H. hade stor lust att stanna i Sverge, det vet jag rätt ej, men för min del må jag säga, att jag tycker, nu är jag så van här, att det skulle blifva svårt att vänja sig i Sverge. Svärjandet, tiggandet och missbruket af sabbaten, det stöter mycket, då man varit en tid här och så kommer hem."

I ett bref 1877 heter det: — — — "Ja, den stackars Nymanson, det är visst ömkeligt, men nog har han så många gånger bytt om färg, att han allt kan göra det än en gång, och då få den rätta färgen. — — — *Nåd*, Herre, både för mig och mina! Jag måste vara som en dåre och intet veta. Ack, Johanna, ingen frid intet lugn, ingen ro — för mig åtminstone — här nere. Måste icke människan alltid vara i strid på jorden — och människan varder född till olycka, som fåglarne till att flyga — så jämrade sig redan Job på sin tid — och fast vi lefva i nya testamentets tid, så lefva vi dock mot verldens ände, och derför icke i någon ljuflig tid. I yttersta dagarna tillstunda farliga tider. Här är alltid sorg, fruktan, väntan och på sistone döden — och all denna jämmer bortskymmer så Herrens löften, att jag icke kan se något klart. Men hvarför

jämra sig så, det gör ingen nytta för mig, och kanske ondt för dig. Men ack, jag ser ej något ljust, när jag kommer på detta hållet. O, att vara *väl hemma med alla de sina* — förr finnes ingen stadig ro. — — — Här måtte vara underliga krafter i rörelse i andeverlden; otro och villfarelse lyfta käckt upp hufvudet och basuna ut sina stora ord och tänka till att kullslå Herrens församling. Men Herren är konung evinnerligen, och han skall väl veta behålla riket, om det ock skall kosta hans fattiga barn och tjenare mycken nöd och jämmer. Jag förmodar, att I hafven hört, ända upp i er landsända, huru lärda män(?) söka bortförklara helvete, evigt straff och många andra bibelns ord. Och sedan äro der andra, som taga sig uppå Kristi apostlars person, och söka vinna insteg med ljufligt och smickrande tal. — Herren känner sina, måtte de ock förvarade varda! — — — 'En liten tid'. Ja, så stod det i evangelium i går. Och det är ju så? En liten tid så, och en liten tid så — bara Herren är nära, så går det fort och väl ändå, till dess den lilla tiden är förbi, och glädjen kommer, som *ingen* kan taga ifrån dem, som Herren tillhöra. Herre, håll oss, håll oss hårdt vid dig, att vi icke kunna komma bort! — Mångfaldiga immigranter sägas komma i år (1880). I New York skulle 1,500 svenskar ha landstigit på ett dygn. Men hurudana äro de?? Pastor Johanson i Boston hade yttrat, att äfven dit komma många, men de flesta äro 'odugliga för vår kyrka'. — O, hvar höra de till! Hvi vill du oss fåfängt skapat hafva, Herre,— och det är ju värre än fåfängt —. Men ack, huru kan kärlet träta med sin mästare? Nej, nej, Herren är rättvis, sannfärdig, god — men vi, vi måste skämma oss! — O hjälp, hjälp, hvad hjälpas kan! — — — Jag såg i en tidning, att här i Amerika är det så vanligt, att poj-

kar gå i skolan, och sedan vill ingen lära något handtverk riktigt, utan derför springa alla ikring som något slags agenter, eller 'clerks', eller 'tramps' eller 'nuisance' af något slag, och i faktorierna få de taga immigranter eller införskrifva arbetare till det, som egentligen fordrar föregående öfning och skicklighet. Det synes nog, när man hör talas om hvad folk som är på verkstäderna. — Jag såg någonstädes: Immigranterna (jag tror det var svenskar) köpa ut amerikanerna, ty de kunna icke hålla ut med de idoge nykomlingarna. — Men när nu alla, som lärt i det gamla landet, dött ut, och hela det nya slägtet består af uppvuxna skolpiltar, blifvande agenter, tramps o. s. v. — hvad skall då bli af? Nå ja, klokare hufvud än mitt lösa ej den frågan. Det får bära så länge det kan, se'n får det brista. Men der är dock en högre öfver alltsammans, och han skall väl veta behålla någon duglig säd qvar, som kan börja på nytt. — — — Men ett vet jag, *salig*, *salig*, det önskar och beder jag — allt det som ligger på denna sidan om evigheten, der är jag okunnig och oförståndig, hvad som är det bästa. Herre, hjälp, Herre, hjälp för ditt namns skull!"

Till en söndagsskollärare skrifver hon 1880: "Hvad din söndagsskol-klass beträffar, om du kan — — så tag den igen. Om vi skulle vänta att undervisa någon, till dess vi sjelfva ingen undervisning behöfde, huru länge tror du att vi då skulle vänta? Och ännu en sak, då man skall tala om något och söka utreda det litet för någon annan, så får man vanligen sjelf tänka mera derpå och lära deraf också; särdeles tror jag, detta är förhållandet, då man umgås med barn och vill tala om Jesus och hans ord med dem. Då stinger det allt till hos en sjelf också: 'Gör du så?' Tror du verkligen, hvad Jesus säger? 'Tala icke för

andra och var sjelf straffelig, utan gör ock du hvad du förmanar andra till' o. s. v. Vi nödgas sjelfva tänka mera på ordet, och vi få dock aldrig för mycket deraf. Någon har liknat hjärtat vid en flaska med trång hals, när man då vill ösa dit ur Guds ords rika ämbar och ingen tratt har, så kommer inte mycket deruti, utan det mesta rinner utanpå. — O, att Herren må finna oss trogna! Trohet är ju hvad Herren söker!"

Det sista brefvet till sin vän Johanna skref fru H. två månader före sin död. — — — "Och för min del? Ja, här sitter jag och skrifver, men det går derefter. Ända sedan den 2 januari har jag varit så matt och orkeslös, som om jag vore 80 eller 90 år. Hostan har varit förskräcklig denna tiden, men den stora maktlösheten tyckes ej bara bero derpå. Den kom helt plötsligt, och de två första veckorna orkade jag knapt gå alls, ville bara sitta och hänga, eller sträcka mig och blunda. Efter två veckor såg det allt ut, som om krafterna tagit sig något, men inte mycket. Lika långsamt har det sedan gått, så att jag icke är mycket starkare. Hostan låter mig icke få annat än högst afbruten sömn om nätterna. Ibland hör jag mest alla klockans slag. Det värsta är, att fast krafterna tyckas taga sig något, så är viljan lika slapp. Det är svårt att taga sig någonting alls till. Sedan jag väl börjat, går det allt an; men blir jag då afbruten, så tar det en timme — mer eller mindre — innan jag kan komma i gång igen. 'Vi äro usla allihop', brukade Lagerman säga, och det får jag riktigt medgifva. — — — En skral vän E. H."

Med dessa brefutdrag vilja vi afsluta vår enkla teckning öfver fru H. Men vi anse, att här äfven bör förekomma något om hennes sista stunder och hennes

saliga slut. Vi tillåta oss derför att här anföra hvad dr. Hasselquist sjelf och dr. O. O. derom säga i minnesord, utgifna vid hennes död.

Dr. Hasselquist skrifver: "Då jag nu öfvertänker min dyra makas lif, hennes, hvarom dessa minnesord handla, står det för mig som ett "skinande ljus", det jag icke kan teckna som sig bör, och ville jag derför hellre tiga derom. Hennes fridsamma själ, så länge hon var ibland oss, frisk eller sjuk, medförde i familjelifvet en anda af frid och stillhet, stadga och allvar, ordning, lekamlig och andlig, som vi först efteråt förstått att någorlunda uppskatta. O, hvad ett sådant lif öfvar ett, kanske omärkbart och osynligt, men desto mera mäktigt och helsosamt inflytande rundtomkring sig! Detta är det rätta qvinliga och moderliga inflytandet och den myndighet, som ett naturligen och andligen bildadt sinne utöfvar, synnerligen då det ej bemödar sig derom eller ens sjelf märker det, utan är förenadt med ödmjukhet, som endast läres i Jesu gemenskap och meddelas genom det heliga och helgande *ordet*. Ett sådant sinne säger till den hotande stormen eller till den fräsande vågen: tig och var stilla! O, huru outsägligen godt med en sådan husmoder i en familj och huru varaktigt inverkar icke en sådan på kommande slägten! Endast Kristi Ande skapar och utbildar sådana.

Ett annat karaktärsdrag må här äfven med några ord antydas. Hon liknade icke fjäriln, som flyger från blomma till blomma, för att samla in hvad den behöfver för sitt korta lif; hon läste icke allt möjligt eller hörde allehanda, huru flitigt hon annars både läste och hörde. Hon besökte stadigt den kyrka hon tillhörde, ehuru jag gerna var predikanten, och kännande min svaghet, ofta önskade och rådde till att höra

någon annan. Hon ville icke. Detta kom af den stadighet, till hvilken hon hunnit, liksom det ock behöll henne i den sinnesro och frid hon egde. Måtte hennes exempel i detta fall locka många till efterföljd, derigenom de då skulle förvaras för den myckna villrådighet, ovisshet och stapplande, ja, fall, hvarför de äro utsatte, som iakttaga ett annat förhållande.

Anledningen dertill, att Hemlandssången 294 (sjungen med melodien till 233) blifvit utsatt i dödsannonsen, var följande: både hon och hennes anhöriga voro förvissade om den annalkande upplösningen och förlossningen, och samtalade vi derför icke sällan derom. Då jag en gång antydde mina blifvande bekymmer, då jag blefve ensam, svarade hon med begynnelseorden till sången: "En liten tid, Af qval och strid" etc. Intet under, att sången blifvit mig kär.

Jag har ej godt för att skrifva mera härom; mina ögon fördunklas af tårar. Jag upprepar derför blott här det, som i hast nedskrefs, då döden bortryckt den saknade från vår midt.

Först några ord om det *yttre*. Tvänne gånger har nu Herren besökt min familj med dödsbud; för fyra år sedan tog han till sig en älskad dotter, Hanna, och nu henne, som stått mig så nära och stödt mig så länge; båda dock på ett sådant sätt, att det ej kan annat än röra själ och hjärta till Guds kärleks pris och lof. Båda förbereddes genom en lång sjukdom. Min hustrus kunde sägas hafva begynt de första dagarna af detta år; men bådas var af den art, att den mera bestod i krafternas aftagande, än i svåra plågor. Intet nattvak var af nöden, ingen yrsel förmärktes hos någondera, med fullt och klart medvetande följde de lifvets aftagande, och den sist aflidna hade näppeligen ett ögonblicks kamp med den siste

fienden. Stillhet, frid och ett ljufligt tålamod herskade vid sjuksängarna, hvilket gjorde sjukrummen till riktiga högtidsrum. Min hustru såg tydligen sin afskedsstund nalkas och förberedde allting dertill. Hvarje dag hade hon varit klädd och suttit i en länstol, utom ett par af de sista dagarna, då hon låg med kläderna på en soffa. Den sista dagen låg hon afklädd i säng. Hon bestälde åtskilligt med afseende på slutet, gaf råd såsom förut, och talade nästan lättare än föregående dagar, och ingen anade, huru nära hennes sista var. Vid 6-tiden begärde hon litet att äta, och medan vår dotter var sysselsatt att gifva henne, syntes blod i munnen; hon föll tillbaka i sin dotters armar, och inom några ögonblick var striden öfverstånden mellan lif och död; nej, utan emellan *död och lif*.

Hvad det *inre* beträffar, så kunde jag säga mycket derom; men kanske det blifver sagdt af en annan. Nog af: hon var öfvad och öfvade sig i ordets bruk och bön: hon satt timvis i ett litet afsides rum vid detta göromål. Hon hade sina djupa erfarenheter, och höga dertill, af gemenskap med Jesus; men hon gick dock stadigt ned i andens fattigdom, räknade sig allt mer för "intet", för den "fattiga", och lärde att allt trognare hålla sig vid ordet allena. Hon talade icke gerna om sig sjelf och synes hafva varit rädd för att vilja något vara. Endast händelsevis fick en förtrogen vän veta hvad som försiggick inom henne. Men allt gaf henne en sinnesstillhet och frid så väl som fridsamhet, så att på henne syntes det högsta kännetecknet på de rätta barnen enligt Jesu ord i Matt. 5: 9. Der hon derför blef känd, der blef hon aktad, utan att hon i minsta mån sökte ställa sig in och vinna.

Allt detta förklarades hos henne allt mer under hennes långa och stilla sjukdom.

Med en omsorgsfull kärlek har hon varit mig under vårt lyckliga samlif till outsäglig uppmuntran, undervisning och skydd. Intet under, att jag sörjer; men det gör mig af hjärtat ondt, att jag ej förstått allt hvad hon var och värderat henne som jag borde, medan hon var här. Må de, som ännu ega en sådan skatt, lära att akta den, medan de hafva den, och bedja om mera af Kristi kärlek, den Paulus tecknar i Ef. 5: 25 följ.

Men — "Hvad ljus öfver griften! *Han* lefver, o fröjd!" Den erfarenhet hafva vi gjort, att *tron* på Jesus, död, begrafven och uppstånden efter skrifterna (1 Kor. 15: 3, 4), gör hädanfärden förundransvärdt ljuflig och för sörjande på samma gång hjärteböjande och bevekande samt lockande och dragande uppåt, — kläder i salighetens hjälm.

Men, du mörka otro, huru mörk är du icke, och huru mörk blir du icke! Herre föröka oss trona!

Ännu något om min dyra makas sista högtidsdag, söndagen den 1 maj, hennes begrafningsdag. Att den var för mig och de mina en tåredag, undrar väl ingen på. Men i dessa tårar blanda sig också mycken hugsvalelse, ej blott genom åtanken af den stora nåd, som uppenbarat sig hos och genom den bortgångna, utan äfven det innerliga deltagande, som visade sig å alla sidor. Alltsamman gjorde väl sorgen djupare, men ock ljufvare. Våra närmaste grannar gjorde med mycken möda och uppoffring skolans kapell till ett skönt tempel, der sorgetecken och vårgrönska och blommor, hoppets symbol, blandade sig betydelsefullt med hvarandra. Här stod *den saknade* på en enkel, i svart och hvitt klädd katafalk med dyrbara åt henne skänkta kransar helt be-

täckande hennes lilla kammare. Min egen lilla kära församling i Rock Island, der hon var en stadig gäst under helsodagarne, hade till hennes minne klädt sin lilla kyrka, fastän den ej väntade att få se henne mer. Men äfven församlingen i Moline hade visat sitt deltagande genom att behänga läktaren i den stora kyrkan rundt omkring med sorgetecken och särskildt prydt altarring, altare och predikstol i svart och hvitt samt med rik grönska och blommor. I denna kyrka gjorde hon ock sitt sista besök här på jorden, och högtidlig var den gudstjenst, som i anledning deraf hölls. Begrafningshögtidligheterna begyntes i kapellet härstädes kl. 2 med sång, läsning af sådana bibelställen, som hon dels begärt skulle läsas för henne, dels lästes för henne sista dagen, nämligen Ps. 22, Ps. 34 (döden förbjöd dock läsningen af den senare), Joh. 14, hvartill lades Ps. 116 samt bön. Derefter begyntes det allvarsamma tåget till Molines kyrka, der en till hjärtan gående predikan hölls af prof. Olsson, hvarefter det långa sorgetåget fortsattes till kyrkogården, der den värderade nedsattes vid sidan af den ännu i så älskligt minne varande dottern Hanna och invigdes af broder Rydholm åt grafvens hvilokammare till uppståndelsens härliga morgonstund.

För alla vittnesbörd af aktning för och kärlek till den kära *hemgångna* och på alla sätt visadt deltagande för oss. qvarlefvande, får jag härmed hembära åt församlingar och enskilde den hjärtligaste tacksägelse; detta är det enda jag kan göra. Många bref, uttryckande broderligt deltagande i sorgen, hafva ingått från alla håll; för hugsvalelsen af själsgemenskap äro vi tacksamme både emot Gud och människor; Herren gifve oss alla en salig *hemfärd*, när vår jordefärd är slutad!"

Dr. O. O. skrifver: "Då jag nu här meddelar några drag i största korthet ur fru Hasselquists lefnad, är ej meningen att framställa henne såsom ett helgon utan fel och synder. Hon kände sig sjelf vara en arm fattig syndare, och hon ville, att vi alla skulle känna henne såsom sådan. Om en benådad syndare är det jag talar följande enkla minnesord.

Fru Hasselquist genomgick i sin ungdom en flickpension och förvärfvade sig mycket goda kunskaper i flera ämnen bland annat lefvande språk. Hon sysselsatte sig sedermera med undervisning i omkring 10 års tid. Redan i ungdomen lärde hon genom lefvande inre erfarenhet känna sin Herre och Frälsare. Det är synnerligen ljufligt att genom några bref från vänner, skrifna 1844, få blicka in i det enfaldiga och ödmjuka kristliga lif, som var rådande i den vänkrets, det de heligas samfund, till hvilket fru Hasselquist hörde. Det var sannerligen icke den separatistiska, öfvermodiga kristendomen som då var rådande. Fru Hasselquists kristendom bar ock genom hela lifvet spåren af den sköna andliga uppfostran hon fått. Bland annat förekommer ett skönt litet bref, skrifvet på engelska, från dr. Fjellstedt på den tid han först återkom till Sverge. Genom Herrens underbara styrelse blefvo hennes djupa och innerliga kristliga erfarenheter samt hennes kunskaper till oberäknelig välsignelse för missionen bland svenskarne i Amerika. Det är ännu för tidigt att deröfver gifva våra församlingar de erinringar, som en senare rättvis behandling af sv. lut. kyrkans i Amerika historia säkert ej skall försumma att bringa inför offentligheten.

Fru Hasselquist hade vistats hos en af de förnämsta familjer i Sverge i många år och var således uppfostrad och van vid hvad man kallar det fina och för-

näma. Likväl delade hon under den största beredvillighet och kärlek med sin man de många försakelser och besvärligheter, som åtföljde en resa till Amerika för 30 år tillbaka jämte de otroliga umbäranden, som en svensk lut. pastor vid den tiden måste underkasta sig i Amerika. Ja, när det 20 år senare, vid ett besök i Sverge, var fråga om, att hennes man skulle stanna der, sade hon bestämdt, att hon ämnade resa tillbaka till Amerika, ty hon kände på det djupaste, att hennes och hennes mans kallelse ifrån Herren var att verka bland svenskarne i Amerika, oaktadt denna kallelse ej medförde beqvämlighet och ära.

Blott ett svagt försök till redogörelse för den välsignelserika verkamhet, som fru Hasselquist utöfvat i tyshet bakom sin man för vår kyrka i detta land, skulle kännas rent af sårande för den sanna ödmjukheten och kristliga blygsamheten hos den käre sörjande, som bättre än vi alla känner hvad den bortgångna varit för honom och dermed för vår kyrka och Guds rike i allmänhet. En uppriktig andens fattigdom, en ödmjukhet, som ville gifva Gud all äran, hörde till de underbaraste dragen i fru Hasselquists kristliga karaktär.

Det har varit mig förunnadt att kasta en blick in i fru Hasselquists familje-korrespondens under sista året af hennes lif på jorden. Hvilken ljuflig bild af den sanna enfalden i Herren; hvilka rörande drag af uppriktig tillgifvenhet för Herren och oegennyttig kärlek till de närmaste och alla människor! Huru obetydlig hon kände sig sjelf, huru ringa, arm och eländig inför Herren och inför människor! "Men jag kan ej mycket säga, jag är så *genomfattig* sjelf, vi hafva det i bibeln och hur illa det är med oss, icke släppa Jesus, utan med honom bli förvarade", skref hon i ett af sina se-

naste bref. Detta genomfattiga sinne, som helt enfaldigt höll sig vid Guds ord, var grundtonen i hennes lif. Fru Hasselquist var ingen sprittande känslomänniska; den stilla fridsamma anden, som i Guds eget ord, sökte ljus och ledning i alla förhållanden, utmärkte hennes kristendom. Hon hörde ej till de andlige frispråkarne, men hon var en flitig bibelläserska och väl bevandrad i Luthers och några andra pålitlige lärares skrifter. Hon besatt ett skarpt andligt omdöme, hvarför hon var fullt medveten om halten af de predikningar hon hörde, men hon var innerligt tacksam för ett enfaldigt vittnesbörd öfver Guds ord. Med mild frid fälde hon sina omdömen och bevisade också detta sitt fridsamma sinne vid samtal om frånvarande personer i allmänhet. Den mest anspråkslösa enkelhet kännetecknade hela hennes uppförande. I det stilla hemmet trifdes hon allra helst. Till hvilken lekamlig och andlig hjälp hon i denna sin stilla hemverksamhet varit för sin man, det är kändt för Herren. Hon sökte aldrig genom en mängd bullrande andliga bestyr draga uppmärksamheten på sig sjelf, såsom det är seden hos så många af detta lands qvinnor. Hon såg sin högsta kallelse uti att enligt Guds vilja vara för sin man en hjälp, den sig till honom hålla må. På denna väg har ock fru Hasselquist mera tjenat Guds rike än många qvinnor, hvilkas namn lysa i allehanda storartade berättelser. Såsom nämdt är, lade fru Hasselquist aldrig stor vigt vid ljufliga andliga känslor, utan höll sig uteslutande till Guds ord och löften. För ett par år sedan hade dock Herren vid ett tillfälle benådat henne med en så underbar och öfversvinnelig försmak af den himmelska härligheten, att hon med undran nämde derom för en vän; och ifrån den stunden särskildt afbidade hon sin hemfärd.

Under sin sista sjukdom, som var ganska långsam, visade fru Hasselquist samma stilla, tåliga sinne, som prydde hennes helsodagar. När hennes närmaste af kärlek ville vaka vid hennes läger, afböjde hon det på det bestämdaste, ty hon ville, att de skulle hvila. Herren Jesu Kristi tålamod hade hon i bref till andra rekommenderat såsom det säkra läkemedlet mot hjärtats köld och alla andliga och lekamliga sjukdomar, och detta Frälsarens tålamod räknade hon för sin salighet, och deraf lärde hon sig ock sjelf ett stilla, undergifvet tålamod i lidandet. Hon bidade i tålamod Herrens ankomst. För någon vecka sedan satt hon en vacker vårdag utanför huset, jag gick intill och stod en stund framför henne. Hon såg med glädje, huru gräset begynte grönska vid den värmande vårsolens sken. Detta blef för henne en skön bild af den eviga våren och den saliga uppståndelsen. Hon talade med stilla glädje några ord derom, så mycket hennes ytterst medtagna krafter tilläto. Ja, hennes eviga vårdag kom snart, då hon förflyttades från jordens hårda vinter till Guds härlighets evigt grönskande paradis.

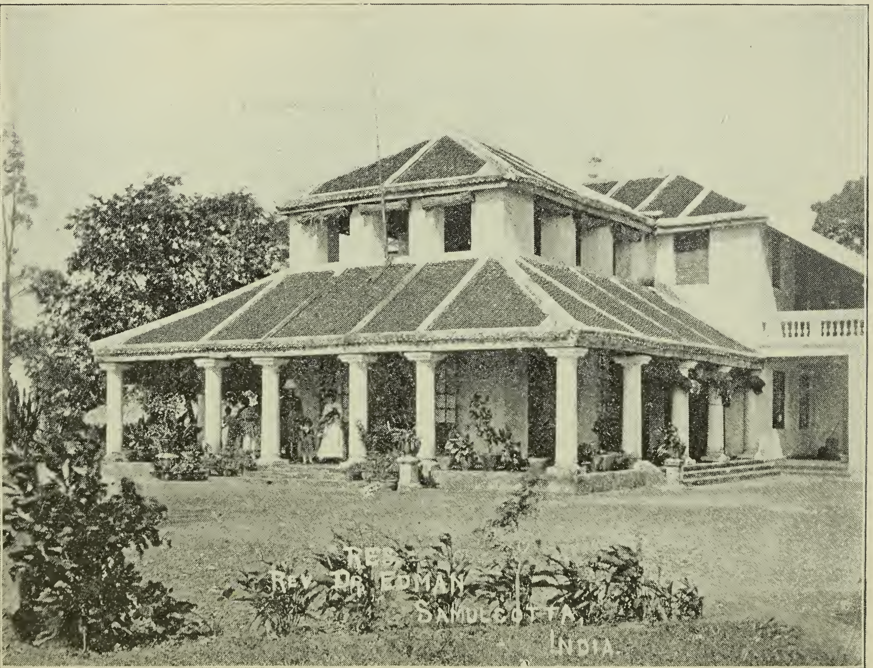
Några dagar före sin död skref hon följande till sin i Sverge lefvande gamla moder: "Om jag nu ej kan skrifva flera bref, så vill jag här tacka för all min gamla moders trogna kärlek och godhet emot mig, och förlåt mig för både yngre och äldre års obeskedligheter och felsteg. Min himmelske Fader har haft så mycket tålamod med mig, alltid gifvit mig allting rikligen till att nytja och derutöfver, och jag har gått med så mjuka tömmar, att jag mer än en gång tänkt: 'ären I utan aga, så ären I oäkta och icke barn'. Gud vare mig syndare nådig! På nåd har jag lefvat, på nåd får jag dö, och af nåd får jag komma in i den staden, när Herrens stund kommer. Lef väl, let

väl, min gamla goda moder. Från den skröpliga, utmagrade och fattiga dottern Eva." Hvilken ljuflig bekännelse! Ur ett vid samma tid skrifvet bref till en i Sverge lefvande syster må följande ord meddelas: "Och kan väl hända, att jag icke skrifver flera bref, fastän vi veta icke huru det går, förrän vi just se det, ty Herren talar icke om det. Jag är hans, får vara hans barn, han göre med mig som honom täckes. Farväl, måhända tills vi mötas af nåd, der Jesus beredt oss rum." Så blef det ock. Ingen af de närmaste visste huru det gick, förrän de just fingo se det. Helt plötsligt insomnade fru Hasselquist i sin dotters armar, ja, hvad ännu ljufvare och skönare var, i Jesu armar, så att vi enligt Guds ords löften, som ej svika, med afseende på den insomnade få sjunga:

Med honom salighetens stig jag funnit,
och himlaarfvet han åt mig har vunnit.
När jag insomnar,
han mig omfamnar,
och på hans armar jag i himlen hamnar.

Mera saknad än vi nu kunna förstå, skola vi alla, särskildt vid skolan, komma att känna efter fru Hasselquist. Vi ropa derför efter henne ett hjärligt: *tack och farväl,* men vi säga ett kristligt farväl, hvilket betyder: Herren säger: se, jag kommer snart, och alla trogna svara: Amen, ja, kom, Herre Jesus! Och när han kommer, då få alla, som höra honom till, evigt mötas."

Så afsluta vi nu härmed denna anspråkslösa teckning af fru Eva Helena Hasselquist. Vi hafva efter vår ringa förmåga och med de tillgångar vi haft sökt framställa några matta drag af denna i lifstiden trogna Herrens tjenarinna, hvars minne alltid med tacksamhet skall lefva i en kär hågkomst i de svenska luterska församlingarnas historia i Amerika.

RES.
REV DR EDMAN
SAMULCOTTA
INDIA.

III.

I offertimman.

Lägg rökverk på elden, att lågan mot himlen må
stiga
och bringa sin doft upp till jordens och himmelens
Gud!
Se, elden, han brinner och skall hela verlden snart viga
till arf åt den man, som uppfylde de brutna Guds
bud.

Lägg rökverk på elden! Guds Son i den blodiga
skruden
sjelf offrade allt i den bittraste, svåraste död.
Att åter förvärfva den fallna och trolösa bruden
lät han sin lekamen förtäras i marter och nöd.

Lägg rökverk på elden! Den heliga lågan, hon brin-
ner,
och vida kring jorden den frågan än hörs mången
gång:
till elden och veden hvar månne ett offer jag finner?
Hvem känner sig rörd af den heliga kärlekens tvång?

Lägg rökverk på elden, den eld missionärerna tände
på mästarens maning på Afrikas mördande strand!
Till aska den elden snart bräckliga redskapen brände,
dock släckes ej derför dess ljufliga, värmande brand.

Lägg rökverk på elden, att flämtande lågan uppflammar
och sprider sin eld inåt landet från dal och till dal
att värma och samla dess många förskingrade stammar
och leda dess söner till eviga fröjdernas sal.

Lägg rökverk på elden! När morgonens dimmor, de dugga,
och himmelska elden, han värmer dig uti vår nord,
då irra så många i mörker och dödsdalens skugga,
försmäkta och dö uppå Indiens glödande jord.

Lägg rökverk på elden; i morgonens härliga timma,
då lifskraften sjuder i hvarje din åder och lem,
att skingra på jorden den isande dödsrikets dimma!
O, skona ej något, ej helsa, ej lif eller hem!

Lägg rökverk på elden, då aftonens timma är inne
och oljan i kärlet är nära att helt taga slut —
då äfven det sista i altarets låga förbrinne,
fick Herren det första, för honom det sista gif ut!

Lägg rökverk på elden! — Ett fridsbud i aftonen nalkas
att föra den trötte dit upp till det eviga ljus.
När oljan förbrunnit och solheta dagen, han svalkas,
din ande sig svingar med rökmolnet upp till Guds hus!

N. HYLANDER.

Indien och luterska kyrkans mission derstädes.

I.

Indien, eller, som landet stundom benämnes, Hindostan, hvilket betyder grundadt hemvist, utgöres af Asiens stora, södra halfö, mellan de nordliga breddgraderna *fem* och *trettiofem*, begränsadt i vester af Arabiska hafvet, Beludschistan och Afghanistan; i norr af Thibet och Turkestan; i öster af Birma, Siam och Bengaliska viken. Till Indien hör den stora, sköna, 50 mil från Hindostans sydspets liggande ön Ceylon, 266 (eng.) mil i längd, 140½ mil i bredd, med 3,000,000 invånare. Det är från denna ö de balsamiska, kryddmättade, ambradoftande vindar blåsa, hvilka ljuft smeka den resandes kind redan flera mil ut till sjös och helsa ett vänligt: "Välkommen".

Indiska fastlandet mäter 1,900 (eng.) mil från norr till söder och 1,700 mil från öster till vester, med en 4,000 mils kust-

sträcka, och innehåller ett ytområde af 1,556,836 qvadratmil. Hela Indiens befolkning är 288,000,000. Inga egentliga sjöar finnas, men några sund med salt vatten och många floder genomskära landet. Af de senare äro 5 *heliga*, d. v. s., folket tror, att deras vatten aftvår synder och att dö i dem eller i dem begrafvas är förtjenstfullt till salighet. Dessa floder äro: Indus och Nerbudda, som utflyta i Arabiska hafvet; Ganges, Godaveri och Brahmaputra, som utmynna i Bengaliska viken.

Landets årstider äro tre: Den kalla, den heta och den regniga. Men Himalajabergens högsta spetsar kunna sägas känna till endast ett kallt och ett kallare, så kunna ock vissa trakter i södra Indien kännetecknas med: "varmt och varmare", der värmegraderna ofta äro 110 och 115 i skuggan.

Passadvindarna bidraga ganska mycket till bestämmande af årstiderna och klimatförhållanden. Från april till oktober blåser det från sydvest. På Malabarkusten och i Bengalen faller då från 50 till 80 tum regn. Återstående delen af året blåser nordost passadvind, och från midten af oktober till slutet af december medför denna vind regn från Bengaliska viken. Detta regn

gjutes ut i störtskurar öfver Koromandelkusten. Samtidigt blåsa på Malabarkusten friska, nordliga vindar.

Ökentrakter finnas der och hvar i det inre af landet. De benämnas: "*Dödsregio-*

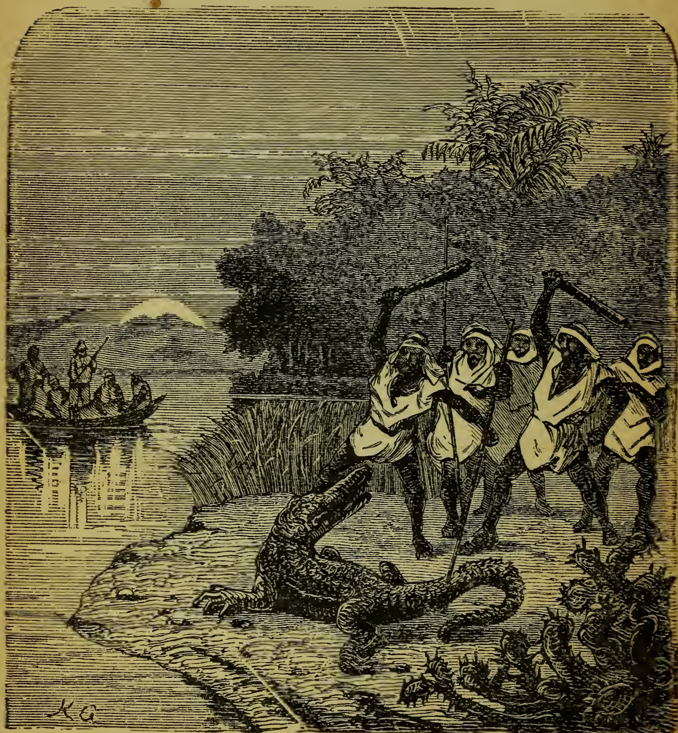

Elefanten såsom timmerdragare.

ner". Genom dessa kan man färdas endast medels kameler och hästar.

Djurverlden är mycket rik. Floderna äro fulla ända till brädden af fiskstim och krokodiler. Tigrar och apor påträffas ej blott

i jungler (skogssnår) men ock 11,000 fot högt upp bland bergen. Elefanten räknas

Kamp mot en krokodil.

till de tama djuren och användes än som lastdragare, än som barnpiga. Verldens

En krokodil angripen af en boa,

vackraste fåglar äro i Indien, men de sjunga sällan. Man vaknar hvar morgon vid krå-

kans entoniga läte. Men glömmer göken att gala, näktergalen att sjunga, papegojan att tala, så glömmer ej påfågeln att stoltsera med sina vackra fjädrar, som ingalunda äro lånta. Af ormar finnas 150 arter, somliga dödligt giftiga. 1871 dödades af vilda djur 18,000 människor, och två år förut dogo af ormstyng 14,500 människor. Insekter finnas i stor myckenhet, dock ej många flugor, men godt om mygg.

På slättlandet bor massan af folket. Utom mycket annat odlas här särskildt ris, mestadels medels konstbevattning. Dammar eller vattenbehållare äro kringströdda öfver hela landet, och ett nät af kanaler är utbredt öfver slättbygden. Silke, bomull och opium äro inhemska. I bergstrakterna växa kaffe, te, oliver, mandlar, peppar, sandelträd med mycket annat. På slätterna ligga äfven de stora städerna: Agra, Allahabad, Benares, Bombay, Delhi, Hyderabad, Kalkutta, Lahore, Lucknow, Madras, Nagpore, m. fl. med ett invånareantal af från 100,000 till 1,000,000 och deröfver hvardera. Ett järnvägsnät spännes allt tätare öfver landet, och telegrafen famnar land och haf.

II.

Ur-invånarne i Indien utgöras af dravider och koler. De bo mestadels i södra delen af landet, undanträngda bland bergen. Deras antal är ej lätt att angifva. De tros vara af mongolisk och semitisk härkomst, men det har ej ännu med absolut visshet kunnat afgöras, hvart de höra. Vid deras mytologi kan man ej fästa afseende, och deras tidiga historia är opålitlig, enär den ej blott angifver en otroligt lång tid, men för öfrigt är full af motsägelser. Flera af dessa urmänniskor utgöras af ett ädelt, resligt folk, med kraftigt, klangfullt språk, under det andra äro, som mongolerna t. ex., små, med släpande, halfsjungande talesätt. Till draviderna räknas santalerna, bland hvilka särskildt böra nämnas bheler, gonder, shenarer. Man tror sig hafva funnit 50 olika stammar. Vanligen hafva de välformade hufvud, vackra ansigten — männen vacker och rik skäggväxt. På Ceylon finner man ännu dravider. De igenkännas på sitt ovala ansigte, sin höga panna.

Arierna, som utgöra hindustammen, kommo till Indien från Central-Asien, der äfven våra föräders vagga stått, enligt tillförlitliga historiska intyg. De och vi

utgöra derför ett gemensamt Indo-europeiskt folk. De, som vi, äro kaukasier. Framför alla andra hednafolk i verlden äro derför hinduerna våra bröder, systrar och kusiner, de som vi äro arier. Käre läsare, läsarinna, säg mig: Vill du ej gå och se dina syskon, innan de dö? Delitzsch söker visa, att arierna, såsom jafetiter, hafva ett gemensamt stamspråk med semiterna, och hvem vill bestrida det? När hinduen benämner sol, måne, stjärnor, yxa, träd, räknetal, m. m., brukar han antingen samma ord som vi, eller ock är slägtskapet så påtagligt, att gemensam rot så väl som stam skönjas. Arierna tros hafva inkommit i Indien från nordvest mellan Hindu Kusch och Kaspiska hafvet i 13:de århundradet före Kristus.

Hinduernas historia anses vara ganska tillförlitlig. För att lära känna den bör man studera sanskrit. Detta är ett skönt, rikt, plastiskt språk, hvilket Max Müller m. fl. ej kunna nog beprisa. Här lär man känna Indiens klassiker, dock förstås sanskrit nu mera endast af de lärde. Hinduernas talspråk äro i allmänhet fylliga, böjliga och välljudande. Hinduernas hår är något lockigt, såsom ock stundom vårt;

men man beklagar den flicka, som har lockigt hår. Deras hufvud, panna —ja, ansigtet som ett helt — ega samma formation som våra. Ögonen bära slägttycke med våra. Klimatet har gjort hudfärgen mörkare än vår.

III.

Ur-invånarnes religiösa begrepp äro enkla, men omfattande. Deras språk: prakriti (naturspråk), d. ä. *oodlade*, i sex grupperingar, äro lika enkla som deras gudabegrepp. I likhet med vårt lands indianer tro de på andar, och i många fall dyrka de dem. Så äro 7,000,000 bergbebyggare i södra Indien djäfvulsdyrkare. I allmänhet ingår i *all* hednisk religion *fruktan, räddhåga, förskräckelse, bäfvan.* Någon gammal farmor eller mormor berättar för det lilla barnet något hiskeligt om deras gudar. Barnet drager lakanet eller täcket öfver ansigtet och insomnar i förskräckelse. Hur olika det kristna barnet, som mottagit godnattskyssen och sedan beder: "Now I lay me down to sleep, I pray — thee — — Lord — — — my soul to — — — — keep," och då det ej orkar mer, inslumrar med ett ljuft: "Herre, du känner det öfriga."

"Hinduerna äro mycket religiösa och mycket syndfulla." Like atenarne, äro de mycket benägne för gudsfruktan. Derom vittna deras 333,000,000 afgudar. Folkmängden, som vi sagt, är 288,000,000.

Bönehjul.

Det är alltså sant: "I Indien är det lättare att finna en gud än en människa."

Kon och apan äro särskildt heliga. Kons "fem delar" borttaga synder och återställa förlorad kast.

När arierna inkommo i landet, var deras

gudsfruktan brahmadyrkan och deras treenighet Brahma, Vishnu, Siva. Brahma, den *fullkomlige*, är verldsskaparen. Han

Gudinnan Kali.

föreställes stående med ett krönt hufvud, fyra ansigten, åtta händer. Vishnu, *bevararen*, har fyra händer. Siva, *slutlig säll-*

hetsgud, har i ena handen en lotusblomma (betecknande kärlek), i den andra handen en treuddad glafven, ty han är ock *hämnaren, förderfvaren*. Treenighetsbegreppet ligger i deras ord: "Om", hvilket uttalas som o u-m., om hvilket de säga: "*A* vakar, *U* drömmer, *M* sofver." Gud benämnes *deva* af *dev*, som betyder *lysa*, och tros gudarna vara att finna i himmelen, i luften, på jorden.

Att en sådan gudalära, som inrymmer vällustingen, smörtjufven Krishna, Ganesha, med elefanthufvudet; Kali, gudinnan med det bloddrypande hufvudet i handen, dansande på sin man, som ligger utsträckt på marken—, att en sådan gudalära ej kan stå högt i sedligt afseende, ana vi lätt. Härtill kommer, att den vördnad och helgd, som gifves fakirerna, de många tempeltjenarne och tjenarinnorna, deras gudars form, den orena literaturen, den säregna gudadyrkan, gifva många frestelser och tillfällen till synd.

Deras *fem* Vedaböcker — den femte kallas Vedanta (= slutet) och är af filosofiskt innehåll —, deras *sex* filosofiska skolor, och deras *fem* reformsällskap, af hvilka det ena blifvit kalladt: "Martin Luthers reform-

sällskap i Indien", äro alla genomträngda af religiösa element. Men det är en religion utan tröst, utan kärlek, utan renhet, som sammanfattar *allt* i det rationalistiska uttrycket: "Hjälp dig sjelf."

IV.

Hinduen är fatalist. Han tror på det blinda ödet och säger: "Människans öde står skrifvet på hennes panna." Indiern är derför ock astrolog samt söker lyckans stjärnor. Han är äfven teckentydare och hyllar en omutlig utkorelselära. Häraf kommer transmigrationen eller läran om *själavandringen*. Hinduen tror, att själen måste födas "84 hundra tusen gånger"; än som människa, än som djur, än som växt, än i stenar o. s. v. Stjäl någon frukt, födes han en apa härnäst; stjäl någon hästar, födes han en tiger; stjäl någon smör eller olja, födes han en råtta o. s. v.

Människoanden kan derför vara till finnandes i maskar, insekter, fiskar, ormar, sköldpaddor, hundar, åsnor o. a. djur på *låg* ståndpunkt. Ett *högre* stadium är att födas elefant, häst, lejon, vildsvin, eller en af det *lägre* folket. Än högre — till tredje klassen — räknas att vara född tjuf, skåde-

spelare eller dylikt. Till fjerde klassen räknas dansare, atleter, akrobater, vapenbärare och drinkare. Femte klassen utgöres af konungar, framstående krigare och talare. I sjette klassen äro brahmaner, ångerfulla och gudfruktiga (?!). Öfver alla står Brahma. Man hoppas kunna "förkorta de 84" genom att intet tänka, tala eller göra. Häri väntar man att lyckas, om man kan vara fullkomligt passiv, sittande med ryggen stödd mot en trädstam, med korslagda armar och halft tillslutna ögon, och så hoppas man slippa återvända i en ny skepnad, vare sig att belönas eller straffas.

Här läres alltså i grunden en sjelfrättfärdighetsväg, som säges leda till Nirvana (=gudomsväsendet), i hvilket alla andar slutligen ingå, men der det enskilda medvetandet förloras. Denna lära är alltså i grunden en *tillintetgörelselära*, men äfven denna usla, slutliga tröst skall först då erfaras, när man genomgått 8 helveten.

I början af detta år aflade en missionärs hustru besök hos en förnäm hindu-qvinna, hvars barn nyss förut afsomnat. De båda qvinnorna sutto, enligt hinduisk sed, på marken. Då kom en stor svart spindel och kröp på marken. Missionärskan ville bort-

Indisk gudomlighet.

jaga den, men det döda barnets moder sade: "Ack nej! Bortjaga ej spindeln. I den bor säkert mitt barns själ."

V.

Den sociala frågan i Indien bär en säregen färg och prägel på grund af *kastväsendet.* Kasterna äro 5, enligt andra 6, uppdelade i 3,000 olika kall, hvilka sinsemellan äro ytterst rigoristiska och exklusiva. Kasten är ej inhemsk i Indien. Den infördes i landet af hinduerna. *Kast* betydde i början *färg*, men fick sedan en öfverflyttad betydelse af *samhällsställning, lefnadskall.* Hvarje kast betraktar sig ren. Beröring med en annan kast förorenar. En högre kast öfvar *ingen* barmhertighet mot en lägre kast. Tillhörande en högre kast, kan man föröfva de skändligaste brott mot de lägre kasterna utan att vara straffskyldig. Men om en af lägre kast af våda dödar en brahman, skall han göra botöfning och bo i skogen i 13 år. Var det uppsåtligt, skall han hålla sitt hufvud i elden *tre* gånger och dö, eller begära att bli skjuten. Hvem kan taga brahmanens fot från sudrans nacke? *Kristus.* Hvem kan lära dem att öfva barmhertighet? *Vår Gud,* som är barmhertig och en hjälpare.

Samhällsordningen gör, att den, som i Indien behöfver arbetshjälp, måste lega en person för hvarje sak, som skall utföras. Så t. ex. en sopare, en vattenbärare, två hästmän för hvarje häst o. s. v. Om det är afundsvärdt att på detta sätt *hafva huset fullt af tjenare*, då må du afundas våra missionssyskon, men du torde hellre, och det med rätta, hysa medlidande med dem. Men så är lönen ringa: $1, $2, $2.50, $5 i månaden. 2½ c., 4 c., 5 c., 6 c., 10 c., 12 c. per dag. Härpå skall arbetaren föda sig sjelf och sin familj. Uppe i bergsbygden bor en *rajah*, hvars trotjenares lön för året belöper sig till $2.75.

En af samhällets djupaste kräftskador utgöres af: "*De tidiga äktenskapen.*" Vid 3 @ 4 års ålder förlofvas de små flickorna. I 7:de eller 8:de året sitter den lilla flickan i brudstol. Hon får dock gemenligen stanna hos föräldrarna, till dess hon är 11 eller 12 år. Då sättes eget bo. Indien benämnes derför: "Landet med små män och qvinnor." När helst efter förlofningen mannen(?!) dör, kallas hans korade maka *enka*. Hennes hufvud slätrakas, och rakas sedan dagligen, alla prydnader beröfvas henne, hon iklädes grof sorgdrägt, hennes leksystrar sky henne, hon

föres till svärföräldrarnes hem, der hon nu skall tjena, mera som slafvinna än som tjenarinna. Hon förebrås såsom mannens mörderska. Undrande fäster hon sina stora, själfulla ögon på den, som anklagar. Hon upplyses då om, att hon säkert har begått något svårt brott i något föregående tillvarelseskede, hvarom hon nu är omedveten. Först af alla i huset skall hon uppstiga. Hon skall uppgöra eld och hemta vatten. Att möta henne anses vara olycksbringande. Hon skys af alla. Var det under, att en qvinna i Indien bad: "O Gud! Låt inga flickor födas i Indien."

Här är en dold verld af qvinnohjärtan, som klappa, bäfva, frukta — som fågel i bur — snafva, utsträcka sina små händer i vild förtviflan, ropa på befrielse, men den kommer ej, och de dö. Antalet enkor i Indien påstås vara 21,000,000. Af dessa äro 669,000 under 19 år, 286,000 under 15 år, 79,000 under 9 år.

Qvinnans tryckta ställning förnimmes i denna vemodiga, om ock undergifna, hjärteutgjutelse: "Vi kunna arbeta, och vi kunna dö." Och i dessa: "Barmhertige Gud! Fräls oss! Vi kunna ej bära vår svåra lott. Många hafva afdagatagit sig sjelfva. Många

göra det nu. Aflyft förbannelsen! Låt frälsningens timme slå för Indiens qvinnor!"

I kristna qvinnor! Om eder har skottska frikyrkans fader, Chalmers, sagt: "I kristlig barmhertighet är en kristen qvinna värd 7½ kristna män." Eder frågar jag: Hafven I besinnat, hvarför I stån *bredvid* mannen? Hafven I tänkt derpå, att I kunden varit födda i Indien? Hafven I påmint eder, hurudan eder lott varit *nu*, om ej missionärer kommit till *våra* förfäder? Huru tacka vi Gud? Viljen I räcka eder syster i hednaverlden handen? I hören hennes bön om förbarmande! Viljen I eder förbarma?

VI.

Indiens kulturhistoria är mycket intressant. Arkitekturen i Indien har varit och är i blomstring. Derom vittna de ända till 14 våningar, 200 fot höga hus, som der funnits i århundraden. Derom vittnar "Taj Mahal", det af snöhvit marmor uppförda grafkoret i Agra, som anses af många vara verldens vackraste hus. Derom vittna de kolossala jain-templen i Ajmeer, klipp-templen i Elefanta och Ellora i Dekan. Derom vittna de muhammedanska moskeerna, palatsen och grafkoren,

hvilka äro de vackraste prof på saracenisk byggnadskonst i verlden. De äro rena och kyska.

De hydrauliska lagarna äro i dag bättre kända af hinduerna än af engelsmännen.

Målning och skulptur-arbete finnes i stor myckenhet så väl i privata hus som i pagoderna (= afgudahusen). De äro än enkla, än grupperade; än djärfva och själfulla, än saknande vissa behag.

Ett år påträffades i Indien ända till 4,000 gamla mynt från olika tider och länder. Myntfoten är silfver. Rupee (= 33 c.) motsvarar kronan i Sverge och dollarn i Amerika.

Inhemska skolor hafva funnits i årtusenden, men då man bland 3,000 människor ansett 250 gossar och 200 flickor vara i skoláldern, hafva endast 32 gossar och 1 flicka — alla i de högre kasterna — fått skolbildning.

Sedan 1854 har engelska regeringen skänkt mycken uppmärksamhet åt skolväsendet. Universitet finnas i Kalkutta, Madras och Bombay. Affilierade med dessa äro många gymnasier och högre skolor här och der i de större städerna. För det lägre

folket finnas, tack vare engelsmännen, omkring 40,000 lägre skolor.

Årligen utgå hundratals olika bokupplagor på landets egna tungomål, men äfven här vinner engelskan allt mer terräng och tyder på att blifva det universella verldsspråket.

VII.

Det i så mångt och mycket ädla indiska folket behöfde ännu ett: *Jesu Kristi evangelium. Luterska* kyrkan var den *första* att plantera korsets fana på palmbevuxen strand.

1. Danmarks konung, Fredrik IV, hade besittningar i Tranquebar, på koromandelkusten. För dessa begynte han ömma. Som han ej fann missionsvänliga unga män i sitt eget land, vände han sig till Tyskland. Här erhöll han Bartholomeus Ziegenbalg och dennes vän Plütschau, hvilka utsändes 1706. Efter 8 månaders vistelse i landet läste Ziegenbalg tamil-språket obehindradt. I 12:te månaden begynte han öfversättningsarbetet. Efter 2 års tid — räknadt från den dag han landsteg — hade han genomgått 100 indiska skrifter. Sedan han vistats 4 år i landet, räknade vår första församling i Indien 160 medlemmar.

2. Schwartz utgick från Tyskland till Indien 1750. Han verkade der i 48 år och kallas än i dag af judar, muhammedaner, hedningar och kristna: "Den gode fader Schwartz."

3. Sverge har på missionsfältet i Indien haft sådana män som doktor Fjellstedt, Blomstrand, Ouchterlony, Rydén, Sandegren, Eriksson, Edman, m. fl.

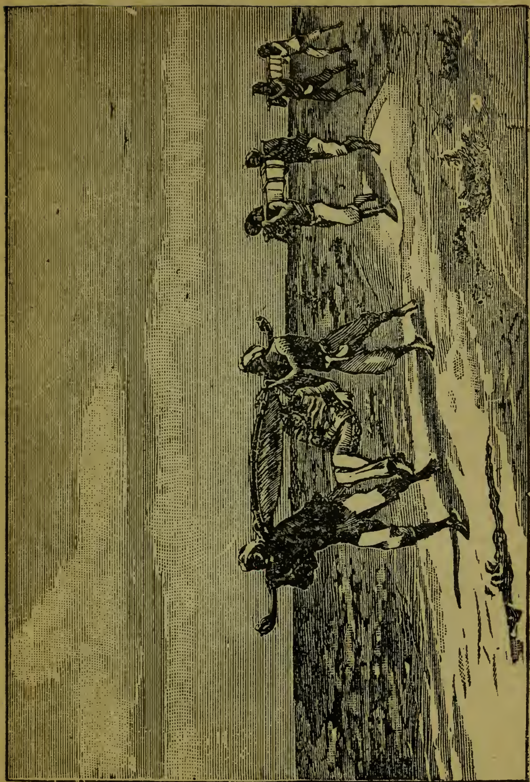
4. Danmark och Norge äro representerade i Indien af Börresen och Skrefsrud sedan 1863. Deras arbete bland santalerna är ju kändt af oss. Rikligen har Gud välsignat det.

De europeiska missionssällskapen, som verka i Indien, äro:

Rotterdam,	stiftadt	1810
Basel,	"	1815
Danska,	"	1821
Berlin,	"	1824
Gossners,	"	1829
Leipzig,	"	1837
Norska,	"	1842
Hermansburg,	"	1845
Svenska,	"	——

dessutom tvänne andra.

5. Från Amerika hafva utskickats 28 missionärer och missionärskor utan att inberäkna dem, som hvila sig från sitt arbete.

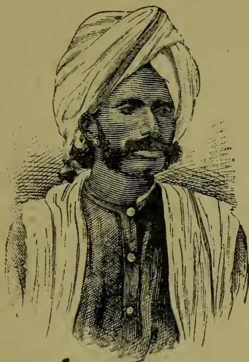
Palankin. Sätt att färdas.

Vår förste missionär i Indien var fader Heyer. Han föddes i Helmstadt, Tyskland,

den 10 juli 1793, ankom till Amerika vid 17 års ålder. Då han var 44 år gammal, tillbjöd han sig att utgå som missionär till Indien och gifva sina besparingar—$1,000 — till missionen. Han hade hustru och fyra barn. 1841 blef han utsänd, och året derpå — i sitt 49:de år — ankom han till Indien. Han påbörjade sin verksamhet i Guntur, Generalsynodens nuvarande missionsfält. Sin palankin uppfäste han mellan 2:ne träd, planterade korsfanan och tog så landet i besittning i sin konungs, Jesu Kristi, namn. En ringa början från det mäktiga *Amerika: En man, en bok, en tälthydda.*

Efter tvänne års förlopp hade han en liten församling, bestående af 17 personer. Efter 4 års vistelse i Indien återvände han till Amerika för att studera medicin. Han var nu 53 år gammal. Då han närmade sig 80-talet, fick han lof att resa till Tyskland och hvila sig något litet; men 1869, i sitt 77:de år, gick han ut till Indien än en gång. I januari 1871 återvände fader Heyer till Amerika för sista gången, blef "hus-fader" vid prestseminariet i Philadelphia, der han afsomnade den 7 nov. 1873, mer än 80 år gammal.

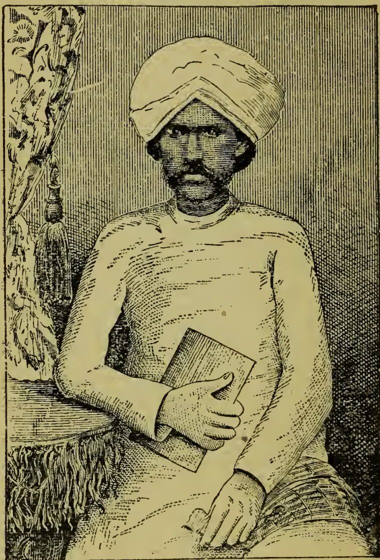
Vårt missionsfält har nu 8 missionärer: *Schmidt*, som varit der i 24 år — hans hustru, Giovanni, har varit der i 20 år; *Edman* och hustru, *Kuder* och hustru; *Mc-Cready* och hustru, som båda äro födda i Indien; *Pohl* och hustru; *Isaakson* och hustru; *Arp* och hustru; *Baenish* och hustru.

Infödde läraren Josef.

På fältet äro tvänne qvinnomissionärer — fröken Sadtler och fröken Schade. De benämnas zenana-systrar. Zenana betyder *hem*. De besöka qvinnor och barn i hemmen. Detta är nödvändigt, ty de högre kasternas qvinnor och barn få ej besöka en kristen gudstjenst, och en missionär får ej besöka dem. Kastlagarna förbjuda det.

Dessutom hafva vi 121 infödda lärare och lärarinnor. Vi hafva der ute: 200 seminarister; 103 skolor; 2,000 skolbarn; 4,111 kristna.

Infödde läraren Johannes.

Vårt fält tager sin början med Godaveri-flodens mynning, sträcker sig norrut till de 6 @ 700 fot höga bergen, och vesterut, täckande ett ytområde af 7,000

qvadratmil, hvarest bo nästan lika många människor som i Sverge, 5,000,000. Fältet är uppdeladt i 7 distrikt. I Bhimawaram behöfves en kyrka, som rymmer minst 2,000 personer. Kyrkan kommer att kosta $3,000. Byggnadsmaterialet måste forslas 50 (eng.) mil. Kyrkan skall kallas: "*Kristi förklaringskyrka.*"

Vi behöfde få 3 @ 4 missionsbåtar, säger doktor Edman. En snäll amerikan i Erie, Pa., skänker en, i stället för den nuvarande "Fridsdufvan", som är utsliten. "Hvarje missionär behöfver sin egen båt", som kostar några hundra dollar.

Ett hospital behöfves, i synnerhet för sjuka qvinnor och barn, för hvilka Indien ej sörjt. "Augustana-synodens Qvinnomissionsförening" har beslutat anskaffa de erforderliga medlen, om möjligt, innan doktor Edman, som nu är på besök här i landet, återvänder till Indien.

Guds ords verkan på vårt fält förspörjes i allt. Fru Schmidt, biträdd af de öfriga kristna qvinnorna på fältet, lär skolflickorna, utom Guds ord och bokligt vetande i allmänhet, äfven virkning, stickning, sömnad samt huru de skola förestå ett hus i Herren. Flickorna och qvinnorna i allmän-

Flodbåten "Fridsdufvan".

het hafva blifvit glada, vänliga och lifliga. Huru sant äfven här: "Gudaktigheten är nyttig till allting och hafver löfte med sig om detta lifvet och om det tillkommande."

Omkring 250 luterska missionärer verka nu i Indien. De luterske kristne i landet anslås till 200,000.

Generalsynoden har i Indien 10 missionärer, 2 infödda lärare, 5 biträdande lärare, 134 kateketer, 188 elementarskolor, 1 missionskollegium, med sina utgreningar med 29 lärare och 575 elever.

Ett hospital bygges i Guntur, och ett "Jubilee Medical Home" skall uppföras. Muhammedanska qvinnor hafva äfven här fått lära sig handarbeten, under det de med Maria fått sitta vid Jesu fötter och utkora den goda delen, som ej skall dem fråntagas.

När vår missionär A. B. Carlson utgick till Indien 1878, sade han, då han steg ombord på tåget i Rock Island: "Faller jag, så uppresen ett monument till mitt minne. Detta monument skall bestå af 100 nya missionärer, utsända till Indien." Han föll, men med monumentet går det sakta. Vi hafva endast lagt några grundstenar:

Dr. Edman och *hustru; pastor Isaakson* och *hustru*. Hvem vill öka talet? Hvem

vill *dagligen* bedja för hednamissionen? Hvem vill gifva en viss summa (eller procent) hvarje *månad* till missionen? Hvem vill gifva *sig sjelf*, om Herren kallar? Hvem vill gifva sin *son*, eller *dotter*, eller *båda*, om Herren kallar? Hvem vill låta besjäla sig af Herren med mera heligt allvar för hednaverldens *stora* fält, der *dyrbar* säd och *mycken* förgås? Bed ock du: "Ljus, Herre, mera ljus! Ljus för mörka land!" Låt bibeln intaga grunts (= hednisk läroboks) plats. Låt missionären intaga gurus (= hednalärarens) plats. Låt somajs (= indiska reformsträfvanden) vika för nya födelsen i dopet. Kast klippan skall bortskaffas genom sprängämnet *evangelium*. Låt Indiens *nöd* utgöra *ditt sorge-* och *böne* ämne. *Gud vill det!* GUD VILL DET! *Tro, kärlek, hopp* missionera. De kunna ej annat. Vi ville, men vi få ej, längre tala med dig, käre vän. Herren tale med dig i denna tid, som är *verldsmissionens* period! Jesus! Sätt med din kärlek hvarje kristtroget hjärta i brand!

"Till polens kalla gränser,
till Indiens ängd så huld,
till flodens strand, som glänser
i Afrika af guld,

der pisangträden blomma,
till palmbevuxen jord,
de kalla oss att komma
med Kristi dyra ord."

* * *

"Hören I det ej, hur de klaga sin nöd,
viljen I eder förbarma?
Vi, som funnit lif i vår Frälsares död,
skyndom att hjälpa de arma!
Lifvet är så kort — ännu är tid att gå.
Hvem vill ge sitt lif, hvem vill den suck förstå:
Ack, hur länge än dröjer dagen att gry,
kommer ej frälsningens timma?"

Kommer den? När? *Nu.* Genom *hvem?* Svara: "Här är jag. Sänd mig." Här är mitt, som dock är ditt, min Gud. Jag lägger det på missionens heliga altare. Tag det, Herre!

Jesus skall på domens stora dag säga: "Hvad I icke hafven gjort en af dessa minsta, det hafven I icke heller gjort mig." Matt. 25: 45.

Återblick på Augustana-synodens 34-åriga historia.

Vid sista mötet, förliden juni i St. Peter, Minnesota, fylde Augustana-synoden 34 år. Det kan vara skäl att sätta ett märke vid det årtalet, emedan synoden då antog en sådan ändring af sin författning, att den afslutade ett visst tidsskede och började ett nytt. Denna förändring kom icke brådstörtande; den var blott uppenbarelsen af den naturliga utveckling, som hade pågått från början. Hvarje sund, lefvande organism måste ju växa. Israel utgjorde genom nära tre mansåldrar en enda patriarkalisk familj; men sedan måste det utbildas till ett helt folk, en nation. Då måste den patriarkaliska styrelsen upphöra och andra regeringsformer införas. En sådan öfvergång kan gerna icke ske utan smärtsamma känslor; men den är likväl oundviklig, för så vidt man icke vill stå stilla och dö. Underkastad den allmänna

utvecklingslagen, var det icke att vänta, att vår synod skulle fortfarande och för alltid inskränkas inom de geografiska och författnings-råmärken, som utstakades 1860, ej heller att man fortfarande skulle kunna vidblifva att bedrifva verksamheten på samma sätt som i början; men hvad vi säkert väntade och hoppades var, att vi fortfarande skulle kunna bibehålla vår evangeliskt luterska lära ren och att vi skulle för all framtid lifvas och regeras af den sant lefvande, evangeliska kristendomens ande, som intet annat är än Guds Ande. Att utvecklingen har gått mycket fortare, än männen af 1860 tänkte, och att den rent andliga utvecklingen blifvit något annorlunda, än hvad man hoppades, det torde kunna medgifvas. I alla händelser torde det blifva nyttigt att stanna litet, blicka till baka och, om vi mäkta, göra jämförelser.

Då Augustana-synoden organiserades den 5 juni 1860 på Jefferson Prairie, 5 mil från Clinton, Wisconsin, voro vi blott en hand full människor. Tillsammans svenskar och norskar voro vi 49 församlingar, deraf 36 svenska och 13 norska, med ett kommunikantantal af 4,967, eller 3,747 svenskar och 1,220 norskar. Den största

församlingen i synoden var den svenska församlingen i Chisago Lake, som hade 370 kommunikanter; den der näst Andover med 339 kommunikanter. Presternas antal var 27, af hvilka 17 voro svenskar. De senare voro prof. L. P. Esbjörn, T. N. Hasselquist, Erland Carlsson, O. C. T. Andrén, Jonas Swensson, M. F. Håkanson, P. A. Cederstam, E. Norelius, A. Andrén, P. Beckman, P. Carlson, J. P. C. Borén, H. Olson, Gustaf Peters, John Pehrson, John Johnson och C. A. Hedengran. (Den sist nämdes namn förekommer icke vid namnlistans upprop; men att han var närvarande ses af ministerii förhandlingar, och för öfrigt kan undertecknad intyga det). Af dessa äro 10 döde och 7 lefva ännu. De svenske lekmannaombuden voro P. Palmqvist, N. Dahlgren, Swen Olson, J. Nyman, Johan Jonasson, J. Erlander, J. Engberg, C. Schöld. Ola Paukau, nu pastor i "den Norske forenede Kirke", var ombud från den "skandinaviska" församlingen i East Union. Huru många af dessa lefva ännu vet jag icke; men en del äro döde.

För att få ett begrepp om, huru vidsträckt Augustana-synoden i geografiskt afseende var, kan det vara intressant att

veta, hvar dess prester och församlingar voro att finna. L. P. Esbjörn hade ingen församling, utan var professor vid den nu upprättade skolan i Chicago. Jonas Swensson var pastor i Andover och Berlin, nu Swedona. O. C. T. Andrén i Moline och Geneseo. T. N. Hasselquist i Galesburg, Knoxville, Wataga, Monmouth och Altona. Erland Carlsson i Chicago, Geneva, De Kalb och La Porte, Ind. P. Beckman i Spring Garden och Cannon Falls, egentligen Cannon River. J. P. C. Borén i Red Wing och Vasa. A. Andrén i Rockford och Pecatonica. Orätt uppgifves, att han också var pastor i Attica, Ind. Han blef kallad dit först på hösten 1860 såsom min efterträdare. E. Norelius i Attica, Ind. H. Olson i New Sweden, Iowa. John Pehrson i Jamestown, N. Y., och Hessle Valley, Pa. P. Carlson i East Union, West Union och Götaholm. M. F. Håkanson i Swede Point och Webster co., Iowa. C. A. Hedengran i Chisago Lake, Marine, Taylors Falls och Rusheby. P. A. Cederstam i Scandian Grove och St. Peter. Gustaf Peters blef fram på sommaren vice pastor i Moline, då pastor O. C. T. Andrén reste hem till Sverge såsom synodens agent.

Vi finna således, att af de 36 församling-

arna voro 15 belägna i Illinois, 13 i Minnesota, 3 i Indiana, 3 i Iowa, 1 i New York och 1 i Pennsylvania. — Kyrkornas antal var 21.

Synoden delades i tre konferenser, Chicago, Mississippi och Minnesota. Dessa funnos till från den föregående tiden, då man stod i förbindelse med Norra Illinois synoden.

Från denna lilla början har synoden på 34 år utvecklat sig till 8 konferenser och ett missionsdistrikt (Utah), 389 prester, 759 församlingar, kyrkor 605; kommunikanter 100,596; hela folkmängden 169,367.

Dessa församlingar äro utspridda öfver allt i de norra staterna från Maine till California, i Canada samt i Texas och Florida. Det stora omfånget af synodens nuvarande gränser kan man förstå, då vi besinna, att det är omkring 2,800 mil mellan New Sweden i Maine och San Francisco i California fågelvägen, och omkring 2,500 mil från Pierson i Florida till La Conner i staten Washington. För öfrigt om vi skulle jämföra Augustana-synoden af 1860 med någon af våra närvarande konferenser, så skulle vi säga, att den var ungefär lika stor som

Nebraska-konferensen, dock mycket mindre utvecklad.

Man måste erkänna, att Augustana-synodens tillväxt har varit ganska stor, och det är helt naturligt, att vi skulle fråga efter orsakerna dertill.

Bland de yttre orsakerna måste vi i främsta rummet sätta *rebellkriget.* Vår synod organiserades samma år som Abraham Lincoln valdes till president öfver Förenta Staterna och rebellkrigets åskmoln började samla sig på det politiska firmamentet. Detta krig, som så grundligt uppskakade hela landet och slet band, som hörde till de allra heligaste, utgör ett skiljemärke uti vårt lands historia, som ingen behöfver taga miste på. Tiden före och tiden efter rebellkriget äro två mycket olika tider. Hvem kunde tro, att kriget skulle hafva sådana följder med sig, som det hade! Visserligen var det ett Guds straff för syndens skull; men på samma gång är det icke tvifvel om, att ingenting under omständigheterna skulle hafva kunnat öppna ögonen på folk, vidga blicken, väcka och skärpa folkets slumrande krafter och gifva en sådan väldig ansats till nya företag och utveckling inom alla områden som just detta

i sig sjelft förfärliga krig. Sådan är vår Gud; i hans straffdomar ligger ofta den rikaste välsignelse, om vi blott låta tukta oss till bättring.

Före kriget hade vi såsom svenska luterska församlingar inskränkta utsigter, outvecklade krafter, små tillgångar och små förhoppningar. Inflyttningen före kriget var ju alls icke att jämföra med den, som inträffade efter kriget. Kommunikationerna voro dåliga och besvärliga. Aldrig drömde vi om, att vi skulle få församlingar t. ex. i Nebraska, Kansas, Colorado etc., eller att vi någonsin skulle få mer än en och annan i de östra staterna —nej, icke i vår tid—, och derför togo vi till vår kyrkliga stuga måttligt stor. Men kriget kom, och hela landet vaknade upp och vi med, och man började se, att man hade större resurser, än man någonsin drömt om. Det blef lif och rörelse i affärsverlden; det blef goda kommunikationer; inflyttningen från vårt fädernesland och andra länder kom som en våg, och vi blefvo tvingade att se litet vidsträcktare omkring oss, än hvad vi hade gjort, och börja utvidga vår stuga.

Bland de förnämsta inre orsakerna till vår utveckling och sammanhållning kan

man trygt nämna *fasthållandet af vår evangeliska luterska lärogrund*, som Augustana-synoden vid sin organisation nedlade.

Det som i första rummet föranledde Augustana-synodens organisation var intresset för den rena evangeliska luterska läran och bevarandet af den religiösa ande och åskådning, som vi fått i arf af våra svenske fäder i hemlandets kyrka. Vi hade ju såsom rättrogne luteraner försökt att stå i synodalförbindelse med sådana, som, fastän de buro det luterska namnet, icke fasthöllo bekännelsen, och af bittra erfarenheter funnit, att en sådan förbindelse var omöjlig och onaturlig. Huru glade voro vi icke, när vi hade kommit för oss sjelfva och kunde i allsköns harmoni inrätta vårt eget kyrkliga hem och bedrifva vår kyrkliga verksamhet utan att behöfva jämt och samt ligga i kif om läran och dess tilllämpning i det praktiska lifvet. Det har varit denna enighet i läran och i afseende på hvad som utgör en lefvande kristendom, som varit vårt starkaste föreningsband hittills. Men man torde hafva orsak att frukta, att detta band nu icke är så starkt som det varit. Man kan icke neka, att

ibland oss, så väl som inom hela kristenheten, det kristliga lifvet blifvit matt, att den första kärleken håller på att förloras; man är mätt, hafver nog och behöfver intet. Röster höjas för en s. k. mera liberal kristendom, visserligen icke just i sjelfva läran, ty man skall ju vara renlärig och hafva allting i det fallet så stabilt och löpande i en viss afmätt rutin; men man bör göra eftergifter för tidens liberala fordringar hvad lif och lefverne angår. Det betänkligaste är, att sådana röster icke väcka någon vidare stark opposition. Det är måhända i afseende på denna sak, som man kan säga, att Augustana-synoden har undergått sin största förändring. Oomvända människor och verldsmänniskor hafva väl, tyvärr, från början funnits inom Augustana-synoden; men de hade ingen laglig plats eller rätt att vara der; nu deremot är det en sträfvan mångenstädes att tillförsäkra åt verlden och verldsväsendet en laglig rätt och plats inom kyrkan. Kan synoden i denna fråga icke tänka och handla lika, så blir den utan tvifvel den klippa, på hvilken han kommer att sprängas, hvilket Gud måtte nådeligen afvända.

De ämnen, som utgjorde föremål för sy-

nodens öfverläggning vid dess första möte, hafva allt sedan varit hufvudämnen för synodens behandling vid alla dess följande möten, nämligen skolsaken, hemmissionen, kyrklig författning och ordningsfrågor, prestkandidaters pröfning och ordination o. s. v.

Rörande dessa frågor hafva tankarne dels förändrats och dels vidgats och utvecklats i många afseenden. Så t. ex. beslöt man 1860, att vår gemensamma skola skulle öppnas i Chicago med L. P. Esbjörn såsom professor. Förslag gjordes redan nu, att skolan skulle flyttas åt landsbygden, så snart som man kunde få tillfälle att komma åt billigt land. Efteråt se vi nu, hvilket misstag detta var. Skolan flyttades åt landet, Paxton, 1863, och sedan derifrån till Rock Island 1874. Hade vi blifvit stilla i Chicago, så hade vi troligtvis haft det bättre i ekonomiskt afseende, efter människosätt att se saken. Då vi upprättade denna skola, tänkte vi, att den aldrig skulle blifva något annat än ett prest- och skollärareseminarium. Att göra den till en allmän bildningsanstalt var en senare tanke. Om den senare tanken var klok, eller till och med rätt, derom är man ännu

icke fullt ense. Imellertid har den högre skolbildningen utvecklat sig med stormsteg inom Augustana-synoden; deremot har det gått klent med den kristliga församlingsskolan. Detta är onekligen ett bakvändt förhållande, och frukterna deraf börja allt mer visa sig.

I samma mån som inflyttningen växte, uppstodo allt flere nybyggen i de nyare delarne af landet. Härigenom anmanades synoden att utsträcka sin verksamhet allt längre och längre. 1863 började en större utflyttning till Paxton; några år senare drogo många af till Kansas, till sydvestra Iowa och Nebraska. Men ännu tidigare hade vårt folk utbredt sig öfver delar af Minnesota. Redan 1860 beslöt man att kalla en resepredikant för Minnesota, och det till och med Per Nymanson från Sverge. Så godt förtroende hade man då för Nymanson. Om han kallades eller ej, derom upplysa icke våra protokoll, men ett Hasselquists bref af den 20 juli 1860 säger, att "synoden kallat honom". Han kom imellertid icke, och undertecknad blef Augustanasynodens förste resepredikant.

Hemmissionsarbetet utvidgades, nya församlingar och nya konferenser uppstodo

i öster och vester, med barnhem och skolor, och lokalintressena blefvo starkt utbildade. Detta gaf anledning till att göra förändringar i synodens författning. Ursprungligen var det ju så, att synoden såsom sådan skulle sköta hela verksamheten. Presidenten skulle utöfva en öfversigt öfver hela synoden, och till honom skulle hvarje pastor årligen rapportera. Konferenserna hade ingen administrations eller supervisions-rätt; deras möten skulle vara helt enkelt uppbyggelsemöten i likhet med hvad missionsdistriktens möten nu äro. Att uppehålla denna ordning, sedan synoden på sätt som vi sett börjat så mycket utveckla sig, var omöjligt. Hasselquist var president de första 10 åren, och redan han började klaga öfver svårigheten att sköta de pligter, som ålades honom. Svensson var president från 1870 till sin död i slutet af 1873, och huru ofta hade han icke anledning att klaga öfver den tunga bördan. Från 1874 till 1881 var undertecknad president, och jag kan af erfarenhet intyga, att det var ytterst svårt att sköta presidentsysslan, så länge hon stod i omedelbar kommunikation med hvarje pastor och hvarje församling och måste utöfva ett slags supervision öf-

ver hela synoden. Genom de många göromålens hopande blefvo också synodalmötena mycket tungrodda. En förändring var nödvändig; saken var flere år under behandling, och ändtligen 1879 i Chicago antog man en ny konstitution. Enligt denna konstitution gjordes konferenserna hardt nära till distriktsynoder; de saknade endast rättigheten att ordinera prester. Synodens president blef från den tiden icke stort mer än en ordförande vid synodens möten, och hans förra supervisionsmakt öfvergick på konferens-ordföranden. Han fick mindre att göra och mindre att säga. Imellertid bibehölls församlingarnas direkta representationsrätt i synoden ända till synodens sista årsmöte. Då konferenserna de facto hade blifvit synoder, så var det lika oegentligt som opraktiskt, att den direkta representationen skulle bibehållas. Hädanefter är det konferenserna, som sända representanter till synodens möten, och de senare äro general- eller allmänna möten af konferenserna. Den senaste konstitutionsförändringen var långt mindre vigtig än den, som antogs 1879, den var blott ett steg till i samma riktning. Nu återstår intet mer än att gifva konferenserna ordina-

tionsrätt och kalla dem distriktsynoder. Dermed brådskar det dock alls icke; det kommer af sig sjelft. Vi hafva kommit dit vi nu äro i afseende på författningen icke genom några teorier, utan helt och hållet genom naturnödvändighetens lag. Det är svårt att inse, huru vi skulle kunnat inrätta oss annorlunda, än som vi nu hafva det. Vi hafva följt omständigheternas kraf, och här äro vi nu. Det är ock den äkta luterska författningsgrundsatsen. Författningen skall tjena kyrkan; men icke kyrkan författningen.

De efterföljande presidenterna hafva varit E. Carlsson, S. P. A. Lindahl och P. J. Swärd.

Bland de mera märkliga tilldragelserna i synodens historia för öfrigt äro: Skilsmessan mellan de svenske och de norske medlemmarne af synoden år 1870 i Andover. Denna skilsmessa skedde i godo, med stor vänlighet efter moget öfvervägande.

Vid samma möte beslöt synoden att förena sig med "The General Council of the Ev. Luth. Church of N. America." Denna förening har icke varit utan inflytande på vår synod. Männen af 1870 sågo något stort i denna förening i synnerhet för fram-

tiden; men för närvarande synes tillgifvenheten för "General Council" vara mindre varm, ehuru en af synodens pastorer, dr. C. A. Swensson, är dess nuvarande president.

I oktober och november månader 1883 firades öfver hela synoden den 400-de årsdagen af Martin Luthers födelse. Vid vårt läroverk i Rock Island firades denna fest på ett storartadt sätt med tal och ett väl utfördt musikprogram. Dessa fester gjorde icke så litet för att väcka och upplifva lutersk tro och kärlek till den kyrka, som bär hans namn; men hvad som i synnerhet utmärkte dem var, att de synbarligen uppväckte hos vårt folk smaken för festfirande med tal och musik. Från den tiden har det blifvit mycket på modet att fira fester.

I sammanhang härmed bör nämnas, att 10 år senare eller 1893 firades öfver allt i våra församlingar jubelfester till minne af Upsala möte, 1593. Många af dessa fester firades på ett storslaget sätt och lemnade ett oförgätligt minne efter sig. Det var under dessa dagar, som den fromme och snillrike biskopen af Visby, dr. K. H. G. von Schéele såsom ombud från moderkyrkan i Sverge besökte oss, bragte oss dess och H.

M:t konungens varma helsning samt vittnade om vår gemensamma tro. Dessa tilldragelser hafva utan tvifvel gjort mycket att stärka de band, hvarmed vi äro fästa vid det dyra fäderneslandet.

Att vår svenska ev. luterska kyrka i Amerika icke är bygd på människor, utan på Kristus och hans ord, det hafva vi haft tillfälle att bevittna mer än en gång uti vår historia. Våra värde fäder och bröder, som voro med från början, voro oss kära, de voro utaf stor betydelse för oss, och de hafva i mer och mindre mån satt sin prägel på vårt samfund. Medan de lefde och voro midt ibland oss, förekom det oss stundom, som om de hade varit alldeles omistlige och att det skulle gå oss illa, när de lemnade oss; men vi hafva fått göra den erfarenheten, att det är Herren, som uppehåller och leder sin kyrka och som ensam skaffar henne seger. Vi vilja och böra af hjärtat tacka Gud för hvad våra fäder och bröder varit för oss, och deras exempel bör i många stycken vara för oss lärorikt och efterföljansvärdt; men vi glädja oss på samma gång, att vi bo uti ett kyrkligt hem, som är bygdt på Kristus och icke på människor.

Men huru har det gått med vår ameri-

kanisering på dessa 34 åren? Ja, hvad skall man svara? Om man dermed förstår det samma som att fullgöra våra borgerliga pligter såsom amerikanske medborgare och att i allmänhet rätta vårt yttre lefverne efter de seder och bruk, som äro vanliga i det land, der vi bo, så kan man säga, att det gått ganska fort med vår amerikanisering. Om man åter dermed förstår att lägga bort vårt modersmål och våra svenska känslor, så hafva vi icke ännu gjort oss brådtom dermed. Ännu finnes icke en enda svensk lutersk församling, der man varit tvungen att upphöra med att predika på svenska språket; men nog finnes det församlingar der och hvar, som lika lätt förstå engelska som svenska. Att påstå, att våra församlingar förlora många af sina yngre medlemmar på grund af språket, är icke egentligen riktigt; det är mera säkert, att de fleste sådana förloras på grund af bristande religiöst intresse. De engelsk-talande kyrkorna förlora ännu flere än vi af det yngre slägtet och det af samma skäl.

Sålunda, när vi tänka till baka, hafva vi stora orsaker att tacka Gud för de gåfvor och de välsignelser vi fått, för hans stora nåd, tålamod och trofasthet; men måtte vi

ock komma ihåg hans varnande ord: "Behåll det du hafver, att ingen tager din krona." Ännu hafva våra pröfningar icke varit så stora; men de torde snart blifva större. Gud hjälpe oss! Amen.

E. N.

Gustaf II Adolf i Tyskland.*

I forna dagar, då lagrar vunnos
i blodig härnad på sjö och strand,
de tappra hjältar då talrikt funnos,
som förde svärdet med väldig hand
och stredo manligt för fred och ro
och dygd och ära och kristen tro.

Katolska ligan sig mäktigt rustar,
hon leken tänker att göra kort.
Protestantismen så illa luktar,
från jorden den måste rensas bort.
Katolska kyrkan den enda är,
som saligheten i skötet bär.

Det lösen var för katolska kåren.
Och fanatismen sig sammanslöt
att vildt nedsabla de trogna fåren,
och deras blod uti strömmar flöt.
Protestantismen i fara står;
katolska makten snart ensam rår. —

Men just när faran är störst, hvad händer?
När hoppet nästan förloradt var,
en hjälte kommer från Sveas stränder;
en liten hop han i följe har

* Dessa verser, författade för Gustaf Adolfs-festen i Andover den 3 nov. 1894 af Mr. G. Fair, en af platsens väl ansedde farmare, meddelas här såsom ett prof på huru Gustaf Adolfs minne ännu uppfyller svenska mäns hjärtan äfven i Amerika.

af trosförvandter, som trängda stå,
med glädje helsas vår hjälte då.

En annan väg tager segerns lager;
vår hjälte främst uti striden går,
den kristna skaran mod till sig tager,
och segern följer uti dess spår.
Ej båtar fiendens larm och gny,
han måste dö eller också fly.

När påfvens öra den nyhet sporde,
han myror då i sitt hufvud fick;
en kraftansträngning han också gjorde
att föra kriget med bättre skick.
"Den svenske kungen, han gör mig men;
min starka liga är allt för sen."

Alltså beslutadt: på Lützens slätter
skall stålet pröfvas med väldig arm.
Sig Wallenstein uti sadel sätter,
hans sinne skummar af dödlig harm.
Han mönstrar skarorna med en blick,
som likt ett svärd genom hjärtan gick.

Men Gustaf Adolf, han ej försummar
sin lilla skara i ordning ha.
Med ringa buller han dem förkunnar,
att striden snart skall sin början ta,
med bön och sång dem beredda gör,
förr än han dem uti striden för.

Med blottadt hufvud sitt knä han böjde,
sitt svärd han fälde för Herrens fot,

och hela hären exemplet följde,
de lydde hjälten förutan knot.
Med ödmjuk bön och sann syndabot
sitt bröst de vigde mot dödens hot.

Nu ligans massor framåt ses bölja,
i vilda stridsrop *framåt* det ljöd.
De svenske stridsmän exemplet följa,
sin hjälte trogna i lif och död.
Han ropar: "Framåt i Jesu namn!"
I spetsen går han i striden fram.

Nu striden börjar på allvar kräfva
i tusental sina offer här.
Katolska massor som berg sig häfva,
men Gustafs skara ståndaktig är;
som klippan fast emot stormen står,
så svenska hären i striden går.

Allt mera grufligt nu striden rasar.—
O, ve! Vår hjälte ock fallen är!
Liksom ett åskslag, hvarför man fasar,
så slog det budskap i hären ner,
hans ädle springare budet bar,
att död och fallen hans herre var.

Men lika blixtsnabbt nytt mod sig tänder
hos svenska hären uti dess nöd. —
"Gud, var vår hjälp, hvad som än oss händer,
vi skola hämnas vår konungs död!"
Dö eller segra! nu lösen var
för alla dem, som än voro qvar.

Nu svenska hären i slutna leder
liksom en eldsmur gick fram så fast.
Fiendens bålverk de bröto neder,
och han blef glad att få fly med hast,
när solen sjunker bak skogens bryn,
det firas segerfest ofvan skyn.

Hur skönt hans mål, vi af häfden finna,
ett kristligt storverk vår hjälte gjort.
Han drog ej ut för att länder vinna,
sitt rike vidga och göra stort;
att få sitt jordiska välde ökt
så fåfäng ära han icke sökt.

Sitt lif han offrade glad och trogen
för lutersk lära och kristen tro.
Hans sälla ande, för himlen mogen,
från striden flydde till himmelsk ro;
hans dyra minne till tidens slut
bland kristna folk skall ej slockna ut.

Vi Sveas söner, som bo och bygga
uti Amerikas stolta land,
vi må ej känna oss allt för trygga;
snart hon vår trosfrihet slår i band:
katolska kyrkan, hon lefver än
och söker städs få sin makt igen.

Med stora steg syns hon nalkas målet
i synnerhet uti detta land.
Att bringa kristna att dö på bålet
och sätta länder och folk i band,
det är den påfliga kyrkans makt,
hvaraf vi hotas — må vi ge akt!

Må vi bevara den ädla skatten,
som våra fäder åt oss förvärft.
För den de göto sitt blod som vatten,
den sköna lära vi af dem ärft.
Må lutersk lära och kristen tro
bland oss få frodas i frid och ro!

Men skall det ske, må vi noga märka:
det gäller då ej att sitta still;
vi måste upp för att något verka,
ej sluta ögon och öron till.
Vi stolta minnas hvad fädren gjort,
men hvad har Herren af oss försport?

Väl kunna storverk vi ej utföra,
som våra fäder för oss ha gjort,
dock mycket finnes det än att göra,
om endast sinne dertill blir spordt.
Må dessa minnen från fädrens tid
få lifva upp oss till helig id!

Att motstå tidsandens onda vanor
det fordras kristelig bildning, märk!
Det hjälper ej att vi räkna anor
från store hjältar och deras verk,
om vi ej sjelfva med kristligt nit
befrämja kunskap med trägen flit.

Från våra skolor skall ljuset spridas,
och män der fostras för Herrens verk.
Der är den verkstad, der banden smidas,
som sammanhålla vår kyrkas ark.
Om kristlig bildning ej framåt går,
lätt rof för påfven vår kyrka står.

Må vi då söka allt hvad vi kunna
att understödja så vigtig sak,
att undervista må bli de unga
och få en sund och en kristlig smak;
då skall vår kyrka gå fram med kraft
och trotsa påfvens och mörkrets makt.

Gustaf II Adolf och hans betydelse i historien.

Historien har länge sedan fält sin dom öfver Gustaf II Adolf, "för hvars martyrkrans", såsom en historiker träffande uttrycker sig, "alla kronor måste blekna", och erkänt honom som Sverges störste konung och en af verldshistoriens störste personligheter. Då han föll på Lützens slagfält den 6:te nov. 1632 och gick till hvila efter en kort, men bragd- och fruktrik lefnad, kunde med skäl på honom tillämpas skriftens ord: "Salige äro de döde, som *i Herren* dö — — — *deras gerningar följa dem efter.*" Hans gerningar hafva i sanning följt honom efter, och deras välsignelser hafva i skakadt mått nått ned till oss, svensk-amerikaner, som hafva äran härstamma från det hugstora folk, hvilket han kallade sitt, och som det förunnats fira trehundraårsminnet af hans födelse den 9:de dec. 1594.

Gustaf Adolf var lika stor, antingen man betraktar honom som människa, kristen,

konung eller fältherre. Han var en sann typ för en äkta svensk kristlig mandom. Han var till utseendet en vördnadsbjudande och behaglig gestalt. Utrustad med rika snillegåfvor, dem han under goda lärare och på egen hand flitigt odlade, stod han på höjden af sin tids bildning. Hans ovanliga mänskliga egenskaper, som på ett så förundransvärdt sätt sammansmälte till ett harmoniskt helt, gjorde honom till en lika sällsynt som ren, ädel och stor karaktär, genomträngd och bestämd som den var af djup personlig kristendom. Att hans gudsfruktan var hjärtats och lifvets sak, derom aflägger historien ett så kraftigt vittnesbörd, att ej ens försök gjorts att jäfva det. Hans allvarliga pietet satte en så skön prägel på alla hans planer, företag och bedrifter, vare sig dessa rörde Svearikets inre goda utveckling eller de många krigens lyckliga utförande, att man i dem alla igenkänner den kristne konungen, som leddes af högre, renare, ädlare grundsatser än egennyttans och verldssinnets.

Öfver sitt tidehvarfs religiösa och politiska ofördragsamhet och hårdhet höjde han sig i ädelmod och högsinthet, som nor-

dens majestätiska berg och furor höja sig öfver sina omgifningar.

Bland de stora karaktärer och hjältebragder, som Sverges storhetstid så ymnigt frambragte och som utgöra de svenska häfdernas stolthet, intager han jättens rum bland en mängd helt vanliga människor.

Sitt fädernesland, hvars folkmängd vid denna tid knapt uppgick till 1½ millioner, försvagadt af blodiga krig med utländska makter och hotadt af flere mäktiga fiender, förde han till sådan storhet och ära, att det intog hedersrum bland stormakterna och dikterade fred och politik för hela Europa.

Han visste att samla omkring sig ädla män, dem han fostrade och bildade. Dessa stälde sig under honom och kämpade ärofulla strider för samma höga mål som han. Bland dem intager Axel Oxenstjerna hedersrummet.

Han var en allt igenom *svensk-lutersk* personlighet. Sverges trygghet och luterska kyrkans bestånd utgjorde det höga märket för hans lifs sträfvan. Att samla nya lagrar kring Sverges ära, att leda sina svenska trupper till seger öfver öfverlägsna fiender, att nedstörta alla förskansningar,

som den falska kyrkan upprest emot evangelium, det var i full öfverensstämmelse med hans religiösa hjältenaturs höga ambition.

Men dermed är ock sagdt, att hans person och lifsgerning tillhör verldshistorien. Hans del uti det trettioåriga kriget utgör för sig sjelft ett af verldshistoriens största dramer. Hela hans offentliga uppträdande, äfven hans polska krig, var ett slag för frihetens, för tankens, trons och samvetets frihet. Häri är ock Gustaf Adolfs egentliga och stora betydelse i historien att söka. Han räddade den religiösa och borgerliga friheten, denna oskattbara frukt, som vuxit på den luterska reformationens friska stam, från att bli bortröfvad af det romerska vilddjuret. Ur katolicismens ginungagap, som stod färdigt att uppsluka den, ryckte han som en brand ur elden protestantismen och dermed hela den derur flödande historiska utvecklingen, hvars ymnighetshorn utgjutit välsignelsens strömmar på alla lifvets områden och bland alla folk.

Mänskligt sedt fans det ingen räddning öppen för den evangeliska kyrkan och det borgerliga oberoendet i Tyskland. Det var helt naturligt, att den romerska kyrkan

skulle uppbjuda alla krafter och bruka alla tillfällen att återeröfra det genom reformationen förlorade bytet. Med protester, hotelser, bål och mord hade hon märkt hvarje steg hon måst retirera för det evangelium, som intagit hjärtan och folk och eröfrat en mycket dryg del af hennes domän. Men hon umgicks med hämnd- och mordplaner. Hennes syfte var att lägga de protestantiska staterna åter under sin, ande, själ och kropp förslafvande despotism. Gustaf Adolf satte imellertid ett lika oväntadt som förargligt streck i hennes räkning, hvilket hon ännu ej mäktat plåna ut.

En om än aldrig så flyktig blick öfver den kyrkliga och politiska situationen i Tyskland vid tiden för Gustaf Adolfs uppträdande på krigsskådeplatsen som den evangeliska kyrkans räddare skall vara nog att öfvertyga hvem som helst, att katolska kyrkan rufvade på planen att afklippa den från reformationen utgående historiska utvecklingen och återföra allt till hvad det var före 1517, men att det var Gustaf Adolf, som med Guds bistånd bröt denna plan i spillror.

I den ett hundra år förut stiftade jesuiterorden hade påfvekyrkan fått ett allt för

villigt och väl afpassadt verktyg i sin tjenst. Det var smuggleriets, de hemliga stämplingarnas, förräderiets, verldsandens orden. Förklädde i spiondrägt, spridde dess listige medlemmar sig öfver hela Tyskland och äfven i norden, beredande sig tillträde till slott och koja, till kyrka och skola och utsående villfarelsens och bedrägeriets giftfrö. Det *parisiska blodsbröllopet* eller bartolomeinatten den 27 aug. 1572, då omkring 100,000 evangeliske kristne nedslagtades som djur, var en naturlig frukt af jesuiternas arbete och ett fasaväckande exempel på, hvad reformationskyrkan hade att vänta af katolicismen och de bigotte regenter, som lågo under påfvens toffel. Den *protestantiska unionen*, stiftad att häfda den augsburgiska religionsfreden 1555, var ett blott vanmaktens och församgdhetens uttryck, som mera retade än skyddade för den katolska öfvermakten. Kejsar Ferdinand II och den katolska ligan trånade efter att tillvälla sig de protestantiska länderna af både politiska och kyrkliga skäl. De voro påfvens fanatiske tjenare. De gräsliga blodsscener, som kejsaren lät upprulla för de evangeliske i Bömen och hvarigenom dess oberoende begrofs — ett

motstycke blef en tid derefter Magdeburgs blodiga slut 1631, som påminte i alla stycken om Jerusalems jämmerliga förstöring —, talade ett hemskt språk om, hvad påfvens blodbesudlade kyrka hade i beredskap för "kättare". Restitutionsediktets utfärdande och genomförande, de stora kejserliga härarna af grymma soldater, i spetsen för hvilka skickliga och fanatiska generaler stodo, bålen i Italien, autodaféerna i Spanien och Portugal, brand, bål och mord öfver allt, hvarest katolicismen trodde sig ha öfvermakten, detta och annat stod framför protestanterna såsom ett för dem snart sagdt oundvikligt öde. Alla tecken tydde på en fullständig återgång till medeltidens religiösa och borgerliga förtryck och vildhet. Dertill kom, att protestanterna, som utgjorde ⅔ af Tysklands folkmängd, sinsemellan voro söndrade genom tvister och afundsjuka. Försoffningens ande hade förkylt deras hjärtan, i samma grad som fanatismens glöd upphetsat katolikernas. De förres dåd- och modlöshet sporrade de senare att allt närmare gripa in på deras friheter. Det var blott en tidsfråga, att reformationen skulle i Tyskland bli "en

saga blott". Turen skulle komma derpå till Sverge, Finland, Danmark och Norge.

Så såg det verkligen ut, då Gustaf Adolf med all sin själ och kraft lade sig ut för det, som dyrast är af allt i verlden, evangelium, friheten, existensen. Den danske konungens försök att hjälpa de hotade protestantiska furstarne hade endast försvårat ställningen. De voro nu rädda som dufvor utanför sina bon och vågade ej lyfta ett finger mot sina förtryckare. Och för att tysta alla gensagor deremot, att Gustaf Adolf är den, som räddade protestantismen, den nya tiden, den andliga och politiska friheten, har historien nödgats förmäla det öfverraskande faktum, att han till att börja med i de protestantiska furstarna fann ej bundsförvandter, som stödde honom, utan afundsmän, som intogo antingen en neutral eller rent af fiendtlig ställning till honom och hans befrielseväarf. Ensam måste "snömajestätet" i spetsen för en liten, men segervan styrka draga i härnad mot de öfverlägsna fienderna.

Gustaf Adolfs oförlikneliga segerstråt i Tyskland, som sträckte sig öfver den korta tidrymden af blott något öfver 2 år, tuktade och krossade den religiösa och borger-

liga despotismen till den grad, att han fann sig, om än sakta — ty han är mycket seglifvad—, tvingad att gifva upp sin förtviflade kamp. Det ena landet efter det andra, den ena staden efter den andra föll under den tappre sveakonungens spira. På Breitenfelds och Lützens slagfält vann han så afgörande segrar öfver de kejserliga härarne, att dessa måste draga sig ur leken krossade och tillintetgjorda. Protestantismens seger öfver sin grymma arffiende vanns på dessa minnesrika slagfält. Denne samlade visserligen nya krafter och gjorde förnyade ansträngningar i många drabbningar att nedgöra ljusets och sanningens sak, men under tappre svenske fältherrar fördes de evangeliska härarna efter Gustaf Adolfs död till nya segrar, så att ändtligen den Westfaliska freden 1648 gjorde ett slut på den långvariga blodiga kampen. Denna fred gjorde protestanterna likställiga med katolikerna och gaf de förra lika religiösa och borgerliga rättigheter med de senare. För första gången inneslötos de reformerte bland protestanterna och erhöllo samma rättigheter som luteraner. Det skulle göra somliga reformerta samfund godt att tänka på, att det var en *svensk lutersk* konung,

som förvärfvade dem tros- och lärofriheten.

Den segerglädje, som intog Gustaf Adolfs tappra trupper och hela den protestantiska kristenheten, ej minst det svenska folket, blandades med outsäglig smärta och sorg öfver hjältekonungens död. Han dog för kula och hugg af fiendehand, en martyr för sanningens skull. "Sverges majestät och Guds kyrka äro väl värda, att man för dem besvärligheter, ja, sjelfva döden lider", hade han sjelf försäkrat. De orden fick han med eget exempel tolka och bekräfta. Det var ett dyrt offer Sverge fick lägga på sanningens och frihetens altare, men en stor sak är värd ett högt pris.

Den romerska katolicismens planer att föra de evangeliska folken till baka till sitt, tanke, lif, känsla och ande förqväfvande moderssköte hade sålunda tillintetgjorts af Gustaf Adolf. Det är hans stora betydelse i historien.

I närmaste sammanhang dermed har Gustaf Adolf betydelse i andra riktningar.

Katolicismens oförsonliga hat till andra trosbekännare och protestanternas ofördragsamhet mot kristna af annan bekännelse fingo i Gustaf Adolf en oöfvervinnelig

motståndare. Han tänkte, lärde och praktiserade den stora tanken, att en människa har rätt att välja sin egen religion och att hon skall öfva den fördragsamhet mot andra trosbekännare, som hon sjelf vill åtnjuta af dem. Han tvang aldrig en katolik eller reformert att antaga den luterska tron. Han insåg, att en religion måste vara hjärtats sak, icke påtvingad och ytlig. Han erkände samvetets rätt att diktera människans personliga religion. Det var för denna tanke han offrade sitt lif. Det var samma tanke Luther förfäktade före honom. Men mot denna tanke står hela katolska kyrkans system i absolut motsats. Äfven protestantismen, särdeles der den lefver af proselytmakeriets usla kost, har ännu ej tillgodogjort sig denna kristendomens stora sanning.

Gustaf Adolfs stora frihetstankar och fördragsamhetsprinciper ingåfvo honom den stora idén, att på Amerikas jord grunda en koloni, som skulle praktiskt tillämpa dem. Han hann visserligen ej verkställa denna idé, men den gick ändå ej alldeles förlorad. De svenska nybyggena i Delaware och Pennsylvania under det 17:de seklet voro frukter af hans planer, och historien

förmäler, att desse svenske nybyggare ej hade vanslägtats från Gustaf Adolfs egna idéer i religiösa och borgerliga frågor. Den amerikanska friheten blef genom honom en möjlighet.

Man har tillerkänt hjältekonungen en annan betydelse. Han införde en ny krigskonst. Hans lysande segrar med en liten truppstyrka öfver öfverlägsna härar utgjorde sålunda den nya tidens seger öfver den gamla, barbariska tiden äfven på krigföringens område. Hans trupper bestämdes af en religiös och sedlig ande, under det att de katolska härarna utmärkte sig för råhet, ogudaktighet och laster.

Men det är nog att veta om denne store konung, svenska historiens skönaste prydnad, att han förvärfvade de protestantiska folken frihet att tro, lära och bekänna Kristus i enlighet med det genom den heliga skrift upplysta samvetet. Det är nog att veta, att det var för fosterlandet och den evangeliska kyrkan, för friheten och sanningen, för rätten och människovärdet han kämpade. segrade och dog. Hans minne skall aldrig blekna, aldrig mista sin friska vårdoft, så länge svenskt tungomål och evangelisk tro finnas till. S. A. L.

På **Lutheran Augustana Book Concerns** förlag har utkommit bl. a. följande böcker:

Andlig skattkammare. Betraktelser för hvar dag i året samt morgon och aftonböner för alla dagar i veckan samt böner för särskilda tillfällen af Johan Arndt. Öfversättning af S. Cavallin, kart.................50, extra klb..................... .75

De konungsliga nådegåfvorna. Tretton betraktelser öfver 2 Petr. 1: 1—12 af pastor A. Rodell, klb.. .75

De dyrbara löftena eller ljus från ofvan af C. Geikie. Förord af dr T. N. Hasselquist. Öfvers. af pastor O. V. Holmgrain, kart ......60, klb...... .75

En god moder. Några enkla ord af sanning i smått tillegnade alla svenska mödrar i Amerika af O. J. S., h.. .10

Francke, August Herman. En lifsbild från tyska pietismens tid af Armin Stein. Med porträtt. Fri öfvers. af S. P. A. L., kart ......60; extra klb. 1.00

Försök till en grundlig och dock lättfattlig förklaring af Pauli bref till efeserna af dr T. N. Hasselquist, klb.. 1.00

Katarina von Bora, dr Martin Luthers hustru. En lifsbild af Armin Stein. Fri öfvers. af S. P. A. L., kart..................50; klb..................... .75

Några minnesord för konfirmander af J. C. Bring, extra klb.. .40

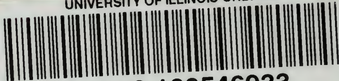
Presthuset i Harz. En berättelse af A. V., kart.... .50

—Do, klb.. .75

Under korset. Några uppsatser i andliga ämnen af A. Rodell, kart...............50, klb.............. .75

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 100546933